

**KİLİKYA BÖLGESİ İNANÇ TUR ROTALARI VE TURİZM
PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ; AZİZ PAVLUS VE AYA TEKLA
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUNAHAN DEMİREL

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TURİZM REHBERLİĞİ
ANABİLİM DALI**

**MERSİN
HAZİRAN - 2022**

**KİLİKYA BÖLGESİ İNANÇ TUR ROTALARI VE TURİZM
PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ; AZİZ PAVLUS VE AYA TEKLA
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUNAHAN DEMİREL
ORCID ID: 0000-0001-8655-6752

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM REHBERLİĞİ
ANABİLİM DALI

Danışman
Doç. Dr. Uysal YENİPİNAR

MERSİN
HAZİRAN - 2022

ÖZET

Turistik ürün çeşitleri turistlerin ihtiyaçları ve turizm pazarlama stratejileri sayesinde gün geçtikçe artmaktadır. Turizm kalkınma planları incelendiğinde, bölgesel sorunlar ele alınarak ve altyapı eksikleri giderilerek alternatif turizm çeşitlerinin geliştirilmesi hedeflendiği bilinmektedir. İnanç turizmi alternatif turizm çeşitlerinin önemli bir türüdür. Kişilerin, inançlarının geçmişini öğrenme, kutsal hac alanlarını ziyaret etme ve hacı olma istekleri inanç turizmi kapsamını belirleyen öğelerdir. Anadolu'nun doğusu ve batısı arasındaki geçişi sağlayan Kilikya Bölgesi, Hristiyanlık için önemli hac merkezleri sayılan Aziz Pavlus ve Aya Tekla inanç turizminin dinamik yerleri arasında gösterilmektedir. Tez çalışması, Kilikya bölgesindeki inanç turizm alanlarını ikincil veri kaynakları üzerinden inceleyerek bu alanlar hakkında ayrıntılı bilgi edinmeyi, ikincil veri araştırmasından sonra ise, elde edilen bakış açısı üzerinden bu inanç turizmi alanlarındaki sorunları turizm paydaşları ve inanç liderleri ile yapılacak görüşmeler sonrasında bütüncül bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Mersin il sınırları içerisinde bulunan turizm paydaşları ve inanç liderleri oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinde kullanılan örnekleme çeşitlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veri toplama süreci sonunda 12 turizm paydaşı ve 2 inanç lideri ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılarak Mayıs-Kasım 2021 tarihleri arasında yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Örnekleme dahil olan katılımcıların tasarlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına vermiş oldukları cevaplar inanç turizmi literatürü çerçevesinde incelenmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Verilere yapılan analiz sonucunda katılımcılar; Kilikya bölgesinde bulunan bu iki inanç noktasının tek başına inanç tur programları oluşturamayacaklarını ve bu yönüyle pazarlanması konusunda eksiklikler doğuracağını ifade etmişlerdir. Katılımcılar Kilikya bölgesindeki inanç arzının bütüncül bir şekilde ele alınmasını ve oluşturulacak rotaların kısa veya uzun tur rotaları halinde tasarlanmasını önermişlerdir. Katılımcılar kısa rotalara Mersin ili ve çevresinin dahil edilmesini uygun görmektelerken, uzun rotalarda Antalya, Kapadokya ve Hatay turizm merkezlerinin de dahil edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Kilikya bölgesindeki Aziz Pavlus ve Aya Tekla inanç turizmi tur rotalarının eksikliklerinin nasıl giderileceği konusunda ise katılımcıların görüşleri turizm tanıtım politikaları, üst yapı, altyapı, destinasyon yönetimi ve eğitim başlıklarının bütüncül bir şekilde ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular özellikle inanç turizminin geliştirilmesi bağlamında tartışılmış; uygulamaya ve teorik alana yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İnanç Turizmi, Kilikya Bölgesi, Aziz Pavlus, Aya Tekla, Hristiyanlık.

Danışman: Doç. Dr. Uysal YENİPİNAR, Turizm Rehberliği Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin.

ABSTRACT

Tourism types are diversified day by day to meet the needs of tourists and to strengthen tourism marketing strategies. Considering the tourism development plans, it is aimed to develop alternative tourism types by addressing regional problems and eliminating the deficiencies of cultural tourism infrastructure. Faith tourism is an important type of alternative tourism. The desire of people to learn the history of their beliefs, visit important centers of their religion, become a pilgrim are the elements that determine the scope of faith tourism. In this context, St. Paul and Aya Tekla, which are important pilgrimage centers for Christianity in the Cilicia Region, which provide the transition between the east and the west, are shown among the dynamic places of faith tourism. This thesis by examining the faith tourism areas in the Cilicia region through secondary data sources aims to obtain detailed information about these areas, and after secondary data research; it aims to address the problems in these areas of faith tourism in a holistic way after the meetings with tourism stakeholders and faith leaders. In this context, in the thesis study; Phenomenology design, one of the qualitative research designs, was used. The population of the research consists of tourism stakeholders and faith leaders in Mersin province. Maximum variation sampling, which is one of the sampling types used in qualitative research designs, was used in the study. As a result of the data collection process with this sampling technique, 12 tourism stakeholders and 2 faith leaders were reached. Data were collected by face-to-face interview method between May-November 2021, using the semi-structured interview technique from the people reached. The responses of the participants included in the sample to the semi-structured interview questions designed were examined within the framework of the faith tourism literature and subjected to content analysis. As a result of the analysis of the data, the participants stated that these two faith points in the Cilicia region could not create faith tour programs alone and this would cause deficiencies in their marketing. In this context, the participants suggested that the faith tourism supply in the Cilicia region is handled holistically and that the routes to be created should be designed as short or long tour routes. While the participants found it appropriate to include Mersin province and its surroundings on short routes, they emphasized that Antalya, Cappadocia and Hatay tourism centers should also be included on long routes. Regarding the deficiencies of Saint Paul and Aya Tekla faith tourism tour routes in the Cilicia region and their development proposals, the participants stated that tourism promotion policies, superstructure, infrastructure, destination management and education should be addressed in a holistically manner and respectively. The findings obtained as a result of the research were discussed especially in the context of the development of the faith tourism product; implications for practice and theory are presented.

Keywords: Faith Tourism, Cilicia Region, St. Paul, Aya Tekla, Christianity

Advisor: Associate Prof. Uysal YENİPINAR, Tourism Guiding Department, Mersin University, Mersin.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda öncelikle yardım ve katkıları ile beni her yönden destekleyip bilgisini paylaşan, eksiklerimi tamamlayan sayın tez danışmanım Doç. Dr. Uysal YENİPİNAR'a çok teşekkür ederim. Tez savunmamda jüri üyesi olmayı kabul eden çok değerli Turizm Fakültesi Dekanımız sayın Prof. Dr. Ahmet ATASOY'a, Prof. Dr. Göknil Nur KOÇAK'a, Dr. Öğretim Üyesi Sabri ARICI'ya ve Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi öğretim görevlilerinden kıymetli hocamız Doç. Dr. Nuray TETİK DİNÇ'e teşekkürlerimi sunuyorum. Tezin veri analizi kısımlarında bana yardımcı olan, destek veren sevgili meslektaşım Arş. Gör. Burhan ÇINAR'a, her zaman desteklerini üzerimden eksik etmeyen sevgili aileme ve yanımda olan tüm arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum. Ders döneminde tezin konusunun belirlenmesinde bana ilham veren Turizm Rehberliği Bölüm başkanımız ve çok değerli hocam Doç. Dr. Uysal YENİPİNAR'a, teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	i
ONAY	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
HARİTALAR DİZİNİ	x
KISALTMALAR ve SİMGELER	xi
1. GİRİŞ	1
1.2. Araştırmanın Problem İfadesi	4
1.3. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	5
1.4. Araştırmanın Soruları	6
1.5. Araştırmanın Önemi	7
2. LİTERATÜR	8
3. TEORİK ÇERÇEVE	18
3.1. İnanç ve İnanç Turizmi Kavramı	18
3.2. İnanç Turizminin Tarihçesi ve Önemi	19
3.2.1. İnanç Turizminde Turistlerin Motivasyonları	21
3.3. İnanç Turizminin Turizm Alanına Katkıları	22
3.4. Dünyada İnanç Turizmi ve Önemi	24
3.5. Türkiye’de İnanç Turizmi	28
3.5.1. Türkiye’de İnanç Turizmi Alanlarına Genel Bakış	31
3.6. Kilikya Bölgesinin İnanç Turizmi Olanakları	34
3.7. Mersin Kenti	37
3.7.1. Tarsus Kenti	37
3.7.1.1. Tarsus’lu Aziz Pavlus (Saint Pavlus)	39
3.7.1.2. Aziz Pavlus ‘un Yolculukları	41
3.7.1.3. Aziz Pavlus ‘un Birinci Yolculuğu (M.S 46-48)	42
3.7.1.4. Aziz Pavlus ‘un İkinci Yolculuğu (M.S. 49-52)	43
3.7.1.5. Aziz Pavlus Üçüncü Yolculuğu (M.S 53-57)	44
3.7.2. Silifke Kenti	45
3.7.2.1. Taşucu ve Azize Tekla (Aya Tekla)	46
3.7.3. Mut Kenti	48
3.7.3.1. Alahan Manastırı (M.S. 474-491)	49
4. YÖNTEM	52
4.1. Araştırmanın Örneklemi	52
4.2. Veri Kaynakları ve Veri Toplama Süreci	53
4.3. Değişkenler	54
4.4. Analiz Yöntemi ve Verilerin Güvenilirliği	54
4.5. Sınırlılıklar	54
5. BULGULAR	56
5.1. Katılımcılar ile İlişkin Bulgular	56
5.2. İnanç Turizmi Rotalarına Dair Sorular ve Bulgular	56
5.3. Araştırma Alanının (Kilikya Bölgesi) Coğrafi Özellikleri	57
5.3.1. Kısa rota önerileri	58
5.3.2. Uzun rota önerileri	61
5.4. Aziz Pavlus ve Aya Tekla inanç turizmi tur rotalarının eksiklikleri ve geliştirme önerileri	66
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	78

TABLÖLAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 3.1. Dünya Çapında En Çok Turist Çeken Kutsal Alanlar ve Ziyaretçi Sayıları	26
Tablo 3.2. Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler, 2003- 2020	30
Tablo 3.1. KTB Müze ve Örenyeri Ziyaretçi İstatistikleri	36
Tablo 5.1. Kısa Rotanın Genel Özellikleri	59
Tablo 5.2. Akdeniz (Antalya Havaalanı) başlangıçlı Uzun Rotanın Özellikleri	62
Tablo 5.3. Hatay (Antakya) Şehri, Uzun Rotanın Özellikleri	64
Tablo 5.4. Kapadokya Bölgesi ile Uzun Rota Özellikleri	65
Tablo 5.5. Aziz Pavlus ve Aya Tekla inanç turizmi tur rotalarının eksiklikleri ve geliştirme önerileri	66

HARİTALAR DİZİNİ

	Sayfa
Harita 3.1. Dünya dinleri	25
Harita 3.2. Antik Dönem Kilikya Haritası	34
Harita 3.3. Aziz Pavlus'un I. Yolculuk Haritası (46-48)	42
Harita 3.4. Aziz Pavlus'un II. Yolculuk Haritası (49-52)	43
Harita 3.5. Aziz Pavlus'un III. Yolculuk Haritası (53-57)	44

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma/Simgesi	Tanım
ADRO	Adana Bölgesel Turist Rehberleri Odası
DRV	Almanya Seyahat Acenteler Birliği
KTb	Kültür Turizm Bakanlığı
TUREB	TUREB (Türkiye Rehberler Birliği)
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
WFTGA	World Federation of Tourist Guide Association (Dünya Turist Rehberleri Federasyonu)
WRTA	World Religious Tourism Association (Dünya İnanç Turizm Örgütü)
UNWTO	The United Nations World Tourism Organization (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)
vd.	ve diğerleri

1. GİRİŞ

Dinlenmek, yeni yerler görmek ve eğlenmek olarak tanımlanan turizm 21. yüzyılın gelişen en önemli ekonomik sektörlerinden biridir (Doğanay, 2001:603). Turizmin tarihsel sürecini sanayi devrimi öncesi ve sonrası diye ikiye ayırabiliriz. Modern kitlesel turizmin gelişimini ise; ikinci dünya savaşı sonrası lüks olmaktan çıkarak ihtiyaç olduğunu söyleyebiliriz (Doğanay, 2001:23). Turizm hareketliliği, faaliyetleri ve turistlerin istekleri, tercihleri turizm pazarlama stratejileri doğrultusunda sürekli artış göstermektedir. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) kapsamında dünyadaki turizm eğilimlerinin, bireylerin eğitim ve refah düzeyindeki yükselmeye bağlı olarak değişmeye devam ettiği; buna bağlı olarak da yenilik ve çeşitlilik talebi artarken, konfor ve macera motiflerinin ağırlıklı olmaya devam ettiği belirtilmektedir. Kalkınma Planı kapsamında turizm politikaları incelendiğinde bölgesel kalkınmanın ön planda tutularak kültür turizmine ilişkin altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi hedeflendiği görülmektedir.

İnsanlar varoluşlarıyla beraber başlayan süreçte, bir dine bağlı olma gerekliliği hissetmektedir. Bundan dolayı, dünya üzerinde insanın varlık sürecine tarihine bakıldığında çok sayıda değişik din ve inanç gruplarının ortaya çıktığı görülmektedir. Ortaya çıkan bu din ve inanç gruplarına ait kutsal mekânlar insanlar tarafından yoğun bir şekilde ziyaret edilmektedir (Güzel, 2010:90). Bu tarafla din, ortaya çıkışından günümüze insanları seyahate yönelten önemli güdülerden biri olmuştur (Arıkan ve Oğuz, 1999:112). İnanç turizmi, insanların inançlarının gerekliliklerini yerine getirmek amacıyla kutsal olarak isimlendirdikleri yerleri ziyaret etmeleriyle başlamıştır. Zaman içerisinde dini gereklilikler doğrultusunda yapılan ziyaretlerin ötesine geçerek, kitlesel bir hareket haline dönüşmüş ve yeni çeşit ya da anlayışlarla alternatif farklılık haline gelmiştir (Tarcan ve Atılgan, 1999:62).

Turizm çeşitlerinden biri olan İnanç turizmi günümüzde alternatif bir turizm çeşidi olarak görülmektedir (www.kulturturizm.gov.tr.). İnsanların inançları, inançlarının geçmişini inceleme ve öğrenme, dinlerinin önemli merkezlerini ziyaret etme, inançları doğrultusunda belirli noktalara ziyaretler yaparak “hacı” olma beklentileri inanç turizminin içerisinde önemli güdüler olarak değerlendirilmektedir. Tarihsel anlamda Orta Doğu ve Avrupa arasında bir geçiş bölgesi niteliği sergileyen Kilikya Bölgesi, Hristiyanlığa ilişkin önemli hac noktalarını barındırması, bu noktalar arasında

hac güzergâhlarının olması açısından inanç turizmi için önemli bir potansiyele sahiptir. İnanç turizmini destekler biçimde, bu güzergâhlar üzerinde önemli kültürel miras alanları, doğal zenginlikler ve farklı turizm potansiyelleri de bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında günümüze gelinceye kadar; Hititler, Sümerler, Urartular, Likyalılar, Lidyalılar, Frikyahılar, İyonlar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Osmanlılar gibi çok sayıda medeniyetler kurulmuş gelişmiş ve tarih sayfasından yok olmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti'ne gelinceye kadar bu medeniyetler çok sayıda kültürel miraslarını bırakmışlardır (Emekli, 2004: 11). Hristiyanlık dininin ilk dönemlerindeki Havarilerin, Orta Çağ'da ise; Musevilerin bulundukları ülkelerde karşılaştıkları ağır baskı, zulüm ve yok etme politikalarının sonucu olarak, bu topraklara sığınmış olmaları, Selçuklu ve Osmanlı Devleti'nin katkılarıyla İslam'ın yaygınlaşması ile bugünkü Anadolu (Türkiye), üç büyük semavi dine (Müslümanlık, Hristiyanlık ve Musevilik) ait ve çok sayıda kültürün doğduğu bir dini merkez haline dönüşmüştür (Kozak vd., 2010)

Tarihsel süreçte çok sayıda uygarlıklara mekân olmuş olan Anadolu'yu Orta Doğu'ya bir köprü gibi bağlayan Çukurova Bölgesi antik dönemdeki ismiyle Kilikya; bu özelliği sayesinde de farklı kültür ve dinlerinde doğmasına ve buradan yayılmasına imkân sağlamış olan bir bölgedir. Bu özelliği nedeniyle Kilikya Bölgesi birçok tarihi, kültürel ve dinsel değerleri bünyesinde barındırmaktadır. Üç semavi dinin yayılmasında geçiş bölgesi olma rolü büyük olan bölgede her üç dine ait birçok değer ve rotanın bulunması, bölgedeki inanç turizmi gelişimi açısından önemli bir kaynaktır. Bu potansiyeline karşın bölgede kıyı turizminin gelişmişliği kendisini göstermektedir. Türkiye'ye gelen turistlerin sadece %5-7 arasındaki oranın kültür amaçlı seyahat etmesi de (Bingöl, 2004:126). Kilikya bölgesinin içerdiği değerlerin kültür turizmi açısından etkin bir şekilde kullanılmadığını göstermektedir. Kilikya bölgesinin sahip olduğu kültürel zenginliğine, inanç değerlerine ait olan özelliklerine bakıldığında ise; turizmin çeşitlerinden olan inanç turizmine olan ilginin azlığı ise dikkat çekmektedir (Sarıkaya ve Uçar, 2018).

Türkiye turist sayısı ve turizm gelirleri bakımından 3S (Deniz-Kum-Güneş) bağlamından önemli yerlerden bir tanesidir. Bunun yanı sıra "Türkiye Turizm Stratejisi-2023" kapsamından turizm sektörünün geliştirilmesi ve tüm yıla yayılması amaçlanmaktadır (Eren, 2020).

Ülkemizde turizm çeşitli biçimlerde olduğu bilinmektedir. Her zaman yaz ayları gelindiğinde tatile çıkıldığı düşüncesi artık insanların düşüncelerinden çıkmıştır. Turizm artık önemli bir sektör ve lüks olmaktan çok zorunluluk olma yolunda ilerlemektedir. Bunu son dönemlerdeki turizm üzerine yapılan yoğun çalışmalardan, yeni ortaya çıkan turizm trendlerinden ve en önemlisi de turizmi hareketini yılın her ayına yayabilme isteğinden anlaşılmaktadır. Yeni turizm koridorlarının açılması dünya üzerinde ve Türkiye’de artık turizmin yılın her anın da yaşanır bir hale gelmesi sağlanmıştır. Turizm çeşitlerine bakıldığında birçok çeşidinin ülkemizde görebilmekteyiz. Önem sırasına göre değerlendirildiğinde, çeşitlerin birbirlerine göre, şehirlere göre, sezonuna göre, avantajları ve dezavantajları olarak sıralama yapmamız mümkün olacaktır. Son yıllara bakıldığında turizm eğilimlerinde yaşanan farklılıklar; turistlerin dinlenmek ve eğlenmenin dışında, eğitim ve bilgi seviyesini arttırmak, dünyaya bakışını az da olsa değiştirmek, dini gereklerini yerine getirmek, dini alanları ziyaret ederek manevi huzur aramak gibi amaçlara bağlı olarak güdülendiklerini göstermektedir (Okuyucu ve Somuncu, 2013). Bu çalışmada turizmin bir çeşidi olan inanç turizmi ele alınacaktır. Ülkemizdeki durumuna baktığımızda inanç turizmin aslında çok önemli bir noktada olduğunu söylemek mümkün olacaktır. İnanç turizm noktalarından Mersin iline baktığımızda aslında tüm Anadolu topraklarında ve diğer inanç noktalarına göre öneminin biraz daha farklı olduğu söylenilebilir.

Anadolu’nun bir geçiş noktası olması birçok dine ev sahipliği yapması ve birçok inancın Anadolu’da kök salıp bütün dünyayı etkilemesi bunlardan sadece sayabileceğimiz birkaç nedenlerindendir. Önemli bir din olan Hristiyanlık dininin Anadolu’dan dünyanın birçok noktasına yayılmasına sebep olan Anadolu’nun kentlerinden antik dönemde Kilikya diye anılan bir coğrafyanın sadece küçük bir yerleşkeleri olan Tarsus, Mut ve Silifke ele alınacak ve inanç turizm rotaları için önemli olan isimler Saint Paul, Alahan Manastırı ve Aya Tekla incelenecektir.

Araştırmanın sonuç ve öneriler kısmında ise Kilikya Bölgesinde bulunan Mersin ilinde uzun yıllardır turizm işiyle uğraşan Turizm Seyahat Acenteleri, rehberlik odalarından ADRO (Adana Rehberler Odası), Mersin Kent Konseyi Başkanı ve Üyeleri, Tarsus ve Silifke müze müdürleri, belediyeler, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, diğer bir Mersin Turizm Seyahat Acentesinde operasyon sorumlusu bir kişiyle ve profesyonel turist rehberleriyle derinlemesine yapılan görüşmeler neticesinde konumuz üzerine karşılıklı soru cevap tekniğiyle yapılan görüşmeler yoluyla Kilikya inanç rotalarının nasıl

oluşturulması gerektiğini ve bu rotaların önemini, inanç turizmi açısından şehrimize nasıl yararları olabilecekleri yer bulacaktır. Bu önemli noktalar ön plana çıkartılarak Saint Paul, Alahan Manastırı ve Aya Tekla'nın Hristiyanlık dini ve Anadolu için ne kadar önemli kişiler ve destinasyonlar olduğunu ve bu kişilerin yaşadıkları mekanların önemini yapılan bu çalışmanın son kısmında yer verilecektir.

1.2. Araştırmanın Problem İfadesi

Turizm, günümüzde kültürlerin birbirlerine etkileşim halinde olmasına imkân sağlayan kitlesel bir harekettir. Son dönemlerde turizm çeşidi olan, alternatif turizm yaklaşımları içerisinde sunulan inanç turizmi, Anadolu gibi farklı dinleri ve farklı kültürleri bünyesinde barındırmış coğrafyalar için önemli kazanım sağlama gücüne ve imkanına sahiptir. Fakat bu imkana, özgün kültürel miras alanlarına sahip Çukurova Bölgesi (Kilikya Bölgesi) ve Mersin İlinde yeterli değerin verilmediği görülmektedir. Yalnızca inanç turizmi açısından değil, diğer alternatif turizm çeşitleri bakımından da oldukça zengin olan Mersin İlinde, bu alternatif turizm çeşitlerinin ve inanç turizminin gerek tanıtımı gerekse bütüncül bir şekilde planlanarak tanıtımı açısından sorunlar bulunmaktadır (Levent ve Uçar, 2018:337). Birçok farklı kültüre ev sahipliği yapmış ve özellikle erken Hristiyanlık dini dönemlerine ait önemli merkezlerin bulunduğu Mersin İlının inanç turizmi potansiyelinin bütüncül bir şekilde ele alınması, tanıtım ve sunuma yönelik olarak stratejiler geliştirilmesi önemlidir. İnanç rotalarıyla beraber arzın arttırılmasının sağlanabilmesi ve diğer rotalar ile bütünleşerek bölgedeki inanç turizmi potansiyelinin arttırılması adına önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Uçar, 2018:338).

Kilikya bölgesinde yer alan Hristiyanlık inanç miras alanları sırasıyla incelendiğinde, Tarsus'ta bulunan Aziz Pavlus'un, Silifke'de bulunan Azize Aya Tekla'nın ve Mersin'in Mut ilçesinde bulunan Alahan Manastırının önemli rotalar olduklarını ifade etmek gerekmektedir. Son yıllara bakıldığında bu hac merkezlerinin veya önemli Hristiyanlık inanç mekanlarının ziyaret eden kitlenin sayılarının azlığı dikkat çekmektedir. Tez çalışmasının Kilikya inanç tur rotaları başlığı altında verilen Tablo 3.3'de Mersin il sınırları içerisinde bulunan müze ve ören yerlerine ait ziyaretçi sayıları incelendiğinde; bu alanların 2019 yılında 574.416 kişi tarafından ziyaret edildiği görülmektedir. Yaklaşık yarım milyon ziyaretçi içerisinde inanç alanlarına sadece %12'lik kısmının ilgi gösterdiği görülmektedir (DÖSiMM, 2019). Dolayısıyla bu rakamlar

Kilikya bölgesindeki inanç turizm alanlarının turizm arzının içerisinde yeterli bir şekilde değerlendirilmediğini göstermektedir. Çoğunlukla tur programlarının kültür bölümünde yer alan bu mekanların inanç tur programlarına dahil edilmeleri önemlidir. Bu yerlerin potansiyelinin ortaya çıkarılması, ziyaret eden kişi sayısının artırılması önemlidir.

Anadolu ziyaretini içeren 8-9 günlük uzun inanç turlarını gerçekleştiren yabancı grupların Kilikya bölgesinde en az 2-3 gece konaklamalarını sağlanması ve bu yerlerin iyi bir şekilde tanıtılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu kültür mirası alanlarında potansiyel ziyaretçi gruplarına daha iyi hizmet edilebilmesi, ziyaret alanlarına yönelik sistematik ve düzenli tur rotalarının belirlenmesi için turizm paydaşlarının görüşleri dikkate alınarak bütüncül bir öneri geliştirilmesi önemliliği vurgulanmaktadır. Bu amaçla, Kilikya bölgesi Tarsus, Silifke ve Mut Sınırları içerisinde yer alan inanç turizmi alanları ve kutsal mekanların inanç turizmüne kazandırılması ile ilgili; yerel yönetimler, turizm paydaşları ve tur operatörlerinin görüş ve önerilerden yararlanılmıştır.

1.3. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Tez çalışması; Kilikya bölgesi inanç tur rotaları turizm paydaş görüşleri: Aziz Pavlus ve aya Tekla örneğidir. Kilikya olarak bilinen ve günümüzde Alanya'dan başlayıp, Hatay'daki Belen geçidine kadar uzanan ve kuzey yönünde Toros dağları, güneyde ise Akdeniz'i kapsayan bölgeye antik dönemde verilen isimdir. Kilikya bölgesini inanç turizmi açısından önemli kılan ise; Hristiyanlık inanç miras alanları, inanç turizmi bağlamında incelenmesi, konuyla ilgili inanç turizmi paydaşlarının görüş ve önerileri dikkate alınarak bölgenin önemli inanç turizm rotaları turlarının gelişmesine katkı sunulması amaçlanmıştır. Kilikya bölgesinin sınırları içerisinde yer alan Tarsus, Silifke ve Mut ilçelerinde inanç turizm yapıları bu yapıların önemi ve inanç önderlerinin hayatlarından kesitler incelenerek günümüz Hristiyan hacıları, tarihi dönemlerde hac güzergahları olan mekanların günümüzde neden yer almadığı sorgulanmıştır. Bu amaçla turizm paydaşlarının görüş ve önerileri dikkate alınarak ilgili alanların inanç tur programlarına dahil edilebilmesi için neler yapılması gerektiğine dair öneriler geliştirilmiştir.

Kilikya bölgesindeki inanç turizmi alanlarını temel alarak, turizm paydaşlarının da görüşleriyle oluşturulacak olan tur programları yoluyla Kilikya bölgesindeki inanç turizmi alanlarını turizm hareketleri içerisinde hak ettiği yere getirebilmektir. Günümüz

Hristiyanlık dininin temellerinin atılmış olduğu Kilikya bölgesi ve bu bölgede tarihsel süreç içerisinde yaşamış veya burada bulunmuş olan kişilerin ve bunların özelinde Aziz Pavlus ve Azize Tekla'nın doğdukları ve yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri mekanları önemli tur rotaları haline getirilmesine katkı sunmaktır. Bu süreçte bu kültür alanlarının birçok eksiklikleri karşımıza çıkmaktadır. Bu eksiklere turizm paydaşları ve kurumlarıyla yapılacak olan görüşmeler yoluyla çözüm önerileri getirilebilmesine katkı sunmaktır. Anadolu'da birçok kültür ve inanç alanı yerli ve yabancı misafirler tarafından duyulmuştur veya bilinmektedir. Örneğin, Yedi kiliseler turu veya turları ön planda olmakta ve daha çok turistler tarafından tercih edilebilmektedir. Anadolu'yu deniz, kum ve güneş turizmi mantığından uzaklaştırıp turizmin bir başka kolu olan inanç turizmine yöneltilmesi amaçlanmıştır. Bir başka deyişle inanç gruplarını her yıl Kilikya bölgesine çekebilmek temel hedeflerden bir tanesidir. Bunun için Hristiyanlık dininin Kudüs'ten sonra en fazla yayılım gösterdiği kentlerin başında gelen Tarsus ve Paul'u, Silifke ve Aya Tekla'yı ön plana koyabilmektedir. Çekim oluşturarak misafirleri bölgeye Kilikya'ya sık sık gelmelerini sağlayabilmektedir. Kilikya bölgesindeki inanç noktalarındaki eksiklikler giderilmesine yönelik öneriler geliştirerek İzmir'de bulunan Meryem Ana Evi gibi ziyaretçi sayılarını arttırmaktır.

1.4. Araştırmanın Soruları

Araştırmanın yukarıda belirtilen amaçları doğrultusunda, aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmaya çalışılacaktır.

1. Kilikya bölgesindeki inanç mirası alanlarına yapılan tur operasyonlarında karşılan sorunlar nelerdir?
2. Kilikya bölgesindeki inanç mirası alanlarını ziyaret eden kişilerin en çok bildirdikleri şikayetler nelerdir?
3. Kilikya bölgesindeki inanç mirası alanlarının tanıtımı ile ilgili temel sorunlar nelerdir?
4. Kilikya bölgesindeki inanç mirası alanları temel alınarak farklı kaç adet inanç turu rotası oluşturulabilir?
5. Oluşturulacak farklı inanç tur rotalarının güzergahları nereler olabilir? Bu farklı rotaları birbirinden özgün kılacak nitelikler ne olabilir?

6. Oluşturulacak olan inanç tur rotaları Hristiyan inanç tur gruplarına nasıl pazarlanabilir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Kilikya Bölgesinin inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi için önemli avantajlarından biri, özellikle erken Hristiyanlık dönemi açısından önemli olan Tarsus, Silifke ve Mut ilçeleri önemli bir potansiyele sahip olmasıdır. Kilikya bölgesindeki inanç turizmi potansiyelinin bütüncül bir şekilde ele alınması ve sunumuna yönelik olarak stratejiler geliştirilmesi önemlidir (Cojoaraiu, 2015:337). Kilikya bölgesinin inanç turizmi için sahip olduğu potansiyelin bütüncül bir şekilde ele alınması ise; Kilikya bölgesinde bulunan inanç rotalarının projelendirilerek, seyahat acentelerinin veya tur operatörlerinin hazırladıkları turistik ürünlerin içerisine alınmalarıdır (Özdemir, vd., 2012).

Kilikya bölgesinin inanç merkezleri olan Mersin, Tarsus, Silifke ve Mut destinasyonları ile ilgili literatürdeki çalışmalar incelendiğinde; Kilikya bölgesindeki inanç turizminin ziyaretçi memnuniyeti, ziyaret etme eğilimi bağlamında, Kilikya bölgesinin sahip olduğu inanç ve kültür rotalarıyla ilgili çalışmalar sınırlılığında incelendiği gözlemlenmiştir (Levent ve Uçar, 2018; Özdemir, vd., 2012). Bazı çalışmaların ise kilise tarihi ve Kilikya bölgesinin inanç tarihi üzerinden konuyu ele aldığı, konu ile ilgili bazı çalışmaların ise teorik düzeyde kaldığı bilinmektedir (Bingöl, 2004; Bakar ve Demir, 2012). Kilikya bölgesi inanç turizmine ilişkin paydaş görüşlerini içeren çalışmaların ise; inanç turizminin önemi ve tanıtım yetersizliği gibi konularla sınırlı kaldığı görülmektedir (Erçolak, Tanrısever ve Pamukçu, 2019).

Kilikya bölgesi için yapılacak olan bu bilimsel çalışma, öncelikli olarak daha önce hazırlanmış olan envanter çalışmaları incelenecek, bunun üzerinden Kilikya bölgesindeki turizm paydaşlarının görüşleri de alınarak bir inanç turizmi ürününü ortaya konulması ve bu ürünü bir inanç rotası olarak tanıtmayı ve pazarlamayı sağlayacak stratejileri geliştirmektir (Özyıldırım, 2006; Yıldırım, 2006).

2. LİTERATÜR

Tez önerisinin bu kısmında araştırmanın Kilikya bölgesinde inanç tur rotaları olarak ele alındığında Aziz Pavlus, Aya Tekla ve Alahan Manastırı ile ilgili yapılmış olan araştırmalar ele alınmıştır.

Başçı (2011) tarafından yapılan çalışmanın amacı Aziz Pavlus Evinin tanıtma faaliyetlerini yürüten özel-kamu kurum ve kuruluşlarının bu yönelimin tanıtımında kullandığı faaliyetlerin etkinliğine ilişkin yabancı ziyaretçilerin görüşlerini belirtmektir. 2008 yılından bu yana Hristiyanlarca hac merkezi olarak ziyaret edilen Kilikya Bölgesinin Tarsus kentindeki Aziz Pavlus evinde 396 turiste anket uygulanmıştır. Bu çalışmada veri olarak kullanılabilecek biçimde doldurulmuş olanların 385 adet olduğu tespit edilmiştir. Hristiyan turistlerin mezhepleri ile Tarsus'u ziyaret etme arasındaki ilişki, turistlerin dini inançları ile Tarsus'ta kalış süreleri ile arasındaki ilişki, Aziz Pavlus evinin tanıtılma yeterliliklerini algılama düzeyinin turistlerin yaşlarına, cinsiyetlerine ve dini inançlarına göre farklılık gösterip göstermediği çeşitli analizlerle test edilmiştir.

Sonuçlara incelendiğinde; Hristiyanlık dininin mezheplerinden olan Katolik mezhebine bağlı bireylerin diğer mezheplere bağlı olanlara göre daha fazla ziyaret etme eğiliminde oldukları ortaya çıkmıştır. Hristiyanların eğilimi gününbirlik ziyaret ettikleri, bu doğrultuda yönelimin direkt bir inanç turizmi merkezi konumunda olmadığı daha çok uygulanan turlarda ziyaret edilen bir merkez konumunda olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca turistlerin, yaşlarına, cinsiyetlerine ve dini inançlarına göre Aziz Pavlus Evinin tanıtılma yeterliliklerine ilişkin düşüncelerin farklılık göstermediği; turistlerin daha çok yönelimin tanıtımında kullanılan halkla ilişkiler faaliyetlerini daha başarılı buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıkaya Levent ve Uçar (2018) çalışmalarında Kilikya Bölgesinde bulunan Mersin ilindeki inanç turizmi potansiyelini değerlendirmek ve Avrupa Konseyinin 1987 yılında önerdiği "Avrupa Kültür Rotaları Programı" kapsamında inanç turizminin, diğer turizm çeşitleri ile bütüncül bir şekilde nasıl geliştirilebileceğine dair öneriler geliştirmektedir. 1. Uluslararası Akdeniz Sempozyumunda ele alınan inanç turizminin dünya üzerindeki yeri ve yıllara göre turistlerin dağılımı, diğer turizm çeşitleri arasında ki inanç turizmin Kilikya Bölgesi Mersin ilindeki yeri ve potansiyeli ele alınarak açıklayıcı bir şekilde önemi belirtilmiştir. Sonuç olarak Kilikya Bölgesinin Mersin ilindeki inanç rotalarına bakıldığında ve önemi ortaya koyulmaya çalışıldığında karşımıza şu sonuçlar çıkmıştır. Son yıllarda ortaya çıkan alternatif turizm yaklaşımları içerisinde ortaya konulan inanç turizmi, Anadolu gibi farklı dinlere ve kültürlere ev sahipliği yapmış coğrafyalar için önemli bir açılım sağlama potansiyeline sahiptir. Ancak bu potansiyele, özgün kültürel miras alanlarına sahip Çukurova Bölgesi ve Mersin İlinde yeterince önem verilmemektedir.

Sadece inanç turizmi açısından değil, diğer alternatif turizm faaliyetleri açısından da oldukça zengin olan Mersin İlinde, bu alternatif turizm çeşitlerinin ve inanç turizminin gerek tanıtımı gerekse bütünleşik bir şekilde planlanarak sunumu açısından sorunlar bulunmaktadır. Kültürlerarası diyalogun gelişimi açısından önemli olan kültür rotaları, genel anlamı ile kültürel turizme hizmet ederken, diğer yandan turizm faaliyetlerinin bütüncül bir şekilde ele alınmasını, bütüncül ele alısta gerekli bilgilendirmeleri, misafirperverliği ve konaklama faaliyetlerini ele alan bir anlayış sunmaktadır. Rotayı takip eden ziyaretçi iyi vakit geçirirken ve yerel ürünleri deneyimlerken, beklentileri doğrultusunda kaliteli ve yüksek hizmet anlayışı talep etmektedir. Kültür rotaları ve buna bağlı oluşturulan ağlar, bu bütüncül sistemin kurulması açısından bir çerçeve sunmaktadır (Cojocariu, 2015).

Avrupa Kültür Rotaları Programı, Mersin ilindeki inanç turizmi noktalarının bütüncül bir şekilde ele alınarak tasarlanması, destekleyici turizm faaliyetlerinin tanımlanması ve bu rotanın bilinirliğinin artırılması adına bir fırsat olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Kültür Rotaları ağına dâhil olunarak, programın sürdürülebilirlik, iş birliği, duyarlı kalkınma ve eğitim gibi gerekliliklerinin yerine getirilmesi sonucunda sadece inanç turizmi potansiyeli bilinirliği ve görünürlüğü arttırılmakla kalmayıp, diğer yandan da sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabileceği, aynı zamanda da turizm sektöründe hedeflenen gelişime ve karlılığa belirli bir kalite oluşturularak ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Pek çok kültüre ev sahipliği yapmış ve özellikle erken Hristiyanlık açısından önemli merkezlerin bulunduğu Mersin İlının inanç turizmi potansiyelinin bütüncül bir şekilde ele alınması ve tanıtım ve sunuma yönelik olarak stratejiler geliştirilmesi önemlidir. Avrupa Kültür Rotaları Programı, bu bütüncül ele alışı sağlanabilmesi ve diğer rotalar ile bütünleşerek bölgedeki potansiyelin görünürlüğünün arttırılması adına önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Özyıldırım (2006) çalışmasının temelinde kilise tarihine ilişkin Yunanca ve Latince kaynaklara başvurulmuş, bu çerçevede Hristiyanlıkla ilgili yapılacak araştırmalarda birincil derecede önemli olan *Patrologia Latina*'dan alıntılar yapılmıştır. Özellikle Theodoretus, Athanasius, Sozomenus, Socrates Scholasticus gibi Kilise Tarihçilerinin Seleucia ad Calycadnum Konsili ve genel olarak Ariusçuluk üzerine yazdıkları yapıtlar kaynak alınmıştır. Tarihi yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Çalışmanın amacına bakıldığında; bu bilimsel araştırma bir din bilim araştırması olarak değerlendirilmemelidir. Yazılmak istenen konunun asıl inceleme alanı Ariuscu ve sapkın olarak nitelenen öğretilerin çözümlenmesi için toplanan Seleucia ad Calycadnum Konsili ve bu Konsil 'den çıkan kararlar üzerine toplu bir bakış sağlamak ve bu Konsil'de alınan kararların Hristiyanlık tarihindeki önemini vurgulamaktır. Seleucia ad Calycadnum 'un Anadolu sınırları içinde yer alması bizim için özel bir anlam içerdiğinden, bu çalışmada Seleucia ad Calycadnum 'un Hristiyanlık öncesi durumunun incelenmesi, kentin

coğrafi konumuna ilişkin bilgilerin aktarılması, arkeolojik verilerin değerlendirilmesi, tarihsel olayların anlatımı, önemli kişilerin yaşam öykülerinin özetlenmesi ve Kristoloji tartışmaları din bilim araştırmasının önüne geçmiştir. Bu yüzden, tezin içeriğinde Seleucia ad Calycadnum Konsili'nin (Silifke Konsili) toplanma nedenlerini gösteren Kristoloji tartışmalarına din bilimsel ayrıntılara girilmeden yer verilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında Kilikya bölgesinin dağlık Kilikya bölümünde yer alan hem Silifke kenti için hem de Hristiyanlık tarihinin önemli olaylarından sayılan konsil ile ilgili kararlar karşımıza çıkmaktadır. Seleucia ad Calycadnum Konsili birkaç yönden incelenebilir: Öncelikle Konsil, imparatorluğun yalnız doğu bölgelerindeki piskoposların katılımına açıktır. Bu konsilde, Nicaea'da haereticus (sapkın görüşler) ilan edilen Ariusçular, katılımcı piskoposların büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Konsil, Ariusçuluğun imparatorluk genelinde çok kısa süre içinde ulaştığı gücü göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Ariusçular konsilde, ılımlı Ariusçular ve katı Ariusçular olarak iki ayrı toplulukla temsil edilmiştir. Geriye kalan küçük bir azınlık Aegyptus'lu piskoposlardan oluşur ve bunlar Nicaea kararlarını tartışmasız olarak onaylayan din adamlarıdır. Ama Aegyptus'luların sayısının azlığı ve Arius'un zaten çoğunluk tarafından benimsenen görüşleri savunmaları tartışmalarda önemli bir etkinlik göstermediklerini kanıtlar. Seleucia ad Calycadnum Konsili'nde, katı Ariusçuların lideri Caesarea Piskoposu Acacius' un diğer piskoposlardan gizli hazırladığı ve Konsil'de Leonas tarafından okunan credo yeni tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bu credo'nun, Nicaea ve Antiocheia ad Orontem' de benimsenen inanç ilkelerine benzememesi, sallantılı belirsiz tanımlamalar sunması Konsil'in sert tartışmalara sahne olmasına yol açmıştır. Ancak bu gelişme, Konsil'de Piskopos Acacius liderliğindeki katı Ariusçuların, okunan credo'yla birlikte artık "Acaciusçular" olarak anılması sonucunu doğurmuştur ki böylece Hristiyanlık tarihinde adı ilk kez Seleucia ad Calycadnum' da ortaya çıkan bir başka topluluk oluşmuştur.

Seleucia ad Calycadnum Konsili'nde birçok piskopos çeşitli suçlamalarla görevden alınmıştır. Ancak bu suçlamaların altında yatan gerçek neden, katı Ariusçuların imparatorlukta kiliseler içinde etkinliğini yok etmektir. Seleucia ad Calycadnum Konsili, Ariusçu düşüncelere yakın bir credo'nun onaylanması, birçok piskoposun görevden alınması, Ariminum'dan Constantinopolis'e gelen temsilcilerle ortak bir credo üzerinde tartışmak için on piskoposun seçilmesiyle bitmiştir. Bu sonuçlarıyla Hristiyanlık tarihi için ayrıca önemlidir. Ancak hem Seleucia ad Calycadnum konsilinin hem de diğer yerel konsillerin asıl akıbeti Constantinopolis'te belirlenmiştir. Rahip Arius'un yaklaşık altmış yıldır tartışmaları süren dinsel düşüncelerinin, diğer konsiller ve Seleucia ad Calycadnum konsili sonrasında Roma İmparatorluğu'nda ulaştığı büyük başarıyı göstermesi bakımından önemlidir.

Bingöl (2004) çalışmasında Akdeniz bölgesinin inanç ve kültür potansiyelinin değerlendirilmesi açısından ele aldığı bilimsel çalışmanın amacı olarak; Akdeniz bölgesinde

yer alan bu değerlerden bazılarının inanç ve kültür turizmi amaçlı olarak ele alınarak, bölgenin sadece deniz-kum-güneş üçlüsünü içeren kıyı turizmi anlayışından az da olsa kurtarılması gerekmektedir. Bu tür bir pazarlama politikasının geliştirilmesi sonucunda, bölgenin sahip olduğu tarihsel, kültürel ve dinsel değerler daha sıkı bir şekilde korunabilecek ve gelecek kuşakların da bunları görmeleri sağlanabilecektir. Bu çalışmanın amacı da öncelikle Akdeniz bölgesinde yer alan bu tür değerlerin bir analizini yapmak ve daha sonra da inanç ve kültür turizmi amaçlı olarak değerlendirilmelerinin önemi üzerinde durmaktır. Bu çalışmada Akdeniz bölgesi için yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Akdeniz bölgesinde yer alan şehirler, kentler tarihsel değerleriyle beraber ele alınarak inanç potansiyelinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda ise; çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapmış Anadolu'nun her yerleşiminde olduğu gibi, Akdeniz bölgesinde de çok sayıda tarihsel, kültürel ve dinsel değer ve eser bulunmaktadır. Akdeniz bölgesi daha çok doğa güzelliği, denizi-güneşi ve yat turizmi ile ön plana çıkmış, Türkiye'nin ender güzellikteki bölgelerinden birisidir.

Akdeniz bölgesinin kültür ve inanç turizmi açısından sahip olduğu özellikler yıllarca göz ardı edilmiş ve devamlı deniz-kum-güneş üçlüsü ön plana çıkarılmıştır. Doğal olarak, deniz ve yat turizmi de çok önemlidir. Ama turizmi yaz aylarından çıkararak diğer aylara da yayacak değişik yöntemleri aranmalıdır. Bu kapsamda, üç büyük semavi dine ait "camii", "kilise" ve "sinagogların ve birçok değişik uygarlığa ait antik kentleri ve bu kentlerdeki tapınakları ile Akdeniz bölgesi, kültür ve inanç turizmi açısından da ele alınmalıdır. Bir turizm merkezinde turizm türleri ne kadar çok ve çeşitli olursa, o merkezlerde tatillerini geçiren turistlerin kalış süreleri de o oranda uzayabilir. Kültür ve inanç turizminde kaynakların kullanma korunma dengesi içerisinde sürdürülebilirliğinin sağlanması ve etkili tanıtım politikalarının uygulanması, turizm çeşitliliğinin değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından da önemli olabilir. Ulusal ve uluslararası tanıtımda basın rolü yadsınamaz olduğu için, televizyon, gazete ve broşürler yardımıyla Akdeniz bölgesinin kültür ve inanç turizmi ile ilgili eserleri tanıtılabilir. Ulusal ve uluslararası seyahat acenteleri ile iletişim kurularak Akdeniz bölgesinin kültür ve inanç turizmi bakımından ne kadar zengin bir bölge olduğu anlatılabilir. Bu kapsamda, sadece acente çalışanları için ücretsiz geziler düzenlenebilir. Buna paralel olarak, Türkiye'deki ilk ve orta eğitim kurumları ile üniversitelerin düzenlemekte olduğu gezilerde son yıllarda önemli artışlar gözlenmektedir. Bu tür gezilerin Akdeniz bölgesindeki antik kentlere yapılması konusunda çeşitli kolaylıklar sağlanabilir. Son olarak, dünyada kültür ve inanç turizmi kapsamında seyahat eden turist sayısı giderek artış göstermektedir. Bu konuda iç turizm talebinde de gelişmeler olabileceği düşünülerek, daha az ücret ödeyerek konaklama yapılabilecek küçük ölçekli işletmelerin sayısı, en azından belirli yörelerde, artırılabilir.

Erçolak, Tanrısever ve Pamukçu (2019) tarafından yapılan çalışmanın amacı Hristiyanlık inancının teolojik çerçevesinin oluşmasında en önemli karakterlerden biri olan Aziz Pavlus'un

Tarsus inanç turizmine etkisini incelemek çalışmanın temel amacıdır. Bu çalışmanın bir diğer amacı ise Tarsus'ta inanç turizmini diğer turizm çeşitlerinden ayıran farklılıkları ortaya çıkarmaktır. Bu araştırma nitel olarak tasarlanmıştır. Bu çalışmada, 2018 yılı şubat ayı içerisinde Tarsus turizm paydaşlarına ulaşılarak nitel veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme formu tekniği uygulanmıştır. Tarsus'ta turizm paydaşları olarak belirlenen kurumlar; Tarsus Müze Müdürü, Müze Arkeoloğu, Turist Rehberleri, Mersin Katolik Kilisesi Papazı, Aziz Pavlus Anıt Müze Turizm Araştırmacıları, Tarsus Belediye Kültürel İşler Yöneticisi/Belediye Rehberi Yarı yapılandırılmış görüşme formu 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik özellikleri (ad-soyadı, cinsiyet, yaş, meslek, medeni durum, eğitim durumu) ile ilgili bilgilere ulaşmak için sorular hazırlanmış; İkinci bölümde ise İnanç Turizminde Aziz Pavlus'un Önemi ve Tarsus Turizmine Etkisine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla önceden hazırlanmış altı soru sorulmuştur. Aziz Pavlus'un Tarsus'ta doğması, Hristiyanlığı yayma fikrini Tarsus'ta vermesi Tarsus'u Hristiyanlar için kutsal kılmıştır. Tarsus'ta yaşadığına inanılan evi ve kendisine adanan kilisesi Hristiyanların hac güzergâhı üzerinde olması bakımından da Türkiye'nin ve Tarsus'un inanç turizmine katkı sağlamaktadır. Mersin'in bir ilçesi olan Tarsus daha çok Mersin'in etkisi altında kalmıştır. Mersin doğal ve tarihi güzelliklerinin yanı sıra sadece adını deniz-kum-güneş adı altında deniz turizmiyle duyurmuştur.

Yukarıda ifade edilen sebeplerden dolayı; Tarsus, Mersin ve çevresi inanç turizmi kapsamında yeterince değerlendirilememiştir. Görüşmelerin sonucunda yetersiz tanıtım faaliyetleri ve konaklama imkanları ön plana çıkan etmenlerdir. Çalışmanın sonucuna bakıldığında ise; Aziz Pavlus'un doğumunun iki bininci yılında yapılan etkinlikler haricinde Tarsus'un ve Aziz Pavlus'un inanç turizmi kapsamında tanıtımı yetersiz kaldığından Tarsus'ta inanç turizmi yeterince gelişmemiştir. Etkinliklerin çoğaltılarak farkındalığın sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Turist rehberlerinin farkındalıklarının artırılması için uzmanlık eğitim programlarında Aziz Pavlus konusu da işlenmelidir.

Özdemir vd. (2012) tarafından yapılan çalışmanın amacı Kilikya Bölgesi antik yollarının alternatif turizm destinasyonuna dönüşmesine yardımcı olmaktır. Bu amaçla, antik yollarla ikincil veriler incelenip paket tur tanıtım malzemesi olarak kullanılabilecek gezgin ve bilginlerin Kilikya yollarıyla ilgili öykü ve anekdotlar, inanç rotalarıyla ilgili bilgiler derlenir. Antik yolların yapıldığı dönemler, günümüzdeki konumları, kentler üzerindeki yerleşim yerlerinin eski ve yeni isimleri, mola noktaları, yaylalar harita üzerinde belirlenir. Kilikya antik yol ve inanç rotasının projelendirilerek, seyahat acentelerinin paket tur programlarına alınmasına ilişkin öneriler geliştirilir. Bu çalışmada "Kilikya'nın Kültür ve İnanç Yolları" adı altında alternatif bir turistik ürün geliştirilerek Türkiye'nin Doğu Akdeniz Bölgesinin turizm potansiyelinin geliştirilmesi hedeflenir. Bu çalışmada tarih ve yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır.

Sonuç olarak; Kilikya Bölgesi kültür ve inanç yolları adı altında bir çalışma ortaya koyulmuştur. Kilikya Bölgesinin envanter çalışmaları yapılarak Kilikya Bölgesinin turizm potansiyeli ortaya konulmuştur. Arkeolojik kazılar sonucu elde edilen bilgiler, Kilikya Yollarının tarihi kültürel ve inanç birikimleri ile yeni bir turistik ürün oluşturulabilecek nitelikte olduğunu göstermektedir. Kültürel çeşitlilikten anlaşılabileceği gibi Kilikya yolları ve kentleri bir inanca ve topluluğa mal edilemeyecek kadar zengin olup evrensel nitelik taşır. Bu nedenle “Kültür ve İnanç Yolları” turistik ürünü bir plan ve proje dahilinde geliştirilmelidir. Gelecekte parkurların benzersiz özelliklerinin ve yerel kültürün korunması gerekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2023 stratejik planlarında “İnanç Koridorları” başlığı altında Tarsus, Antakya ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi kentlerinin yer alması nedeniyle planlama aşamasında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile iş birliği yapılabilir. Başta Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kilikya Bölgesi Valilik ve Belediyeleri, üniversiteler olmak üzere, çeşitli Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleriyle turizmci, arkeolog, tur operatörü, mimar ve mühendis, botanik bilimci ve ormancılar vb. kuruluşlar görüş, öneri ve katkı dereceleriyle çalışmada yer almalı. Yatırım, işletme, tanıtım ve pazarlama konularında ise bakanlık, özel sektör ve yerel yönetimlerle koordinasyonu gereklidir.

Kökşen (2020) çalışmasında; İnanç turizminin konusu içerisinde değerlendirilen Alahan Manastırının insanlık mirası olarak, ne yazık ki gereken ilgiyi görmediğini vurgulamaktadır. Bunun en önemli sebebi koruma, tanıtım -organizasyon eksiklikleri ve inanç turizmi konusundaki teşkilatlanma sorunlarıdır. İkincil verilere dayalı olarak yapılan bu çalışmanın amacı, Alahan Manastırını İnanç turizmi bakış açısı ile tanıtmaktır. Hristiyanlık dininin doğuşu ile birlikte ilk Hristiyanların ülkemiz üzerinden Avrupa ülkelerine dağılmaları, ilk Hristiyanların bir bölümünün Anadolu topraklarına yerleşmeleri ve burada dini yapılar inşa etmeleri Hristiyanlık dini açısından son derece önemlidir. Geçmişini ve köklerini arayan/merak eden inananların bu yapılara ilgi duymaları son derece doğaldır. Anadolu topraklarında bulunan erken Hristiyanlık dönemine ait eserlerin inanç turizmi kapsamında değerlendirilmesi için başta tanıtım ve organizasyon olmak üzere sürdürülebilir turizm faaliyetlerine ağırlık verilerek eserlerin turizme kazandırılması öncelikli görev olmalıdır.

Yazılı tarih kaynaklarından, Alahan manastırının bulunduğu coğrafi bilgilerinden ve kilisenin tarihsel süreçteki öneminden yararlanılarak yapılan yöntem çalışmaları kapsamında; sürdürülebilir turizm faaliyetleri için hedef kitlenin tespiti ve bu hedef kitleye ulaşma en önemli önceliktir. İnanç turizmi açısından hedef kitle hangi gruplardan oluşmaktadır ve bu gruplara nasıl ulaşılabilir sorularına cevap aranmalıdır. Daha açık anlatımla, Alahan Manastırı kompleksini hangi ülkelerden hangi inanç grubuna mensup olanlar ziyaret etmektedir ve bu ziyaretçilerin öncelikleri, beklentileri üzerine çalışmalar yapılmalıdır. Dünya çapında kentleşmenin hızla artması, eko sistemin giderek bozulması ve küresel ısınmaya bağlı iklim değişikliği, amacı

gezmek, eğlenmek olan klasik turist tanımına yeni bir boyut kazandırmaya başlamıştır. Bunu kısaca 'alternatif turizm' denilebilir. Alternatif turizmdeki asıl amaç gezmek, eğlenmek olsa da ek olarak doğa-yayla turizmi, inanç turizmi ve ilgi alanına göre aktivite turizmini kapsar. İnsanlar artık denize girip güneşlenmek şeklindeki aktiviteleri yeterli görmemektedir. Ziyaretçilerin gerçekçi profili çıkarılarak tanıtım organizasyonu belirlenen hedef kitle üzerine yoğunlaştırılmalıdır. İnanç turizmi bir bakıma alternatif turizm kapsamı içerisinde değerlendirilebilir. Bununla ilgili olarak, dünya genelinde önceden beri klasikleşen kitle turizmi yerini hızla alternatif turizme bırakmaktadır. Turizm sektörünü şekillendiren karar vericiler bu değişimi görerek yeniden planlama yapmalı, değişen durumlara göre stratejiler belirlemeli, turistlerin beklentilerini iyi analiz ederek çok aktiviteli turizm yönetimine geçilmelidir. İnanç turizmi kapsamında; turistlerin tarihi yerleri ziyaretlerine alternatif olarak o bölgeye has diğer yan aktiviteler tespit edilmeli, bu konuda yatırım ve planlama yapılmalıdır.

Öztürk (2012) tarafından yapılan çalışmanın amacı; Konya/İkonium'da doğup Silifke/Seleucia'de ölen ve erken Hristiyanlık döneminin en önemli kadın şahsiyetlerinden birisi olan azize Tekla'nın bir inanç figürü olarak incelenmesidir. O, Hristiyanlıkla Pavlus'un Anadolu'ya yaptığı ilk misyon yolculuğu sırasında Konya'da tanışır ve Pavlus'un öğrencisi olur. Hristiyan kilisesinin kuruluşunda havarilerin arasında aktif olarak görev yapar. Bugün bile Kilisedeki kadınların sahip olamadıkları öğretme yetkisi ve vaftiz gibi sakramentleri icra eder. Ayrıca Hristiyanlığın ilk kadın şehidi kabul edilir. Yaşantısıyla insanları öylesine derinden etkiler ki ölümünden sonra özellikle Akdeniz ülkelerindeki Hristiyanlar arasında bir Tekla kültü oluşmasına sebep olur. Günümüzün Batı dünyasında da o hem kendini kiliseye adanmış kadınlar hem de feministler için rol model olmayı sürdürmektedir.

Bu çalışmada bir kadın olarak Hz. Meryem'den sonra Hristiyan çevrelerde böylesine derin izler bırakmış, özellikle Akdeniz kıyılarındaki ülkelere damgasını vurmuş olan Tekla'nın böylesi popüler bir şahsiyet olmasına sebep olan özellikleri üzerinde durmak istedik. Yalnız konuya geçmeden önce Tekla'nın hayatından bahsetmek istiyoruz. Yöntem kısmında Azize Tekla için yazılmış yazılı kaynaklardan bulunduğu yaşamının çoğunu geçirdiği Kilikya Bölgesinin en önemli kentlerinden olan ve Provincia Isauria'nın metropolitliği görevini yapmış olan Silifke'nin tarihiyle ilgili bilgilerden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise; İki bin yıllık Hristiyan kilisesi tarihinde kutsallıkları onaylanan binlerce aziz ve azize vardır. Fakat bunların arasında Tekla gibi ta birinci yüzyıldan beri etkisini sürdürebilenler çok azdır; bazıları unutulmuş, bazılarının yalnızca adları veya eserleri kalmıştır.

Tekla 'nın yaşantısının büyük kısmını geçirdiğine inanılan Silifke'nin bugün hala Hristiyanlar tarafından hac niyetiyle ziyaret ediliyor olması, Tekla Bayramının Doğu ve Batı kiliselerinde tüm canlılığıyla kutlanıyor olması, adının pek çok kiliseye verilmesi onun Hristiyanlık açısından önemini kaybetmediğinin göstergeleridir. Tekla her şeyden önce Kilisenin

kurulmasında aktif olarak rol almış birisidir. Kutsal bakirelerin bazı ruhsal güçlere sahip olmaları ve mucizevî olaylarla ilişkilendirilmeleri normaldir ama resmi veya kurumsal bir otorite olmaları sıra dışıdır. O Pavlus'un izni ve onayıyla vaaz etme, öğretme ve vaftiz etme yetkisine sahip olmuş, havarilerle denk tutulmuştur. İki bin yıl önce bir kadın olarak Tekla'nın başardığı bu işler günümüzde aynı hakları elde etmeye çalışan Hristiyan rahibeler için örnek teşkil etmekte, cesaret vermekte ve Tekla'nın zihinlerde canlı tutulmasına sebep olmaktadır. Onun hikâyesi sadece rahibeler için değil, feministler için de model olmakta ve özgürlüğün anlamını yeniden sorgulatmaktadır. Yani o hâlâ hem dindar kadınlar hem laik kadınlar arasında rol-model olma özelliğini sürdürmektedir. Tekla'nın çağları aşan bu yaygın ve uzun soluklu etkisinin ardında kadın görüntüsüyle eril bir gücü temsil etmesi yatmaktadır. Bu onun herkes tarafından sevilip yüceltilmesine ve hatırasının yaşatılmasına sebep olmuştur.

Yıldırım (2006) yaptığı çalışmanın temel konusu günümüzde Türkiye'nin en büyük ilçelerinden biri olan Tarsus'un Türkiye'nin dini coğrafyası açısından ele alınmasıdır. Dini coğrafya özelliği ile öne çıkan Tarsus'un, yapılan tarihi araştırmalar neticesinde yedi bin yıllık bir geçmişe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tarsus'un Dinler Tarihi geleneğinde önemli bir merkez ve Dinler Tarihi literatüründe ayrı bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle çalışmanın genel amacı Tarsus'ta eski çağlardan itibaren din ve dini oluşturan unsurların yerel, Roma, Grek, Hristiyan ve İslam formlarındaki özellikleri dikkat çekmiştir. Bu çerçevede Tarsus'un dini tarihini daha sistematik açıdan ele alınmasında onun Hristiyanlık öncesi eski inanışlarına, Pavlus ile birlikte Hristiyanlıktaki önemine ve son olarak İslamlaşma sonrası inanç motiflerine değinmek gerekmektedir. Bununla birlikte bu çalışmada Tarsus'un dini tarihi üzerine yapılan değerlendirmelerde şehrin genel tarihi aşamalarından ziyade farklı dönemlerdeki dini motiflerin oluşturduğu inançlar konu edilecektir.

Çalışmanın yöntem kısmında ise; Tarsus kenti ile ilgili yazılı tarih kaynaklarından yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında inanç bakımından Tarsus ise; Tarsus'un dini tarihinin en önemli aşamalarından birini de şüphesiz Hristiyanlık dönemi oluşturmuştur. Bu dönemde Tarsus daha çok kendi bünyesinde yetişen, Hristiyan dünyasında İsa Mesih'ten sonra zikredilen Pavlus ile birlikte anılmıştır. Dolayısıyla Tarsus, Hristiyan dini literatürüne Pavlus vasıtasıyla girmiş, onunla birlikte yer edinmiştir. Günümüz Hristiyanlığının gerçek mimarı olarak kabul edilen Pavlus bu şehirde doğmuş, ilk eğitimini burada almış, burada ticaret yapmış ve Tarsus'un son derece zengin kültürel atmosferinden yetişmiştir. Pavlus'un yaşamında, eğitiminde ve Hristiyan olduğu dönemlerdeki faaliyetlerinde Tarsus, her zaman ayrı bir yere sahip olmuştur. Pavlus'un Tarsuslu kimliği Hristiyan kutsal kitabında da vurgulanmış ve bu şehrin Pavlus'un hayatında önemli bir yere sahip olduğu dile getirilmiştir. Tarsus, Pavlus ile birlikte ilk dönem Hristiyan inanırlar için bir sığınma ve saklanma yeri olarak kullanılmıştır.

Ayrıca Pavlus'un dini misyonu sırasında bazı tehlikelerden arınmak amacıyla Tarsus'a geldiği de ifade edilmiştir. Tarsuslu Pavlus'un yeni yorumu ile şekillenen Hristiyanlık burada kök salmış ve Tarsus sonraki dönemlerde bir Hristiyan şehri kimliğini kazanmıştır. Pavlus'un memleketi Tarsus bütün Hristiyanlar tarafından kutsanmış, itibar edinmiş ve buradaki Hristiyanlığı yansıtan her tür anı önemsenmiştir. Bugün artık Tarsus, yaşayan Hristiyan inancının kutsal bir mekânı, dini ziyaretlerin yapıldığı bir konuma gelmiştir. Tarsus'un Dinler Tarihinde kayda değer bir yeri bulunmaktadır. Böylelikle Tarsus bu özelliğini Hristiyanlık öncesi sır dinleri, ağırlıklı olarak ilk dönem Hristiyan dini tarihindeki yeri ve İslam dini mensuplarınca kutsallık atfedilen Ashab-ı Kehf kültü ile ortaya koymaktadır. Kısacası Tarsus'un dini tarihi geçirdiği her aşamasıyla kutsalın tezahürünü gösteren açık ve basit örneklerle doludur.

Bakar ve Demir'in (2012) çalışmalarında amaç; yüzyıllardır birçok medeniyete ev sahipliği yapan Anadolu ve bu özelliğiyle tarihsel, kültürel ve dinsel açıdan eşsiz değerleri bünyesinde barındırmasıdır. Akdeniz bölgesi de bu kültürel zenginliklerden payını almıştır. Antik dönemin şehircilik anlayışı ile kurulan ve Helenistik döneme damgasını vuran Silifke, daha çok deniz turizmiyle ön plana çıkmıştır. Bunun yanında Silifke'nin tarihi ve kültürel zenginlikleri buradaki turizmi çeşitlendirmiştir. Silifke hem tarihi yapılar hem de doğal güzellikler bakımından önemli turizm merkezlerinden biri haline gelmiştir. Öncelikle Silifke ilçe merkezinde yer alan tarihsel değerlerin bir analizini yapmak ve tarih, kültür ve inanç turizmi kapsamında buraların değerlendirilmesine katkı sağlamaktır. Çalışmanın ortaya konmasında yazılı tarih kaynaklarından ve bugüne kadar yapılmış envanter çalışmalarından yararlanılmıştır.

Çalışmanın sonucunda ise; Tarih, kültür ve inanç turizminde kaynakların kullanma-korunma dengesi içerisinde sürdürülebilirliğinin sağlanması ve etkili tanıtım politikalarının uygulanması, turizm çeşitliliğinin değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından da önemli olabilir. Turizm amaçlı yapılan tanıtımlarda daha çok Mersin il merkezi ön sırada gelmektedir. Silifke ilçe merkezinin ve diğer ören yerlerinin de tanıtılması konusunda daha detaylı yayınların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ulusal ve uluslararası tanıtımda basının rolü yadsınamaz olduğu için, televizyon, gazete ve broşürler yardımıyla Silifke bölgesinin tarih, kültür ve inanç turizmi ile ilgili eserleri tanıtılabilir. Yaklaşık 2 milyar Hristiyan için önemli olan hac merkezi olan Aya Thekla, inanç turizmi açısından hazır bir potansiyel bulundurmaktadır. Ortodoks inancına sahip ülkelerden başta Rusya ve Balkan ülkelerinden buraya yoğun talepler söz konusudur. Bu taleplerin fiilî hayata geçmesi için buranın düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle buranın restorasyonuna daha fazla önem verilebilir. Ulusal ve uluslararası seyahat acenteleri ile iletişim kurularak Silifke'nin tarih, kültür ve inanç turizmi bakımından ne kadar zengin bir bölge olduğu anlatılabilir. Bu kapsamda, sadece acente çalışanları için ücretsiz geziler düzenlenebilir. Dünyada tarih, kültür ve inanç turizmi kapsamında seyahat eden turist sayısı giderek artış göstermektedir. Bu konuda iç turizm talebinde de gelişmeler olabileceği

düşünülerek, daha az ücret ödeyerek konaklama yapılabilecek küçük ölçekli işletmelerin sayısı, en azından belirli yörelerde artırılabilir.

3. TEORİK ÇERÇEVE

3.1. İnanç ve İnanç Turizmi Kavramı

Din ve inanç kelimelerinin açıklamaları yapılmak istenildiğinde birden çok tanımlamalarla karşı karşıya kalmamız mümkündür. Bundan dolayı yapacağımız birkaç tanımlama din için yeterli olacaktır. Din; belli kuralları olan ve insanların o kurallara uymasını emreden bunların dışında belli ibadet şekilleri olan, spesifik yerleri veya mekanları ve ismini önemli olarak kılan kişileri ziyaret edilmesini gerekliliğini vurgulayan bir kurallar topluluğudur (Timothy ve Olsen, 2007'den akt. Güzel, Köksal, Şahin, 2019:101). İnanç ortaya çıkışından bugüne kadar kişilerin karakterlerini, yaşamlarını daima yönlendirmiş bir durumdur. Sistemli bir şekilde, kurallar bütünüyle ortaya çıkan dinlerin günümüzde hala etkilerini ve izlerini görmek mümkündür (Şaman, 2009:9).

Bunun neticesinde din, inanç ve turizm farklı kategorilere girmemektedirler. Bu olgular arasında net bir etkileşim, bağ vardır diyebiliriz. Nedeni incelendiğinde; ziyaretçiler, bulundukları, yaşadıkları yerlerin dışına çıktıklarında turizm amaçlı baktığımızda önemli dini çekim yerlerini de görmek isterler ve ziyaret gerçekleştirirler. Din ve inanç arasındaki sıkı olan bağ; yalnızca mekânsal anlamda değil, kültürel ve tarihi gibi birçok alanlarda söz konusudur. Bu etkileşim alternatif bir turizm olan ve aynı zamanda da turizmin çeşitlerinden biri olan inanç turizmini ortaya çıkmasına sebep olur (Küçük, 2013:102).

Dünya üzerinde turizm hareketliliğine baktığımızda bazı oranlar vermemiz mümkündür. %51 boş zaman ve eğlence amaçlı iken %27'si dini sebepler ve hac görevi, tanıdık ziyaretleri ve sağlık (termal) amaçlıdır. Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) turizm raporunda 2010'dan 2030'a kadar turist hareketliliği %3 oranında artış olacağı tahmin edilmektedir (Büyüksalvarcı vd., 2017:42-61)

İnanç turizmi alternatif turizm akımlarından biri olduğunu bilgilerimiz arasında daha önce vurgulanmıştır; ama tanım olarak bir açıklama yapmamız gerekirse: Eski dönemlerden başlayarak toplulukların, milletlerin inandıkları ve taptıkları dinlere özgü olan önemli mekanlara giderek dini sorumluluklarını yerine getirmek ve ruhen rahatlamak için yaptıkları eylemlere, gezilere, yolculuklara turizm kavramı içerisinde yorumlanmasına inanç turizmi denir (Güzel, 2012:104). Zhang ve diğerleri (2007), Bu turizm ilgi alanını şöyle açıklarlar: dinin kültür açısından önemi vurgulanarak din aracılığıyla yönlendirilen özel bir turizm akımı olduğunu üzerine basarak turistler veya o dine mensup kişiler tarafından yapılan ibadet, araştırma, gezi, gibi spesifik turizm etkinliği olarak tanımlanır.

3.2. İnanç Turizminin Tarihçesi ve Önemi

İnsanların tarihin başlangıcından itibaren yiyecek bulma, korunma gibi ihtiyaçlarını gidermek için sürekli yer değiştirdikleri bilinmektedir. Bu devrim günümüz turizm anlayışına benzemese de aslında turizm hareketliliğinin başlangıcı olarak kabul edilebilir. İlk örnekler ise; Herodot ve Pausanias olarak bilinmektedirler. Bu kişilerin ilk dönemlerde merak ilkesine dayanarak hareket ettikleri bilinir (Lanquar, 1991:7). O dönemlerde insanların turizmle ilişki kurmasını sağlayan başta yine din olgusu olduğu söylemek mümkündür. Kutsal sayılan yerlerin ziyaret edilmesi birçok insanın yer değiştirmesine sebep olmaktadır. M.Ö. 3000'ler de Sümerler Mısır'a piramitleri ve birçok yapıyı, tapınağı görmek için gitmişlerdir (Lanquar, 1991:10).

Roma ve Yuna dönemlerinde seyahatlerin spor, sağlık, inanç ve ticaret için yapıldığı görülmektedir. M.Ö. 700'ler de olimpiyat oyunlarının başlaması üzerine birçok farklı şehirlerden oyunları izlemek için seyahat edenler olmuştur (Tunç ve Saç, 1998:11). Hristiyanlık dininin Roma döneminde baskı altında olmasına rağmen İsa'ya inananların sır gibi yaptıkları dini amaçlı gezilerde vardır. 313 Milano Fermanıyla imparator Konstantin Hristiyanlık dininin artık serbestçe yaşanabileceğini duyurmuştur (aksaraykülturturizm.gov.tr).

Böylece Hristiyanlık 4. yy'den sonra devletin resmi dini olmuştur. Kiliseler ve ibadet yerleri artmaya başladığı bilinmektedir. Din faaliyetleri için dini ve inanç seyahatleri de artış gözlemlenmiştir. Orta çağ Avrupa'sında din adamlarının baskısı altında da insanların kutsal yerleri ziyaret ettikleri bilinmektedir. Orta çağda Hristiyanların hacı olmak için en çok seyahat ettikleri dönem olarak bilinmektedir. İslam dinin de ise; Hz. Ömer döneminde hızla yayılan bir din olan İslamiyet'in etkisiyle de Müslümanların seyahatlerin de artış görünmektedir. Kuzey Afrika ve Orta Doğu'ya seyahatler yapılmıştır. Müslümanlar için kutsal olarak bilinen Mekke ve Medine seyahat ettiklerin yerlerin başlarında gelmektedir. Orta Çağ'daki seyyahlardan Venedik'ten Çin'e kadar yolculuk yapan Marco Polo'nun seyahati de merak turizmine konu olmuştur. Vasco de Gama ve Evliya Çelebi bu dönemde seyahat eden ve turizm hareketliliğinin ilk örnekleri olanlardır (Sezgin, 1995:19).

Fatih Sultan Mehmet'in dönemiyle Yeni Çağ başlamasıyla Bizanslı bilginler Romalılara Yunancayı öğrettiği bilinmektedir. Antik dönemin kültürüyle tanışan Romalılar eserlerle ilgilenmeleri artmaya başlamıştır. Bu eserlerin incelenmesinden sonra yeni bir sanat akımı Rönesans doğmuştur. Bu yeni sanat akımıyla beraber insanlar Roma'daki eserleri görmeye İtalya'ya gitmişlerdir. Rönesans'ın etkileri birçok Avrupa ülkesinde de görülmüştür. Bu gelişmeler sayesinde aslında insanların turizm hareketliliğinin de temelleri atılıyor olmuştur.

Yeni Çağ'da turizm hareketliliği bilim, sanat ve kültürün gelişmesiyle yeni bir ivme kazanmıştır. Anadolu'da ise; Osmanlı Devleti yollar üzerine Hanlar, kervansaraylar yaparak seyahat etmenin daha kolay ve güvenilir olmasını sağlamışlardır. 17.yy. Avrupası'nda ise seyahat;

alım gücü olan zengin insanları ifade etmekteydi. Buharlı gemilerin kullanılması, otomobil sanayisinin gelişmesi orta sınıfında turizm hareketliliğine katılabilmesine olanak tanımıştır. 1841 yılı Thomas Cook 750 kişilik insan topluluğunu trenle bir kentten başka kentte götürmüştür. İlk kitle seyahat bu olayla başlamış olmuştur. Thomas Cook ilk tur operatörlüğünün de başlatan kişi olarak tarihe geçmiştir (Tunç ve Saç, 1998:12).

Türkiye’de jeopolitik konumundan dolayı değil dinler tarihi bakımından önemli bir yere sahiptir. Türkiye’ye 1900’lü yılların başında ve 1980’li yıllarda turizm denildiğinde akla deniz, kum ve güneş gelmekteydi. Son yıllarda bu niyet değişmekte ve diğer amaçlarla gelenlerin sayısında artış olduğu gözlenmektedir (Güzel, 2010:88). Türkiye’de inanç amaçlı turizmin ilk bilimsel çalışmaları Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından 1965 yılında bir anket çalışmasıyla yapıldığı bilinmektedir. " Hane Halkı Eğilim Anketi" 1983 yılında iç turizm hareketlerine yönelik yapılarak seyahat edenlerin sayısının beş yüz binler de kaldığı tahmin edilmektedir (Bilesim, t.y.).

Hindistan, Suudi Arabistan ve Yunanistan inanç turizmi bakımından en çok payı alan ülkeler olarak bilinmektedir. En çok turist gönderen ülkeler ise; Almanya, Kanada, Fransa, Yunanistan, Rusya, Gürcistan ve ABD’dir (www.arşiv.ntvmsnbc.com). Dünyanın Hristiyanların ilk kilisesi olarak kabul edilen yeri Hatay’daki St. Pierre kilisesi, Aziz Paul’un doğum yeri olan Tarsus, Hz. İbrahim’e ev sahipliği yapan Harran ve Süryanilerin merkezi kabul gören Mardin/ Midyat Türkiye’nin inanç turizminde öne çıkan mekanları olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de inanç turizmiyle ilgili detaylı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi 1995 yılında başlamıştır. Birçok tur operatörü ve basın mensuplarıyla beraber inanç turizmi turları düzenlenmiştir (Sargın, 2006:5). Dünya üzerinde ise; turist tipinin değişmesiyle ve beklentilerinin değişmesiyle farklı özelliklere sahip yerler daha fazla tercih edilmeye başlamıştır. Teknoloji, haberleşme ve ulaşımın gelişmesiyle Batı Avrupa ülkelerinde ve Amerika’da milli gelir yükseldiği için inanç turizmi daha büyük kitleleri ilgilendiren bir faaliyet olmuştur (Sargın, 2006:4).

En iyi bilinen kültürel hareketlilik olan hac yolculuğu, Budizm, Hinduizm, İslam, Yahudilik ve Hristiyanlık için dünyanın en büyük dinlerinin önemli bir özelliğidir (Collins, 2010:440). Brahmanlıkta Benares; İslamiyet’te Mekke ve Medine, Hristiyanlıkta Kudüs ve Roma ve Efes; Musevilikte yine Kudüs en fazla ziyaret edilen yerler inanç çekim yerleri olarak bilinir. Özellikle İslam dininde Kurban Bayramı’nda Mekke şehrinde icra edilen faaliyetler, ibadetler Suudi Arabistan’ın petrolden sonra hac gelirlerinin büyük kazanım sağlamasında etkili olduğu bilinmektedir.

Musevilerin Kudüs’te ağlama duvarını ziyaret etmeleri, Hristiyanların Vatikan’da Papa’nın yönetiminde 24 Aralıktan sonra bir hafta Noel ibadetleri bu yerlerin önemli tarihlerde ziyaretçi akınına uğramalarına sebep olmaktadır (Sargın, 2006:3). WRTA (Dünya İnanç Turizm Örgütü) World Religious Travel Association) sadece dünya üzerinde inanç turizminde

Hristiyanların katıldığı üç yüz milyon turisti kapsayan bir Pazar olduğunu bildirmektedir (Şaman, 2009:17). Bu pazarın gerçek büyüklüğü ise yirmi milyar dolara ulaşmaktadır. Dini veya inanç yolculuğu pazarı, Denver’da üçüncü yıllık Global Dünya İnanç Seyahati Sempozyumu (Kasım 2017) için gelen profesyonellere göre; son iki yılda bu pazar %70’lik bir oranla büyümektedir. İsrail inanç turizminde önde gelen ülkelerin başında gelmektedir. İsrail’i Yunanistan, İtalya, İngiltere, Mısır ve İrlanda takip etmekte olduğu bilinmektedir (Güzel, 2010:91).

21. yüzyılın egemen sektörü haline gelmiş olan turizm insanların dünyayı kavramalarında etken bir faktör olmuştur. Ekonomik boyutunun yanında bilgi çağının baş döndürücü gelişimiyle beraber küresel bir medeniyet anlayışı oluşturmayı başarmıştır. Özellikle de inanç turizmi bu medeniyette insanlığın istiklalini tehdit eden endüstrileşme ve sanayi problemleri içinde barındırdığı insani değerlerle ortadan kaldırabilir. Birçok medeniyeti ortak bir paydada buluşturabilen inanç turizmi insanların geçmişine, ortak değerlerine bir seyahat ederek yaratılış kardeşliğinde insanları buluşturan bir olgu anlamına gelmektedir. Uluslararası diyalogun kurulmasında, halkların kültürlerinin ön plana çıkmasında ön plana çıkan en önemli etkidir, inanç turizmi. İnanç turizmine katılan turistler diğer dinlere de mensup olan kişilerin dinlerini de fenomenolojik açıdan tanıma fırsatlarını yakalamış olurlar (enmblogcu, 2021).

3.2.1. İnanç Turizminde Turistlerin Motivasyonları

İnanç turistlerine genel olarak baktığımızda 300 ile 330 milyon oldukları bilinmektedir. Bu kişilerin dini turizm kapsamında seyahat ettikleri ve 18 milyon dolarlık etki ettikleri ekonomiye bilinen gerçekler arasındadır. Temel isteğin kaynağı her ne olursa olsun inanç turizmi dünyada sürekli artan ve kendinin yenileyen bir pazar halini almıştır (UNWTO, 2014:112). Bu kadar büyük bir kitlenin ve bu turizm yönünü yerine getirirken bazı beklentiler, motivasyonlar içerisinde oldukları bilinmektedir. Dini turizm, genel olarak kutsal sayılan yerleri ziyaret eden spesifik inançların takipçileriyle ilgili olan ve özel ilgi turizm olarak isimlendirilen turizmin çeşitlerinden bir tanesidir.

Diğer bir bakış açısıyla bakıldığında kültürel turizm parçası olarak da sayılmaktadır ve mevsimsel dalgalanmalardan en az etkilenen bir detayı da bilinmektedir. Dini inanç turizm; kültürel haz ve zihinsel, ruhsal rahatlama biçiminde bir turizm çeşidi olup, dini inanç ve zihinsel rahatlama itme; kültürel zevk ise çekme faktörü olarak değerlendirilir (Wang vd., 2016). Merkezinde dini amaç olan seyahatlerin insanların ruhsal, zihinsel, duygusal alanlarına işleyerek bu kişilerin huzura ermelerini sağlarlar (Güzel, 2012:101). İnanç turizminde insanların en önemli istekleri manevi ve dinlerinin gerekleri olan ihtiyaçlarını karşılama arzuları (Güzel, 2010:111) ise insanların inanç turizme yönelten beklentileri, motivasyonları şunlardır:

- İnanç ziyaretlerinin kişiye vereceği manevi huzur
 - Dini görevleri icra etme
 - İnsanların bağlı olduğu dinlere ait insanlarla buluşma arzusu
 - İnsanların kendi dinlerine ait olan dini merkezleri görme merakı
 - Günahlardan kurtulma ve tanrıya isteklerini bildirme
- (Güzel, 2012; Smith ve Kelly, 2006; Woodward, 2004) Bu kişiler, inanç turizmi ve amaçları ile ilgili şunları belirtmişlerdir;
- Dini aydınlanma ve bilgilenmek,
 - Kişinin kendi özünü bulması ve keşfetmesi,
 - Aynı dine bağlı kişilerle benzer ortamlarda bulunmak ve kendisini bir grubun parçası saymak,
 - Dini ritüellere katılmak,
 - Ruhun huzuru bulmak,
 - Önemli kişileri ziyaret etmek (örneğin Meryem Ana),
 - Hac görevini yerine getirmek,
 - Bir adağı, isteğini yerine getirmek,
 - Şükranlarını sunmak,
 - Manevi dünyasını üstün kılmak,
 - Gerçeği, hakikati (misyon) yaymaya çalışmak.

3.3. İnanç Turizminin Turizm Alanına Katkıları

İnanç turizmi, turistlerin güzel bir seyahatin yanı sıra, kültür, tarih ve dinlerine ait özelliklerin bugünün hayatlarını nasıl etkilediklerini görebilmektedirler. Ruhsal bir iç rahatlama sağlamaktadır. İnsanların fiziksel, ruhsal ve sosyal her bir noktasına dokunabiliyordur (www.globusfaith.com/, 22.08.2008). Son dönemlerde artan sayısı ve ekonomik hedefleri ile inanç turizm pazarı seyahat sanayisinin her alanında kendisini gösterebilmiştir. Amerika’ da turizmciler bu pazarın geliştiğini bilmekte ve bu kazançlı pazarı daha da genişletmeye çalışmaktadırlar (Wright, 2008:34). Din ve tatil Amerika’da iç içe kullanılan kavramlar halini almıştır. Amerika’da nerede dini merkezler varsa yakınında gelen turistlere yönelik atraksiyonlar da mevcuttur. Örneğin, Niagara Şelalesi, St. Louis Washington D.C. Miami, Orlando ve Salt Lake gibi yerlerde dini turizmle tatil turizmi birbirlerini tamamladıklarını görmekteyiz (Aydeniz, 2001:9).

Karaman ve Usta’ya (2006:473-474) göre, inanç ve turizm arasındaki ilişkiyi en iyi şekilde anlayabilmek için din etkeninin turizm üzerinde ekonomik ve sosyal boyutunu iyi anlamak gerekmektedir. Ekonomik açıdan hızlı bir gelişme gösteren inanç turizmi seyahat ve konaklama

sanayisinin her noktasını etkileyebilmektedir. Tur operatörleri, gemi işletmeleri, oteller, toplantı organizatörleri, otobüs işletmeleri bu büyüyen pazarda önde gelen isimler oldukları bilinmektedirler (Wright, 2008:34-35). Kudüs ve İsrail yeni yüzyılda ziyaretçi akınına uğrarken Aziz Paul'un rotası üstündeki Türkiye ve Yunanistan Cenevre ve Almaya Reform Bölgeleri en çok ziyaret edilen yerler haline gelmiştir. İnanç gemileri hacı seyyahların en çok istedikleri ve kullandıkları seyahat araçları olmuştur (Wright, 2007:9).

Daha önceleri konu olmuş olan Hristiyan-Müslüman Medeniyet çatışması beklentisinin aksine Türkiye, Mısır, Tunus ve Dubai gibi Müslüman ülkelerine Hristiyan ülkelere gelen turist sayısında önemli artışlar olduğu Almanya Seyahat Acenteleri Birliğinde 2004 yılında kurul toplantısında önemli bir konu olarak görüşülmüştür (www.turizm gazetes i.com, 19.10.2008). Sonuç olarak din turizmi, inanç turizmi ekonomik kazancının yanı sıra sosyal ve kültürel kazançları olduğu da bilinmektedir.

İnanç turizmi, artış gösteren diğer turizm çeşitlerinin hâkim olduğu bir süreçte kendisini göstermiş olan bir turizm çeşididir. İnanç yerlerinin bütün turistlerce de ziyaret edilmesi turizm olgusu içerisinde değer görmesi sonucunda alternatif turizm olarak bilinmektedir. Bundan dolayı, camiler, kiliseler, anıtlar, evler ve mimari açıdan türünün ilk örnekleri olan eserler bu sebepten dolayı değerlendirilerek turizme sunulmaktadır. İnanç veya din turizmi doğaya zarar vermemesinden dolayı ve değerlerin korunup, tanıtılması sonucunda turizm içerisinde geliştirilmeye başlanmıştır (KTB, 1994:13). İnanç turizmi diğer turizm türlerinden farklı olmakla beraber tatil ve kültür turizmiyle yakından ilişkilidir. Dini turizmi gerçekleştiren bir turist tur programının içerisinde gezilecek kültür noktalarını da inanç yerleri ziyaret ederken görebilmektedir (Rinschenende, 1992:52). Semavi dinlerden olan Hristiyanlık resmi bir kimlik kazandıktan sonra Hristiyanlık için kutsal sayılan yerlerin ziyaret edilmesi gerekmektedir. Diğer ülkelerde bulunan Hristiyanlık için önemli yerler yoğun bir şekilde Orta Çağla beraber ziyaret edilmekteydiler. İslamiyet'in doğuşuyla beraber Müslümanlar için farz olarak kabul edilen Kâbe ziyaretleri de turizm hareketliliğinin dini faktörler neticesinde ortaya konulduğu anlaşılmaktadır (Kaya, 1999:2). Dinlerin farklı kuralları olsa da dini seyahatler şu üç nedenden dolayı ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2000:68).

- Hac ziyareti olarak kutsal yerleri grup halinde veya bireysel ziyaret,
- Dini olayların önemli tarih ve günlerde gerçekleştirilen büyük ölçekli toplantılar
- Bir turistik destinasyon üzerinde önemli dini yerleri ve yapıları, turun süresini dikkate almadan gerçekleştirilen turlar.

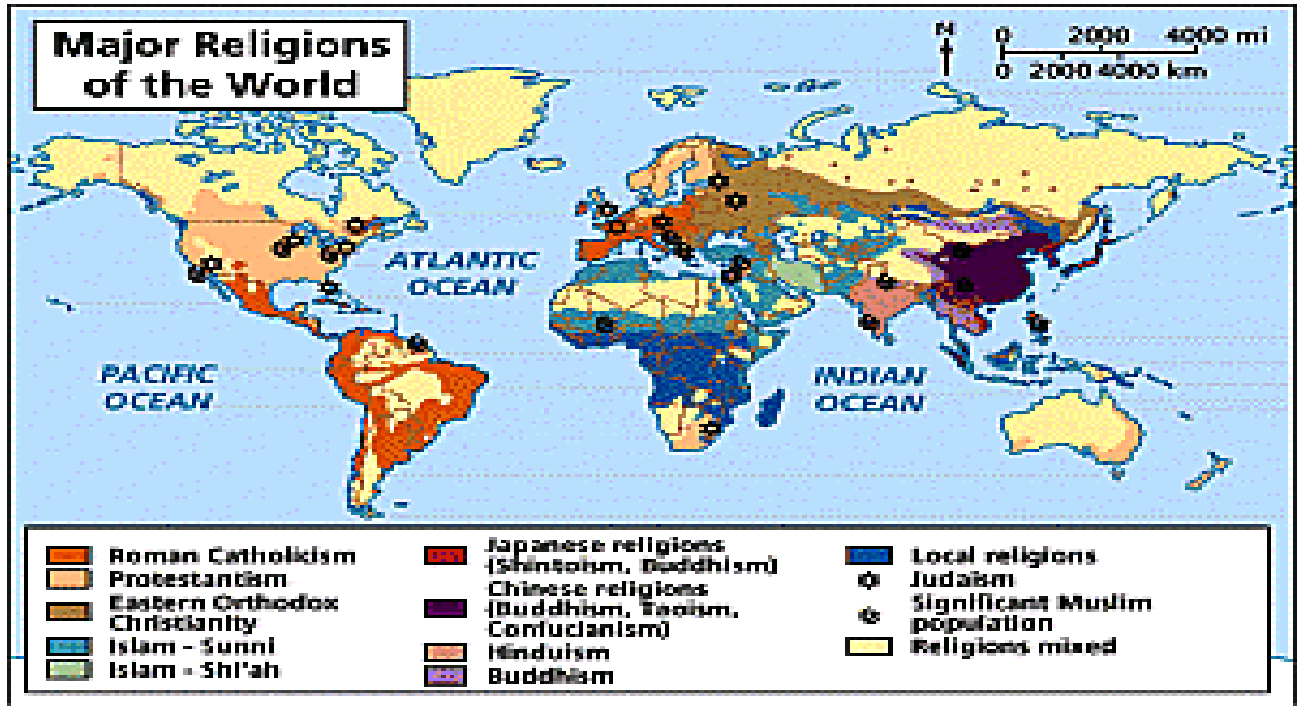
Her yıl gerçekleştirilen dini ve inanç turizmi katılımcılarının sayısı artmakta olduğu bilinmektedir. Bunun neticesinde ise; turizm gelirleri her yıl artmakta ve önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır (Herbert, 2001:312).

Araştırmalara göre; dünya üzerinde her yıl 200 milyon kişinin inanç turizmine katıldıkları bilinmektedir. Başka araştırmalar göre ise; bu dini turizmi gerçekleştiren hacıların %11'nin yalnız, %65'inin ailesi ile %12'sinin arkadaşları ile ve %12'sinin gruplar halinde seyahatlerini gerçekleştirdikleri bilinmektedir (Rinschede, 1992:53).

İnanç turizmi nedeniyle yapılan seyahatler çok sayıda turistin farklı destinasyonlara gitmesine sebep olmaktadır. Bu durum ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan gidilen, ziyaret edilen yerleri etkilemektedir. Gelen turistler tarafından yapılan harcamalar ekonomik bir kaynak yaratmakta ve yeni iş alanlarının oluşmasını sağlayarak iş alanları imkanları oluşturmaktadır. Diğer taraftan, insanlar inançlarının gereklerini yerine getirmek için daha fazla harcama yaptıkları için, dinin turizm üzerindeki ekonomik boyutu her zaman turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeleri cezp etmiştir. Bu da turizm sektöründeki işletmeleri inanç turizmi alanında faaliyet göstermeye yöneltmektedir. İnanç turizmi gelen turistler ve yöre halkı arasında sosyal bir ortamın gelişmesine ve halkın farklı kültürlerle tanışmasına olanak tanımaktadır. Günümüzde önemli bir turizm şekli haline gelen inanç turizminin yarattığı politik etkiler, özellikle uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerde önemli sonuçlar doğurmaktadır (Avcı, 2011'den akt. Akat, 2000: 24).

3.4. Dünyada İnanç Turizmi ve Önemi

Günümüzde insanların bağlı oldukları dinler, toplam nüfusun %75'ini oluşturduğu bilinmektedir. 2,1 milyar kişi ile Hristiyanlık, 1,3 milyar kişi ile İslamiyet, 900 milyon ile Hinduizm, 370 milyon kişi ile Budizm ve 18 milyon kişi ile Yahudilik oluşturmaktadır. Hristiyanlık ve İslamiyet dünya nüfusunun yarısını oluşturmaktadır. Geriye kalan nüfusun her üç insandan iki tanesi Hindu, Budist ya da Yahudi'dir (tourism-review.com:2011).

Harita 3.1. Dünya dinleri
Kaynak: www.religious-tourism.com

Tourism Review' in 2011 yılı istatistik verilerine göre; Hristiyanlığın, İslamiyet'in ve Yahudiliğin merkezi olan Orta Doğu'ya 2030 yılında 158,9 milyon turist gelmesi beklenmektedir. İnanç turizmi pazarının en büyüğü haline gelmesi beklenilmektedir (tourism-review.com, 2011). Avrupa inanç turizmi, inanç merkezi olarak kabul edilen yerlerde yapılan ibadetlerden, tarihi değeri olan yerlerin ziyaret edilmesinden ve yılın belli tarihlerinde yapılan festivallerden meydana gelmektedir (Nolan ve Nolan, 1992:77). Avrupa'yı ziyaret eden turistler, hac yeri olarak kabul edilen yerleri ziyaret ederler ve bu hac görevini yerine getirmek isteyen kişiler oluşturmaktadırlar. Meryem Ana'nın görüntüsünün görüldüğü iddia edilen Kuzey İspanya'daki San Sebastian, İtalya'nın Po Vadisindeki San Domino ve Bosna Hersek'teki Medjugorje hacı olmak isteyen turistler için en çok ziyaret edilen yerler arasındadırlar. Diğer ziyaret yerleri; Portekiz'deki Fatima, İspanya'daki Getafe kenti, Belçika'daki Banneux, Fransa'daki Ars, Lisieux, Paray Le Monial ve Pontmain, İtalya'daki Caravaggio, Cascia ve Montenero, Avusturya'daki Mariazel ve Almanya hacı olmak isteyen turistlerin en fazla ziyaret ettikleri yerlerdir (Nolan ve Nolan, 1992: 70-71).

Hac vazifesini yerine getirmeyle beraber sanatsal ya da tarihi değeri olan yerleri ziyaret eden turistler tarafından en çok ziyaret edilen yerler; Fransa'daki LeMont St. Michel Manastırı, Hristiyanlığın ikinci zaferinin doğduğu yer olan İspanya'daki Covadonga, Almanya'daki Köln Katedrali ve Ettal Manastırı ve Roma'daki birçok bazilika'dır (Nolan ve Nolan, 1992: 72-3). Bosna Hersek'teki Medjugorje şehri 1981 yılından bu yana Meryem Ana'nın görüldüğü iddiaların ardından inanç turizmi açısından büyük bir patlama yaşamıştır. Turistler Meryem Ana'nın

görüldüğü noktaya varmak için haçlarla ve işaretlenmiş 16 değişik noktada durup dualar ederler ve rahiplerin liderliğinde iki saat yolculuk sonucunda Meryem Ana'nın görüldüğü yer olan Krizevaç Tepesine ulaşırlar. Vatikan tarafından görevlendirilen heyet hala incelemelerine devam etmektedirler (Vukonic, 1992: 80-84).

Roma, Kudüs ve İstanbul Hristiyanlar için kutsal sayılan yerlerin başında gelmektedir. İstanbul tarihler boyunca Hristiyanlar için önemi oldukça fazlaydı. 1453 yılında Müslümanlar tarafından fetih edilmesinden sonra Hristiyanların dini amaçlı gezileri Roma'ya kaymıştır. Başkenti Vatikan olan Roma'yı ortalama 10 milyon kişi ziyaret ettiği bilinmektedir (Gökdeniz, 2000:10). Hristiyanlık için önemli kişilerden olan Petrus ve Pavlus'un Roma'da öldürülmesi ve mezarlarının burada olmasından dolayı, Roma şehri Hristiyanlığın temsilcisi olarak ve kiliselerin temsil ettiği yer olarak tanımlanmaktadır (Kaya, 1999:30). Dünya genelinde 5,8 milyar insanın belli bir dine bağlı olması ve bu dinlerin kutsal sayılan alanlarının olması dini amaçlı yapılan seyahatleri ve bununla eş değer bir şekilde seyahat sektörünü de hızlı bir şekilde büyüyen sektör haline getirmiştir. Dini amaçla seyahat eden yaklaşık 300 milyon kişi olduğu ve bu seyahatlerin 18 milyar dolarlık bir değere sahip olduğu tahmin edilmektedir (Tarlow, 2010:9). Tablo 3.1.'de yer alan dünya çapındaki en çok turistin geldiği kutsal alanlar ile ortalama ziyaretçi sayıları inanç turizminin büyüklüğünü göstermektedir.

Tablo 3.2. Dünya Çapında En Çok Turist Çeken Kutsal Alanlar ve Ziyaretçi Sayıları

Kutsal Alanın Adı	Bulunduğu Şehir / Ülke	Yıllık Ortalama Ziyaretçi Sayısı
1. Meiji Tapınağı (Şinto tapınağı) ve Sensoji Tapınağı (Diğer adı Asakusa Kannon olan Budist tapınağı aynı zamanda Tokyo'nun en eski tapınağıdır.)	Tokyo, Japonya	30 Milyon + 30 Milyon
2. Kashi Vishwanath Tapınağı	Varanasi, Hindistan	21,9 Milyon
3. Our Lady of Guadalupe Bazilikası (1999 yılında en çok ziyaret edilen Katolik Mabedi)	Meksika	20 Milyon
4. Tirupati Tirumala Devasthanams Tapınağı	Andhra Pradesh, Hindistan	18.25 Milyon
5. Notre Dame Katedrali	Paris, Fransa	13.65 Milyon
6. Sacré Coeur Bazilikası	Paris, Fransa	10.5 Milyon
7. Naritasan Shinshoji Tapınağı	Chiba, Japonya	10 Milyon
8. Tsurugaoka Hachimangu Tapınağı	Kanagawa, Japonya	10 Milyon
9. Kiyomizu-dera ve Kinkaku-ji Tapınakları	Kyoto, Japonya	10 + 6 Milyon
10. Ise Jingu Tapınağı	Ise, Japonya	8,5 Milyon
11. St. Peter's Bazilikası	Vatikan	7 Milyon
12. Dazaifu Tenmangu Tapınağı	Dazaifu, Japonya	6.6 Milyon
13. Köln Katedrali	Cologne, Almanya	6 Milyon
14. Sanctuary of Our Lady of Lourdes	Lourdes, Fransa	6 Milyon
15. Padre Pio Tapınağı	San Giovanni Rotondo, İtalya	6 Milyon
16. St. Mark Bazilikası	Venedik, İtalya	5.6 Milyon

Tablo 3.1. (devamı)

17. St. Francis of Assisi Bazilikası	Perugia, İtalya	5.5 Milyon
18. St. Patrick Katedrali	New York, USA	5.5 Milyon
19. Western Wall (Batı Duvarı- Ağlama Duvarı)	İsrail	5 Milyon
20. Sultanahmet Camii (Blue Mosque)	İstanbul, Türkiye	5 Milyon
21. Ginkaku-ji (Silver Pavilion Tapınağı)	Kyoto, Japonya	5 Milyon
22. Musashi Ichinomiya Hikawa Tapınağı	Saitama, Japonya	5 Milyon
23. Lotus Tapınağı	Yeni Delhi, Hindistan	4.5 Milyon
24. Sistine Şapeli	Vatikan	4 Milyon
25. Kutsal Mezar Kilisesi	İsrail	4 Milyon
26. Ikutsushima Tapınağı	Miyajima Adası, Japonya	3.4 Milyon
27. Po Lin Manastırı ve Tian Tan Buda Heykeli	Hong Kong	3,242,730
28. Aya Sofya (Hagia Sofia)	İstanbul, Türkiye	2,952,768
29. Al-Haram Camii	Mekke, Suudi Arabistan	2,927,717 +
30. Sagrada Familia Bazilikası	Barselona, İspanya	2,317,349

Kaynak: www.travelandleisure.com, 2016

Kaynak: www.sacred-destinations.com, 2016

Tablo 3.1.'e göre dünya geneline bakıldığında en çok ziyaretçi çeken ve ziyaretçi sayısı 700 bin ile 30 milyon arasında değişen 30 kutsal mekân belirlenmiştir. Bu kutsal mekanların bazılarının daha iyi anlaşılabilmesi için kısa bilgiler verilecektir (www.travelandleisure.com, 2016:9).

1.*Meiji Tapınağı*: Bu tapınak 100 yıl öncesinde imparator Meiji ve eşi Shoke'nin ruhlarını onurlandırmak için yapılmıştır. Tapınağın etrafında 100.000'den fazla ağaç bulunmaktadır. Bölgede yaşayan insanlar genelde Şintoizm ve Budizm'e inanmaktadırlar. Dini ve kültürel gelenekler insanların yılda en az bir kere özellikle de yılbaşına denk gelen ve "Hatsumode" adı verilen bir dönemde türbe ve tapınaklara gitmesini teşvik etmektedir.

2. *Al-Haram Camii*: Müslümanların en kutsal olarak saydıkların yerlerdendir. Müslümanların 5 vakit namaz kıldığı ve etrafında tavaf ettiği Kâbe, İslam inancına göre Müslümanların hayatları boyunca en az 1 kez ziyaret edilmesi gereken bir yerdir.

3.*Aya Sofya (Hagia Sofia)*: Ayasofya Doğu Roma İmparatorluğu'nun İstanbul'da yapmış olduğu en büyük kilise olup 537 yılında ibadete açılmıştır. Bizans mozaikleri ile kaplı olan Aya Sofya, 1453 yılında minare eklenerek camiye çevrilmiştir. 1935 yılında ise Atatürk tarafından müzeye dönüştürülmüştür.

4. *St. Francis of Assisi Bazilikası*: İtalyan gotik mimarisi örneklerinden olan Bazilika dönemin ünlü sanatçılarından Giotto, Cimabue, Pietro Lorenzetti ve Simone Martini gibi isimlerin de katkılarıyla inşa edilmiştir. Bozulmamış iki adet papaz naaşından dolayı insanların buraya hacı olmak için buraya gelmelerine sebep olmaktadır.

5. *Sistine Şapeli*: Ünlü ressam Michelangelo'nun 300'den fazla figür kullanarak meydana getirdiği olağanüstü ve ünlü olan Hz. Âdemin Yaradılışı adlı fresk bu şapelde bulunmaktadır. Michelangelo

dışında Boticelli, Perugino ve Roselli gibi ünlü Rönesans sanatçıları da resimleri ile katkıda bulunmuşlardır.

6. *Kutsal Mezar Kilisesi*: Kilise Hristiyanların en kutsal yeri olarak kabul edilir. İsa'nın çarmıha gerildiği ve göğe yükseldiğine inanılan yerin üzerinde inşa edilmiş olması tüm Hristiyan dünyası için önemi ayrı bir şekilde tutulmaktadır.

7. *Kiyomizu-dera ve Kinkaku-ji Tapınakları*: UNESCO listesine giren eski adı Kiyomizu-dera, İngilizce adı "Pure Water Temple", Türkçe adı "Saf Su Tapınağı" olan tapınak, Budistlerin çok önemli bir ayin ile tapındaki kutsal suyu içip hacı oldukları yerdir. Kyoto şehrinin diğer ucunda bulunan ve 15. yüzyılda inşa edilen Kinkaku-ji Tapınağı'nın en üstteki iki katı altın yapraklarla kaplıdır.

8. *Sagrada Familia Bazilikası*: Modern mimarinin öncülerinden Antoni Gaudi'nin 1883 yılında yapımını devraldığı ama 1926 yılında bir tramvay kazasında ölmesi sonucu yarım kalan bir bazilikadır. İnşaati halen devam etmektedir. Halk arasında bitmeyen kilise olarak da bilinir.

9. *St. Peter's Bazilikası*: Dünyanın en büyük kutsal yapıları içerisinde yer alan St. Peter Bazilikası, Katolikler için oldukça önemli kutsal mekândır. Bazilikanın inşasında, Rönesans döneminin en ünlü sanatçılarından olan Raphael, Brunelleschi, Bernini ve Michelangelo gibi isimler bizzat çalışmıştır.

3.5. Türkiye'de İnanç Turizmi

Dünyadaki diğer ülkelere incelendiğinde, Anadolu'nun özellikli bir konuma sahip olduğu, üç kıtanın birleştiği bir ülke konumunda olması ve binlerce yıllık tarihi birikimine sahip olmasının yanında, semavi dinlerinde başlangıç yeri olması Türkiye'nin inanç merkezlerinden olmasına imkân sağlamıştır. Semavi dinlerin Anadolu'da doğması, inanç merkezlerinin Türkiye'de bulunması nedeniyle, Türkiye inanç turizmi konusunda daha avantajlı duruma gelmiştir (Gürdal, 2000:13).

İlk çağ medeniyetlerinin Anadolu'da ortaya çıkması, Hristiyanlık dininin ilk dönemlerinde havarilerin Anadolu'ya gelmesi ve orta çağda Yahudilerin yaşadıkları yerlerde maruz kaldıkları ağır baskı ve yok etme politikaları neticesinde Anadolu'ya sığınmış olmaları, Türklerin bağlı oldukları İslamiyet'e ait eserlerin yanı sıra çok sayıda kilisenin ve sinagogun Türkiye'de bulunmasına imkân sunmuştur. Başka dinlere duyulan saygı ve hoşgörü sebebiyle bu eserlerin çoğu günümüze kadar ulaşabilmiştir (Bingöl, 2007: 1). M.S. birinci yüzyılda, Hristiyanlık dininin kültür yollarının gelişme ve yayılmasının yaşandığı, Anadolu içerisinde dikkat çekici olayların meydana geldiği kutsal alanlar, Hz. İsa peygamberin doğumunun iki bininci yılının kutlanmasıyla beraber Anadolu turizm açısından çekim merkezi halini almıştır. Hristiyanlar tarafından kutsal görülen on önemli çekim merkezinden sekizi Türkiye sınırları içerisinde diğer ikisi ise, İsrail sınırları içerisinde (Gümüş, 2008: 8).

Anadolu'da yer alanlar; Antakya, Urfa, Kapadokya, Tarsus, Demre, İznik, İstanbul ve Efes'tir. Bunların dışında; Hz. İsa'nın annesi Meryem Ana'nın evi Selçuk Efes'tedir. Noel Baba olarak bilinen St. Nicolas'ın mezarı Antalya Demre'dedir. Hristiyan Azizlerinden olan St. Pavlus'un doğum yeri Mersin'in Tarsus ilçesidir. Türkiye'deki Ortodoks mezhebinin merkez patrikhanesi İstanbul'da Fener semtindedir. Hristiyanlık dininin ilk yeraltı şehirleri Nevşehir'de yani antik dönem de Kapadokya diye bilinen bölgede yer almaktadır (Sezgin, 2001: 20). Tarihsel süreç incelendiğinde ise; ilk kez Hristiyan ismi Anadolu'da kullanılmıştır. Hristiyanlığın önemli aziz ve azizelerinden Luka Antakya'da, Pavlus Tarsus'ta doğmuştur. Dünyadaki ilk kadınlara ait olan manastırın bulunduğu yer Isparta Eğirdir Nis Adasıdır (Yeşil Ada). Hristiyanlığın ilk yedi kilisesi ve İncil'de adı geçen kiliselerin birçoğu Anadolu'da bulunmaktadır (Usta, 2005: 25). Tarsus'ta doğup büyüyen ve Hz. İsa'nın on iki havarisinden biri olan St. Paul, Hristiyanlık dininin yayılma sürecinde Anadolu'da gerçekleştirdiği üç önemli misyonerlik gezisi ile Hristiyanlığın yayılmasında ve yaygınlaşmasında öncülük etmiştir. Aziz Pavlus'un döneminden sonra Hristiyanlık dini Anadolu'da hızla yayılmaya başlamıştır. Sonuç olarak; Türk-İslam dini yapıtlarının yanında çok sayıda manastır, kilise ve sinagog inşa edilmiştir (Gürdal, 2000: 13).

Yahudilik dininin kutsal kitabı olan Tevrat'ta bugün Türkiye sınırları içinde bulunan birçok yerin ismi geçmektedir. Anadolu'nun doğusunda akmakta olan Fırat ve Dicle nehirleri gelmektedir. Bu nehirlerin bulunduğu ve geçtiği bölgeler Yahudiler için oldukça kutsal sayılmaktadır. Çünkü Tanrı, Mısır'daki Nil nehrinden Fırat'a kadar olan bu bölgeyi Yahudilere vaat etmiştir. Bu bölge "Arz'ıMev'ud" (vaat edilen topraklar) adıyla da anılır (Adam, 2003:22). İslamiyet için de önemli olan birçok kutsal alan Anadolu sınırları içerisinde bulunmaktadır. Birçok kaynağa ve kutsal kitaplara göre insanlığın ikinci atası sayılan Nuh peygamberin Tufan'dan üç oğlu ile birlikte gemisinin karaya oturduğu yer Ağrı Dağı'dır. Hz. İbrahim peygamberin ise; batılıların Abraham diye isimlendirdiği peygamberin de yaşadığı yer Urfa'dadır, Yavuz Sultan Selim'in 1517 yılında Mısır seferinden sonra İstanbul'a getirdiği kutsal emanetler Topkapı müzesinde sergilenmektedir. Hz. Muhammed'in sancaktarlığını yapmış olan Halid Bin Zeyd'in (Ebu Eyüp Ensari) türbesi de İstanbul'da Eyüp semtindedir. Ünlü İslam bilgini Mevlâna Hazretlerinin türbesi Konya'dadır (Sezgin, 2001: 20). İnanç turizmi açısından önemli olan diğer bir yer ise Mardin'dir. Mardin, yaşamış olduğu tarihsel süreçte birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve bundan dolayı oldukça zengin bir kültüre sahip olmuştur. Bugün ise; bu uygarlıklara ait birçok yapıyı bünyesinde barındırmaktadır. Birçok kültürün buluşma noktası olarak bilinen Mardin kenti yüzyıllardır farklı medeniyetlerin yaşadığı ve İpek Yolu güzergâhı üzerinde bulunması farklı dil, din, ırktan insanların yaşadığı bir mekân olmuştur (Demir, 2010: 69-70).

Günümüz Türkiye'sinde kültürler ve dinler mozaïği özelliğini koruyan Mardin, etno kültürel gruplardan biri olan Süryanilerin dini merkezi durumundadır; fakat Avrupa ülkelerine göçler sebebiyle günümüzde Süryani nüfusu oldukça azalmıştır. Mardin'de yaşayan Süryanilerin

Hristiyanlık dinine bağlı olmasından dolayı, Mor Petrus ve Pavlus Kilisesi, Mor İliyo Kilisesi, Mor Behnan Kilisesi ve Mor Yusuf Kilisesi, Kırmızı Kilise, Protestan Kilisesi, Meryem Ana Kilisesi ve Patrikhane, Mor Mihail Kilisesi, Mor Hırmıs Kilisesi, Surpkevork Kilisesi, Mor Barsavmo Kilisesi, Mar Sumune, Deyrulzafaran Manastırı, Mor Efram Manastırı gibi birçok Hristiyan yapısı inşa edilmiştir (mardinkulturturizm.gov.tr). Tablo 3.2.'de Türkiye'ye gelen inanç turistlerinin güncel sayıları verilmiştir.

Tablo 3.3. Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler, 2003- 2020

Geliş Nedeni											
Yıl	Toplam	Gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler	Akraba ve arkadaş ziyareti	Eğitim, staj	Sağlık ve tıbbi nedenler	Dini/hac	Alışveriş	Transit	İş amaçlı (konferans, toplantı, görev vb.)	Diğer	Beraberinde giden
2003	16 302 048	8 445 416	2 101 732	79 021	139 971	64 548	997 479	246 648	1 604 905	503 870	2 118 458
2004	20 262 645	10 076 732	2 469 907	144 277	171 994	65 778	1 068 949	168 329	1 928 860	694 943	3 472 876
2005	24 124 504	12 024 521	3 281 111	99 957	220 338	112 308	1 111 088	404 941	2 068 954	757 119	4 044 167
2006	23 148 670	10 328 750	3 836 601	106 250	193 728	125 503	1 166 756	322 343	2 462 609	959 990	3 646 140
2007	27 214 986	13 002 599	4 319 515	149 430	198 554	143 969	1 126 186	38 133	2 347 545	1 299 360	4 589 695
2008	30 979 974	15 031 984	4 864 747	157 464	224 654	99 041	1 074 853	232 571	2 367 268	1 197 768	5 729 624
2009	31 972 377	16 407 366	5 380 786	217 665	201 222	127 815	1 175 900	637 144	1 577 508	1 087 840	5 159 131
2010	33 027 941	17 448 324	5 194 790	176 975	163 252	114 340	1 062 808	769 814	1 723 940	1 130 648	5 243 050
2011	36 151 327	18 602 663	6 058 787	240 583	187 363	106 743	1 101 744	795 916	2 134 624	1 166 273	5 756 631
2012	36 463 921	20 331 030	5 436 739	222 442	216 229	66 401	877 687	38 548	2 158 204	956 250	6 160 389
2013	39 226 226	21 680 347	5 757 757	190 272	267 461	59 076	952 204	36 429	2 333 144	1 154 085	6 795 452
2014	41 415 070	23 904 039	5 979 016	176 324	414 658	83 180	1 058 365	38 698	2 315 225	1 061 792	6 383 774
2015	41 617 530	24 215 399	6 403 696	144 093	360 180	75 908	1 149 973	43 535	2 212 327	1 239 374	5 773 046
2016	31 365 330	15 287 344	7 031 921	101 142	377 384	47 329	1 237 627	29 529	1 810 536	1 231 626	4 210 892
2017	38 620 346	19 389 968	8 436 850	104 904	433 292	27 005	1 505 756	20 591	1 780 820	1 337 588	5 583 572
2018	45 628 673	25 355 412	8 050 784	114 036	551 748	29 072	1 433 776	55 154	1 902 089	1 218 028	6 918 575
2019	51 860 042	29 965 670	8 712 806	135 930	662 087	80 643	1 632 818	94 272	1 850 208	1 074 452	7 651 157
2020											
I.	5 639 413	2 878 072	1 584 098	14 552	143 266	2 680	325 374	5 636	288 257	90 442	307 038
II.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III.	5 604 155	2 907 643	1 174 900	10 962	100 056	4 984	106 424	2 023	135 359	6 672	1 155 132

Kaynak: TÜİK Çıkış Yapan Ziyaretçiler Anketi

Yukarıdaki Tablo 3.2. incelendiğinde 2003 yılından 2020 yılı sonuna kadar Türkiye'ye giriş yapan turistlerin Türkiye'yi hangi amaçla ziyaret ettiklerini ve ziyaretçi sayılarını görebiliyoruz. Tabloya bakarak bizim çalışmamızın temelini oluşturan dini inanç turistlerinin bugüne kadar ki ülkemizi ziyaret eden ziyaretçi sayıları olacaktır. Tabloda yıllar içerisinde ziyaretçi sayılarının farklı oldukları gözümüze çarpmaktadır. Ziyaretçi sayılarındaki dalgalanmaların nedenlerini de ülkemizin yıllar içerisindeki siyasi ve politik sebeplerine, ülke

turizmimizin alt yapı ve üst yapı sorunlarına, son yıllarda yaşanan ve hala devam etmekte olan salgın hastalıklarına ve yanlış oluşturulmuş turizm projeleri ve uygulamalarına bağlayabilmekteyiz. Tabloda yer alan ziyaret sebeplerinden sadece dini amaçlı gelen turist sayısında diğerlerine göre her yıl gözle görülür bir azalış veya dalgalanmalar görülmektedir. Özellikle 2020 yılında, ziyaret amaçlarına göre gelen turist sayılarında azalma görülmektedir. Bunun da en büyük nedeni ise; dünyanın hala çözüm aradığı yaygın bir hastalık olan Covid-19 salgını olduğu bilinmektedir. İnanç turistlerindeki azalmanın en önemli sebepleri ise; ülkemizin turizm politikaları, genel turizm eksiklerimiz, yerel ve ülke yönetimlerinin göze çarpan birçok eksikliği ve ülkemizdeki inanç noktalarının iyi bir şekilde tanıtımlarının yapılamamasıdır. Reklam ve pazarlama eksikliği en başta gelen sorunlardandır. Yurt dışındaki turizm acenteleriyle iyi bir bağlantı yapılamaması ve yabancı turistlere ülkemizin pazarlanmasının yetersiz kalmasıdır. Ülkemizin yetersiz ve eksik olan turizm politikaları da bu ziyaretçi sayılarının azalmasına sebep olan etkenler arasında gösterilmektedir.

3.5.1. Türkiye’de İnanç Turizmi Alanlarına Genel Bakış

Anadolu’da yaşamış veya var olmuş olan her din mutlaka bir inanca dönüşmemiştir. İnanç özellikleri olsa da din tanımı içerisine girememiş veya o şekilde literatüre geçememiştir. İnanç ve din arasında farklı tanımlamalar yapılmaktadır. İnanç biraz daha kapsamlı olduğu için inanç kelimesini, tanımı kullanmak daha doğru olacaktır. Çünkü inanç turizmi dünyada yaşayan veya yaşamayan dinlerin mekanlarını, yapılarını ve ayinlerini kapsamaktadır. Anadolu’da inancın ilk mekanları kutsal dağlar, kutsal sular ve kutsal ağaçlar ve kutsal mağaralardır. Bunun en güzel örnekleri Urfa’da ki Balıklı göl ve içerisindeki balıklar (Halilürrahman Gölü) Hz. İbrahim için yakılmış büyük bir ateş ve odun parçaları sonrasında o ateşin suya odunların balığa dönüşmeleri. Ortodoks Hristiyanlar için “ ayazmalar” kutsal sular da örnek verilebilir. “Hagia-ma” kelimesinden türetilmiş manastırlar bulunan kutsal sular da birer örnek teşkil ederler.

Ağrı Dağı Nuh Aleyhisselam’ın gemisinin o dağa tufandan sonra oturması gibi olaylar sonucunda kutsallığın yüklenmesi örnekler arasında gösterilir. Ashabı Keyf mağara erenlerinin bir dağdaki mağarada ilahi uykuları neticelerinde kutsal olmaları. Anadolu’da bazı dağların Nemrut Dağı, Bursa Uludağ gibi dağların kutsal sayılması inanca örnek verilen alanlardır (Auzef, 2019). Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) “İnanç Turizmi Projesi” çerçevesinde, üç semavi dine (Müslümanlık-Hristiyanlık-Musevilik) bağlı olan ve bugüne kadar ayakta kalmış olan ziyaret merkezlerinde ulaşım, aydınlatma, çevre düzenlemesi vb. düzenlemeler ve ziyaretçi sayısının artırılmasına yönelik reklamlar, bilgilendirmeler yürütülmektedir. Bu çerçevede 1993 yılında öncelikle üç semavi dine yönelik eserlerin ve ibadet yerlerinin envanteri hazırlanmıştır (Eren, 2020).

Bu envanterler sayesinde üç semavi din açısından ele alındığında Türkiye Turizm Bakanlığı yaşadığımız ülkede 316 tane inanç noktasının, kutsal alanların bulunduğunu belirtmiştir (Zengin, 2010:631). Fakat Türkiye’de ilk inanç turizmi çalışmaları, faaliyetleri 1995-1998 yılları arasında gerçekleşmiştir. Acenteler, basın mensupları ve konunun uzmanlarının katılımlarıyla beraber inanç turizmi turları gerçekleşmiştir. Üniversiteler ve yerel yönetimler hazırladıkları konuyla ilgili çalışmaları da kamuoyuna sunmuşlardır (Sargın, 2006:631). Türkiye bulunan 316 tane kutsal alanın 167’ si İslam, 129’u Hristiyan ve 20 tanesi Musevi dinine aittir (Güzel, 2010:632). Kültür turizm bakanlığı inanç turizmi ile ilişkili üç semavi dine bağlı olan yerlerin, ziyaret edilen yerlerin çevre düzenlemesi, aydınlatma, ulaşım gibi ihtiyaçlarını yerine getirerek tanıtımını yapmak ve gelen turistlerin sayılarını her geçen gün arttırmaktır (www.ktb.gov.tr:632).

Türkiye’de İslam dini için inanç turizm merkezleri Anadolu’nun İslam’ la tanıştığı Güney doğu Anadolu 7. Yüzyıl sonları ve 9. Yüzyıl sonları Türklerin İslamlaşmasıyla Anadolu’nun bazı yerleri inanç turizmi açısından ele alınabilecek yerlerdir (Usta, 2005:633). Müslüman alemi için kutsal sayılan alanlar Ağrı dağı, Hz. İbrahim’in yaşadığı Urfa, kutsal emanetlerin bulunduğu Topkapı Sarayı, İstanbul Eyüp semti ve Mevlâna türbesinin bulunduğu Konya yer almaktadır. Hristiyanlar için kutsal olarak görülen alanlar 10 tanesi Anadolu’da bulunmaktadır (Usta, 2005:634).

Kültür Turizm Bakanlığına (KTB)göre;

- Hatay-Merkez: St. Pierre Anıt Müzesi
- Mersin-Tarsus: St. Paul Anıt Müzesi
- İzmir- Selçuk: Meryem Ana Evi
- Antalya-Demre: St. Nicolas Kilisesi
- Bursa-İznik: Ayasofya Cami
- Manisa-Sart: Sart Sinagogu
- Manisa-Alaşehir: Alaşehir Kilisesi
- Manisa-Akhisar: Akhisar Kilisesi
- Isparta-Yalvaç: Pisidia Antik Kenti
- Nevşehir-Derinkuyu: Ortodoks Kilisesi (www.ktb.gov.tr).

Anadolu Yahudiler Musevilik dini içinde önemli bir yerdir. Kutsal kitaplarında Tevrat’ta Türkiye’ de birçok yerin ismi geçmektedir (Serçek, 2011:635). İlk başta Fırat ve Dicle nehirleri arası, Hz. Yakup’tan dolayı Urfa Harran kenti, Nuh peygamberden dolayı Nuh’un gemisinin bulunduğu tahmin edilen Ağrı Dağı bu kutsal mekanlara ek olarak İstanbul’da 8, Bursa’da 3, İzmir, Manisa, Ankara, Edirne ve Hatay da bulunan 16 sinagog önemli inanç merkezlerini oluşturur (www.ktb.gov.tr:635).

Kültür turizm bakanlığı Türkiye’de bulunan 43 şehirdeki üç dine ait olan inanç merkezlerinin olduğunu belirtmiştir. Bu alanların kitle turizmi çevresinde olduğu bilinmektedir. Dünyanın ilk kilisesi S.t Pierre kilisesi, Aziz Pavlus kilisesi yalvaç önemli yerler olmasına karşın inanç turizmi bakımından yeterli derece gelişmemiştir. Kitle turizm alanlarından uzak olmasından dolayı inanç turizmi açısından ele alınamamış ve değerlendirilememiştir. Yatırımların yetersiz olmasından dolayı pek çok Hristiyanlık dini için önemli yapılar kiliseler, manastırlar ve diğer kutsal mekanlar gelişme gösterememiştir. Mevcut inanç turizmi potansiyelinin fazla olduğu diğer yerler de turizm açısından değerlendirilememiş ve yeterince kullanılamamıştır. Hz. İbrahim’in doğduğu mağara, Şuayip Şehri Urfa, Balıklıgöl, Mardin Deyrulzafaran manastırı, Meryem Ana kilisesi, Ağrı İshak Paşa sarayı ve cami bunlara örnek verilebilir. Bu durumun önemli nedenleri vardır: tanıtım ve organizasyon eksikliği, turizm alanında yapılacak faaliyetlerin çevreye zarar verilmeden sağlıklı bir şekilde yapılması, planlama, turizm alt yapısını oluşturma, tanıtım ve pazarlama olarak sıralanabilmektedir (Somuncu, 1997:639).

Ayrıca İzmir Meryem Ana evi, Antalya Aziz Nikolas kilisesi, Aya Sofya kilisesi ve cami, Nevşehir Göreme açık hava müzesindeki kiliseler göz önünde bulundurulduğunda bu kutsal mekanlar yaz aylarında yoğun turist akınlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Sonuç olarak bu alanlar yiyecek kapları, yemek atıkları, çocuk bezleri, plastik şişeler ve izmaritler gibi yoğun bir çöp sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca bu tarihsel değerler üzerinde kalıcı lekeler ve hasarlar oluşabilmekte, bu durumda sözü edilen alanlara ilginin azalmasına neden olabilmektedir (Timothy ve Nyaupane, 2009:639).

İnanç turizm alanlarının kaynaklarının bakımı ve korunma düzeyi de inanç turizmi alanlarının gelişmişliğini etkilemektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalara bakıldığında artan dünya nüfusundan dolayı turizmin hareketliliğinin arttığını gözlemlenmektedir. Bu artış inanç turizminde de fark edilebilmektedir (Vukonic, 1996:640). İnanç turizmi alanları olarak belirlenen yerler için gerçekçi turizm plan ve politikaların oluşturulması çok önemlidir. Bu kutsal mekanları ziyarete eden kişilerin tatmin düzeylerinin en yüksek seviyede tutulması, inanç alanlarının özelliklerinin eksiksiz olmasına bağlıdır. Bu kültürel miras alanlarının bozulmasının en aza indirgenmesi lazımdır. Anadolu inanç çekiciliklerinin fazla olmasının yanı sıra bazı bu alanlarda ulaşım ve konaklamanın artırılması gereklidir. Örneğin, Hatay Aksaray Yalvaç (Isparta) alanlarda temel hizmet ve turizm kalitesinde eksiklikler görülmektedir.

Turizm ve otelcilik eğitiminin artırılması gerekir. Bunların sonucunda Türkiye’ye gelen inanç turizmi turistleri sayısı son on beş yılda %7’si oranında kalmıştır. Sebebi ise; bu kutsal mekanların yeterince kullanılmadığından dolayı olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye’nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde üç semavi dine ait çekicilikler vardır; ama buralarda turizmin gelişmesi önünde duran sebeplerde vardır. Terör, komşu ülkelerdeki istikrarsızlık ve alt yapı gibi

sorunlar başta gelmektedir. Buralarda inanç turizmi alanlarının çekicilikleri dikkatli bir şekilde ele alınırsa halkın yoksulluğuna da çareler bulunmuş olacaktır. Bakanlığın kurul ve kuruluşların bu inanç alanlarındaki çekicilikleri koruması, geliştirmesi ve duyarlı davranmaları gerekmektedir. İnanç turizm alanlarının özelliklerini açıklamak istediğimizde birçok açıdan bakılması gereken bir konu olduğu bilinmektedir.

3.6. Kilikya Bölgesinin İnanç Turizmi Olanakları

Anadolu’da antik dönemde Kilikya olarak isimlendirilen bölge Asurluların ve diğer antik dönem kaynaklarına, yıllıklarına bakıldığında günümüz Adana ve çevresi Que olarak adlandırılırken, batısındaki dağlık bölge ise Hilakku olarak adlandırılmıştır. Kilikya bölgesi jeopolitik konumu ve zengin doğal kaynakları, yer altı ve yer üstü kaynaklarının zenginliği sebebiyle Anadolu’nun bu bölgede hakimiyet kurmuş olan Asurlular ve diğerleri için oldukça önemli bir yer olmuştur (Kurt, 2009:1).

Harita 3.2. Antik Dönem Kilikya Haritası

Kaynak: www.yumuktepe.com/antik-kilikya-limanlari-1-bolum/ (20.02.2022)

Kilikya bölgesi ile karşımıza birçok tanımlamalar çıkabilmektedir. Kabaca bakıldığında Anadolu'nun güneyinde bulunan Alanya burnundan Suriye'ye kadar uzatılabilmektedir. Kilikya; Anemorium-Anamur, Seleukeia-Silifke, Olba Dioksaisareia-Uzuncaburç, Korykos-Erdemli,

Pompeipolis-Viranşehir, Tarsos-Tarsus, Yumuktepe-Mersin, Yılanlı Kale, Mysis-Misis-Adana, Alexandria-İskenderun Antiocheia-Antakya'yı içine almaktadır (www.arkeolojikhaber.com.tr).

Kilikya bölgesi antik kaynaklara bakıldığında batıda Korekesion'dan (Alanya) başlayan doğuda İssos'da (İskenderun- Kinet Höyük) son bulan ve bölgenin kuzeyinden de Toros dağlarıyla çevrili alan olarak bilinen bölgedir (Strabon, XIV 5, 2). Asur kaynaklarında ise bölgeyle ilgili Que ve Hilukka adında iki tane politik birliklerden bahsedilmektedir (Casabonne, 2007:58).

Bölgenin Lamos çayından (Limonlu Çayı) başlayarak, İssos'a (İskenderun- Kinet Höyüğü) kadar uzanan kısmı ise; antik yazarlar tarafından Kilikya Pedias (Ovalık/Düz Kilikya) olarak adlandırılır. Bölgenin doğu tarafları yani Çukurova Asurlular tarafından Que olarak isimlendirilir (Zoroğlu,1994'a;307). Diğer Asur yıllıklarına bakıldığında Tarsus'un batı ve kuzey kesimlerinden Hilakku olarak bahsedilmektedir ve genellikle Que ile birlikte söylenir (Erzen, 1940: 46-63). Aramice olarak Hilakku olarak yazılmış bölgenin Helenceye Kilikya olarak çevrilmiş olduğu ve Demir Çağında ise Hilakku olarak bilinen yeri ifade ettiği düşünülmektedir (Zoroğlu, 1994b: 441; Casabonne, 1999'a: 70).

Kilikya bölgesi Anadolu ile Suriye ve Mezopotamya arasındaki bağlantıyı sağlayan Gülek Boğazı (Kilikia Pylia) ve Belen Geçidi sebebiyle stratejik bir öneme sahip olmaktadır. Bölge M.Ö. 2 binde Hititlere bağlı Kizzuvatna Krallığının hakimiyeti altındaydı. M.Ö. 8 yüzyılda Asurluların eyaleti iken ardından Perslerin satraplığı haline gelmiş sonrasında bölge ise Büyük İskender ile beraber Selekosluların eline geçmiştir. M.Ö. 1 yüzyılda ise Romanın en büyük eyaletlerinden birisi olmuştur (arkeolojik haber, t.y.).

Kilikya bölgesinin coğrafi konumu, özellikleri ve köklü bir tarihe uzanan geçmişinden dolayı turizm açısından avantajlara sahiptir. Bu özellikleri Kilikya bölgesinin turizm bölgesi potansiyeli taşımasına olanak sağlamaktadır. Bu köklü tarihinin ve coğrafyasının yanı sıra Kilikya'nın el sanatları Yörük gelenek ve görenekleri, mutfağı, halk oyunları, türküleri, ezgileriyle de farklı bir görünüm vermektedir. Kilikya bölgesi doğal zenginlik kaynakları bakımından da iyi bir durumdadır. Yaylaları, trekking alanları, kış sporları için Bolkar dağları, yat ve tekneler için doğal koyları bunlardan birkaç tanesidir (İçel Turizm İl Envanteri, 1997'den akt. Bingöl, 2004:193).

Ayrıca Toros yaylaları tarih ve kültür bakımından zengin olmasının yanı sıra bitki örtüsü bakımından da ziyaretçilerine zenginlik sunmaktadır (Yenipınar, 1997:83). Yumuktepe ve Soli harabeleri Anamur'da Anamuryum Harabeleri ve Mamure Kalesi, Aydınçık'ta Dört Ayak anıt mezarı, Bozyazı'da Arsione, Nagidos ve Softa Kalesi, Erdemli 'de Kanlıdivane, Harabeleri, Ayaş, Korikos, Adam Kaya kabartmaları, Gülnar'da Meydancık Kale, Mut'ta Alahan Manastırı, Silifke'de içinde bir kilise barındıran Cennet-Cehennem obrukları, Silifke Kalesi, Tekir Ambarı, Jüpiter (Zeus) Tapınağı, İlk Martir Aya Tekla, Holmi ören yeri, Uzuncaburç, Olba krallığı kalıntıları, Tarsus'ta Cleopatra Kapısı, Gözlükule Höyüğü, Aziz Pavlus Kuyusu ve kilisesi, Donuktaş Roma

yolu en önemlileri arasındadır (İçel Müzesi ve Ören Yerleri, 2001'den akt. Bingöl, 2004:192-193). Son olarak bir köle olarak Müslümanlıkla şereflendirilen Bilal'i Habeşi'nin Tarsus'ta olduğuna inanılan türbesi, Hz. Danyal türbesi, Makamı Şerif cami, Hz. Lokman ve Şit Aleyhisselam'ın türbeleri, Yedi Uyurlar Mağarası (Ashabı Keyf) il genelinde bulunan ve inanç turizm açısından değerlendirilebilecek dinsel merkezlerdir. İnanç yapılarından özellikle, Hristiyanlık dini için önem arz eden yerler bulunmaktadır. Bu yerlerin Tarsus ilçesinde bulunan ve bu kentte doğmuş yaşamış ve Hristiyanlık dinini Anadolu'nun dışlarına kadar yaymayı başarabilmiş olan Hristiyanlık Kristolojisinde isminde sıklıkla bahsedilen Aziz Pavlus ve hayatı incelenecektir. Silifke'de bulunan ilk Martir olan ve ilk azize unvanına sahip olan Azize Tekla incelenecek ve hayatı, Hristiyanlık dini için önemi vurgulanacaktır. Bu iki önemli insanın kendi yaşamları ve yaşadıkları yerlerin tarihsel süreçteki önemleri bunların yanı sıra Mersin'in Mut ilçesinde yer alan Alahan Manastırı yapısının Hristiyanlar için önemi, kuruluş dönemindeki toplumun sosyal ve siyasi yapısı ve manastırın Hristiyanlık tarihindeki yeri incelenecektir. Kilikya bölgesi Mersin ilinin turizm alanları bütüncül olarak ele alındığında 2019 yılında Mersin ilindeki yerlerin ziyaretçi sayıları aşağıdaki tablodadır. Tablo incelendiğinde inanç turizm merkezlerinin diğer yerlere göre daha az kişi tarafından ziyaret edildiği görülmektedir. Bu dini, inanç yerlerinin az sayıda ziyaret edilme sebepleri bu tezimizde incelenerek ele alınacak ve oluşturulacak olan yeni tur rotalarına dahil edilmeleri sağlanacaktır. Tablo incelendiğinde, Kilikya bölgesinin içerisinde bulunan Mersin şehrinde ziyaret edilecek önemli mekanların olduğu da görülmektedir.

Tablo 3.4. KTB Müze ve Örenyeri Ziyaretçi İstatistikleri

MÜZE VE ÖRENYERİ ADI	ZİYARETÇİ SAYISI
Mersin	574.416
Mersin Müzesi	42.162
Mersin Kız Kalesi (Deniz Kalesi, Kara Kalesi, Plaj)	47.829
Mersin Kanlı Divane Örenyeri	37.112
Mersin Atatürk Evi Müzesi	62.632
Mersin Gözne Kalesi	9.510
Mersin Silifke Müzesi	2.163
Mersin Silifke Cennet Cehennem Örenyeri	87.636
Mersin Silifke Atatürk Evi ve Etnografya Müzesi	4.498
Mersin Silifke Narlıkuyu Mozaik Müzesi	1.989
Mersin Silifke Ayatekla Örenyeri	5.065
Mersin Silifke Uzuncaburç Örenyeri	13.255
Mersin Mut Alahan Manastırı	10.312
Mersin Tarsus St. Paul Anıt Müzesi	23.779
Mersin Tarsus St. Paul Kuyusu	29.536
Mersin Anamurium Örenyeri	26.216
Mersin Silifke Astım Mağarası	170.722

Kaynak: DÖSİMM (2019), KTB Müze ve Örenyeri Ziyaretçi İstatistikleri (2019)

3.7. Mersin Kenti

Mersin ili coğrafi konumu ve eski bir geçmişi olmasından dolayı Neolitik Çağ'dan günümüze kadar sürekli yerleşim alanı olmuştur. Bilinen en eski ismi Hititlerden kalma Kizzuwatna'dır. Antik çağda ise Kilikya adı almış olmasına rağmen aşılması güç engebeler olmasından dolayı Dağlık Kilikya (Kilikya Trakheia) ismi söylenmiştir. Mersin adını alması Mersin oğlu Türkmen aşiretinden kaynaklandığı bilinen örneklerdendir. Önemli olan ise Evliya Çelebi'nin Mersin oğlu Köyünden bahsetmesinden ileri gelmekte ve il merkezinin isminin geldiği kaynak olarak gösterilmektedir (Turizm bakanlığı, 2002:190-191).

Mersin kenti Neolitik dönem, Kalkolitik ve Tunç Çağla beraber tarihsel süreci başlamaktadır. Kentte bulunan Yumuktepe Höyüğü ve Tarsus'ta bulunan Gözlükule höyüklerinde ise yerleşimler olmuştur. Hititlerden sonra Persler, Selefkoslar, Romalılar, Bizanslılar Araplar ve Türkmen aşiretlerinin akınlarına uğrayarak Yavuz sultan selim zamanında da Osmanlı egemenliğine girmiştir (Turizm Bakanlığı, 2002:191). 17 Aralık 1918- 4 Ocak 1922 tarihleri arasında 3 yıl Fransızların ve Ermenilerin işgalinde kalan Mersin, 3 Ocak 1922'de Ankara Antlaşması ile bağımsızlığını kazanmıştır. 1923 yılında il olma özelliğini kazanmış, 1933 yılında ise "İçel" olarak ismi değiştirilmiştir (Bayrak, 1994; Mersin Ticaret ve Sanayi Odası, 2008). 2001 yılında halkın yoğun baskısı ve isteği üzerine İçel ismi tekrardan Mersin olarak değiştirilmiştir (Kerem, 2007).

3.7.1. Tarsus Kenti

Tarsus kenti tarihi ve coğrafyası ile Kilikya bölgesinin önemli kentlerindendir. Geçmişi Neolitik döneme kadar uzanır. Tarsus kenti, Kilikya bölgesini Gülek Boğazı ile beraber Kilikya'yı İç Anadolu'ya bağlayan bir kavşak noktasıdır. Güneyinde Regma gölü ve Akdeniz'e olan bağlantısından dolayı deniz ticareti yapan açık bir liman kenti olmuştur. Tarsus'un ilk ismi Hitit metinlerinde " Tarşa" olarak karşımıza çıkmaktadır. Asurlular zamanında kentin adı " Tarzi" olarak bilinmektedir. Arapların Tarsus kentini ele geçirdikten sonra " Tarasis" ismini kente verdikleri bilinmektedir. Kentin kuruluşuyla ilgili olarak, Berdan (Kydnos) çayının Akdeniz'e döküldüğü yere bir kent kurulur ve Kilikyalılar bu kentte kurutmak anlamına gelen " Tersein" ismini vermişlerdir. Tarsus kentinin Tevrat'ta " Efsus" İncil'de "Arsus" İslam kaynaklarında Hz. Adem'in oğlu Şit peygamber tarafından kurulduğu belirtilmektedir (Mersin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018).

Sırasıyla kenti yöneten devletler; Asurlulardan sonra şehre Fenikeliler Persler, Makedonyalılar ve Romalılardır. Tarsus kenti Romalılar bölgede tek güç iken Antik Kilikya bölgesinin önemli bir şehriydi (Darkot, 1974'ten akt. Öcal, 2012:340). Müslüman akınlarından

sonra Tarsus; Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Memlûklüler ve Yavuz Sultan Selim zamanında da Osmanlı devletinin hakimiyetine girmiştir (Akgündüz, 1993:340).

Hristiyanlık tarihine bakıldığında kentte ilk göze çarpacak olan Aziz Pavlus'tur. İsa Mesih'ten sonra Aziz Pavlus ön plana çıkar. Aziz Pavlus'un doğup büyüdüğü, yetiştiği, eğitim aldığı, kısacası Tarsus'ta geçirdiği dönemler Hristiyanlar tarafından kutsal sayılmıştır. Hristiyanlık denilince İsa Mesih, Aziz Paul ve Tarsus kenti akla gelmektedir. Hristiyanlık tarihinde Kudüs, Antakya kadar Tarsus kentine önem arz etmektedir. Kudüs'te doğan bu din Antakya ve Tarsus ekseninde yoğun bir hareketlilik geçirmiştir (Aydın, 2003:109).

Tarsus kentinin Hristiyanlık dininin başlangıcı Aziz Pavlus'tur (Aydın, 2003:109). Aziz Pavlus kültürlü bir aileden gelen, iyi bir eğitim almış, soyunun Yahudiliğe dayandığı bilinen Tarsus doğumlu, Yahudi bir roma vatandaşıdır (Jewett, 2005'den akt. Yıldırım, 2006:110). Kendi mektuplarında sünnet olduğundan 8 yaşında Yahudi geleneklerine göre doğup büyüdüğünden Yahudiliğin bir kolu olan Ferisilerden olduğundan Hristiyanlara zulüm eden bir kişi olduğundan bahsetmektedir. Yunan felsefesi ve ekolünün ortamında yetiştiği ciddi eğitimler aldığı bilinir. Hristiyan olmadan önce bu eğitimleri aldığı Tarsus'un zengin kültürel çevresinden yararlandığı bilimsel olarak iyi bir alt yapıya sahip olduğu birçok kaynakta belirtilmektedir (İverach, 2010:110).

Paul'un Tarsus'ta Hahamlık eğitimi ve Grekçe dili eğitimi aldığı bu da Tarsus kentinin bilim ve kültür merkezi olarak yeterli gelişmişliğe sahip olduğunu gösterir (Aydın, 2003:110). Hatta Aziz Paul'un eğitiminin çoğunluğunu Kudüs'te değil de Tarsus'ta tamamladığı düşünülmektedir. Hristiyan olduktan sonra Tarsus Pavlus ile beraber çok önem kazandığı bilinmektedir. Yoğun bir Yahudi topluluğunun bulunduğu Tarsus artık Hristiyanlık dinine geçişler başlamıştır. Pavlus 'un yaşadığı dönem roma dönemine girmektedir. Roma vatandaşı olmak kolay değildi; ama roma vatandaşı olanların da birçok hakkı vardı. Roma döneminde Tarsus'ta ikamet edenler bir devlet politikası olarak Romalı adı almak zorundaydılar. Özellikle Romalı isim alma sorunu vatandaşların hukuki haklarını ispat etmeleri ve devlet otoritesinde işlerini halletmelerinde zorunluydu (Ramsay, 2000:111).

Tarsus her zaman Paul'un yetişmesinde, roma vatandaşı olma hakkını alabilmesinde ve yaşamında önemli rol oynamıştır (Gündüz, 2001:111). Bir Hristiyan olarak Tarsus'a gelen Paul bu dinin hareket noktası olarak Tarsus'u işaret ederek Anadolu'nun birçok noktasına ziyaretlerde bulunmuştur. Antakya üzerinden gelerek gelişen Hristiyanlık Tarsus bu dinin kök salmasına izin vermiş ve yeni merkezlerinden biri olmuştur (Maier, 1976:112).

3.7.1.1. Tarsus'lu Aziz Pavlus (Saint Pavlus)

Hristiyanlık dini dönemlerinde özellikle ilk dönem Hristiyanlığında Kudüs ve Antakya gibi Tarsus şehri de Hristiyanlar için önemi çok yüksek olan yerlerdendir. Böylece, Hristiyanlık ilk dönemlerde ortaya çıktığı Kudüs şehri olmakla beraber Antakya ve Tarsus eksenli bir coğrafyada yayılma ve gelişme imkânı bulmuştur (Aydın, 2003:5). Tarsus'un dinler tarihindeki gerçek önemini Hristiyan geleneğinde yabancıların ya da paganların havarisi olarak kabul edilen Pavlus ile başlatmak mümkündür. Özellikle, Hristiyan dünyasında Tarsus, Aziz Pavlus ile birlikte anılmaktadır. Bundan dolayı Hristiyan kaynakları Pavlus konusu ele alındığında onun Tarsus ile olan bağlantısına da değinmektedir (Yıldırım, 2006:109).

Aziz Paul'un hayatı ve misyonerliği Yeni Ahit'te Elçilerin işlerinde yer almaktadır. Doğum tarihiyle ilgili net bir tarih verilememektedir; ama İ.S 60 ile 150 yılları arasında antik dönemde Kilikya bölgesinin doğu tarafında yer alan Tarsus kentinde doğduğu bilinmektedir. Kendisi " *Ben Kilikya Tarsus kentindenim; Yahudi bir ailenin hiç te önemsiz olmayan bir vatandaşıyım*" diyerek kimliğini tanıtmaktadır. Yahudi olan ailesi ve babasının da bir çadır ustası olduğu bilinmektedir. Annesi hakkında bilgiye ulaşamamıştır. Babasının mesleği olan çadırcılığı da devam ettirdiği bilinmektedir (Erçolak, Tanrısever ve Pamukçu, 2019:537). O dönemlerde Tarsus'un Ekonomik anlamda zengin ve kültürel değerler bakımından da gelişmiş bir kent olduğu bilinmektedir. Ayrıca ticaretin ve sanatında yoğun bir şekilde yaşandığı kenttir. Paul da bu kentte doğmuştur ve yetişmiştir (Gündüz, 2001:111).

O dönemler de Tarsus'un nüfus özelliklerine bakıldığında putperestlerden ve Yahudi ailelerden oluştuğu söylenebilir (Aydın, 2000:13). Tarsus aynı zaman da ilmi gelişmelerin yaşandığı felsefe bilimin de etkisinin görüldüğü yerlerdendir. Şehrin birçok yerinde felsefe eğitim merkezlerinin bulunduğu kaydedilir (Smyth, 2018:13-14). Yahudi bir ailenin üyesi olan Pavlus aynı zamanda bir roma vatandaşı olma hakkını elde edebilmiştir. İleri de yapacağı misyon faaliyetlerinde bu roma vatandaşlığı hakkını kullanacaktır ve bu hak ona çok yardımcı olacaktır. Fakat bu kent pagan kültürü ile yoğrulmuştu; Pavlus bu kültürü hem tanıyor hem de bu kültür içinde yaşamıştır (Sarıkcıoğlu, 2004:3).

Pavlus 'un kendisiyle ilgili olan diğer bir konu ise; onun Roma vatandaşı olması ve ismiyle ilgilidir. Yahudi ismi " Saul' 'dur. Yunanca kaynaklarda ise " Pavlos veya Pavlus 'tur. Mektuplarında ise karşımıza ismi " Paulos" çıkmaktadır. Babasının Roma vatandaşı olma hakkını kazanmış olmasını da Paul misyon hareketlerinde onu bir avantaj olarak kullanmıştır. O dönemler de herkesin edinemeyeceği bir haktır Roma vatandaşlığı. Ailenin soylu olması, zengin olması (tüccar, asker, yönetim ve idareci) gerekmektedir. Aynı zaman da Roma devleti için vergi vermesi şarttır. Bu özellikleri yerine getiren çadırcı olan babası sayesinde bir roma vatandaşıdır. Bu vatandaşlık hakkını yeri geldiğinde bir kalkan olarak kullanmıştır. Roma topraklarında rahat

bir şekilde hareket etmek için o hakkı vize olarak ta kullanmıştır. Paul çifte vatandaşlık hakkına sahip olmakla Helenistik-pagan-Yahudi özelliklerini ve kimliğini kullanarak İsa'nın getirdiği dine yeni bir özellik, boyut kazandırmış ve kendisinden sonraki dönemlere aktarmıştır (Aydın, 2000:14).

Pavlus'un yetiştiği yer ve ailesi hakkında bilgilerin bazıları Resullerin İşleri kitabında yer almaktadır. Kendisi ise mektuplarında ailesi ve soyu hakkında bilgiler sunmaktadır. Ailesinin Bünyemin kabilesinden olduğu ve Kudüs'ten göç ettikleri bilinir (Smyth, 2018:15). Yahudiliğin bir mezhebi olan ferisi mezhebine bağlı olduğunu da kendisi ifade etmektedir. Hiç evlenmediği de bilinmekte ve babasının mesleğini devam ettirdiğini de Aziz Luka tarafından belirtilmektedir. Yunancayı küçük yaşta ilk babasından öğrendiği bilinmekte ve hiçbir Grek okuluna gitmediği de söylenmektedir (Turan, 2006:15-16). On üç yaşından yirmi yaşına kadar eğitim almak için Kudüs'e gittiği bilinmektedir. İlim öğrenmekte kendi yaşlılarına göre çok daha iyi durumda olduğu da bilinir. Hristiyan olmadan önce eğitim için Kudüs'e gitmediği bazı araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir. Gerçek olan şu ki Pavlus çok iyi eğitim almış Yunancayı iyi bilen ve konuşan biridir. Mektuplarını da yunanca yazdığı bilinmektedir (Aydın, 2007:16).

Aziz Luka'nın yazdığı Resullerin İşleri kitabında şöyle ifade etmiştir. Onun yunanca bilmesi konuşması ve iyi bir eğitim alması onun genç yaşta saygınlık kazanmasına vesile olmuştur. Saygınlığın bir ifadesi olarak ta önemli Yahudi meclis ve kurumlarında söz sahibi olabilme konumuna gelmiştir (Aydın, 2007:16). O dönemler de Hristiyanlara karşı yürütülen heretik etkinlikler de bulunmuştur. Hristiyan bir inanır olan İstefanos'un taşlanarak öldürülmesinde karar verenlerden biri de pavlus'tur. İsa'ya inananları da caydırmaya çalışmıştır. Bundan sonra Pavlus'un hayatının dönüm noktası olacak olan olay tamamen hayatında yeni bir sayfa açmasına yeni bir Pavlus olmasına sebep olacaktır. Şam' a doğru giden Pavlus orada Hristiyan cemaatlerin olduğunu öğrenmiştir. Onları aldıktan sonra Kudüs' e götürecektir ve orada zulüm edecektir (Machen, 1921:17).

Hristiyan teologlara ve Yeni Ahit araştırmacılarına göre " vizyon" adı verilen bir olay yaşamıştır. Bu olay onun hayatında bir dönüm noktasıdır. Aziz Luka resullerin işlerinde bu önemli olaya değinmektedir. Vizyonu yaşadıktan sonra Şam'da belli bir süre hayat geçiren Pavlus İsa'nın öğrencisi olarak kabul edilen Hananya'nın anlattıklarını kabul etmiştir ve vaftiz olmuştur. Bu olaydan sonra Tarsuslu Ferisi Pavlus Hristiyanlığı kabul etmiş ve Aziz Pavlus olmuştur. Kendisini de artık " Gentileler Havarisi" (Putperest Hristiyanlar- Yahudi olmayan topluluklar sonradan Hristiyanlığı seçmiş topluluklar) olarak tanımlamıştır (Hultgren, 2006:18). Hristiyan olduktan sonra Aziz Pavlus artık kendisini İsa Mesih'in bir elçisi olarak kabul etmektedir. Çarmıhta ölen İsa Mesih'i halklara anlatmıştır. Ondan aldığı bu görevi kendi bilgi birikimleriyle harmanlamış ve insanlara Mesih'i ve kurtuluşu anlatmıştır. Şam'da başlayan bu görev roma bitmiştir ve dünyaya yeni bir din kazandırmıştır. Bize bu bilgileri veren sadece Resullerin işleri kitabının yazarı

Luka'dır. Hristiyanlığın en önemli destekçilerinden biri olan Pavlus zorluklarla dolu olan yolculuklarında Hz. İsa'nın öğretilerini yaymayı başarmıştır. İlk önce Anadolu olmakla beraber tüm Akdeniz çevresinde ilk Hristiyan toplulukları oluşturmayı başarmıştır. Üç tane zorlu ve önemli misyonerlik faaliyetleri gerçekleştirmiştir.

Hristiyan kiliselerinin kurucularından biridir. Hz. İsa'nın 12 havarisinden olmamasına rağmen Küçük Asya (Anadolu Havarisi) olarak adlandırılır. Misyonerlik faaliyetleri İncil'de yer almaktadır ve günümüze kadar da gelebilmiştir (Erçolak, Tanrısever ve Pamukçu, 2019:537). Misyonerlik yolculukları 10 yıl kadar sürmüş olup Aziz Pavlus günümüzde hala anılır ve çok sevilmektedir. Roma da tutuklanması ve öldürülmesi, kafasının kesilip yakılmasının ardından Aziz Pavlus Kilisesinde rivayetinden dolayı kendisine daha da fazla saygı duyulmasına sebep olmuştur. Aziz Pavlus' a ait kilisesine ve evine düzenli bir şekilde ziyaretler düzenlenmektedir (Atille, 2008:537). Hristiyanlık dinini bir imparatorluk dini haline getiren aziz Pavlus önemli bir Teolog 'tur. Pavlus 'un vizyonu ve misyonerliği sayesinde bu din bütün dünyaya yayılma imkânı bulmuş ve en çok inananı olmasına katkı sağlamıştır. Aziz Pavlus Hristiyan geleneği ve teolojisinin oluşmasında en fazla katkıda bulunan kişisidir. Hayat hikâyesiyle, mektuplarıyla, yazılarıyla, misyonerlik faaliyetleriyle günümüzde bugünkü Hristiyanlığın kurucusu, mimarı olarak kabul görmektedir (Caka, 2009:537).

3.7.1.2. Aziz Pavlus 'un Yolculukları

Antakya şehrinde misyonerlik faaliyetini sürdüren Barnabas, Tarsus'a giderek Aziz Pavlus'u bulur ve Pavlus'u misyonerlik faaliyetlerinin en önemli şehri olan Antakya'ya getirir. Sonraki dönemlerde Aziz Pavlus ve Barnabas Yunanca dilini konuşan insanlara yönelik çalışmaları birlikte yürütürler. Aziz Pavlus'un bundan sonraki 11 yılı Kilikya bölgesi ve Antakya şehrinde geçmiştir (Başçı, 2011:60).

Hiz. İsa'nın insanlara iletmek istediği mesajları, Antakya ve çevresindeki bölgelerde paganlara yayan Antakya topluluğunun misyonerlik faaliyetleri ile Kudüs merkezli İsa topluluğunun dini yayma politikaları arasında farklar oluşmaya başlar. Antakya cemaatini Kudüs topluluğundan ayıran detay is; bu insanların tanrısal hukuku ya da Musa kanunlarını kabul etmemesi, sünnette karşı olması ve Mesih kavramı etrafında oluşturdukları İsa anlayışıdır. Bu düşünceyle beraber gelişen dinsel harekete Antakya şehrinde "Hristiyanlık" (Mesihçiler) ismi verilmiştir (Gündüz, 2004:56).

Aziz Pavlus bu dini yaymak için ve insanların Hristiyanlık dinini terk etmemeleri için üç misyon (kutsal görev) yolculuğu yapmıştır (Körpe, 2011). Önemli bir bölümü

Anadolu kentlerinin ziyaretlerini içermektedir. Bu yolculuklardan İncil’de Resullerin İşleri kitabında bahsedilmektedir.

3.7.1.3. Aziz Pavlus ‘un Birinci Yolculuğu (M.S 46-48)

Aziz Pavlus misyon yolculuklarını Hz. İsa’nın havarileriyle yapmıştır. Dönemin en büyük Roma kentlerinden biri olan Antakya kentinden başlamıştır. Birinci misyon yolculuğunu Anadolu kentlerinde gerçekleştirmiştir.

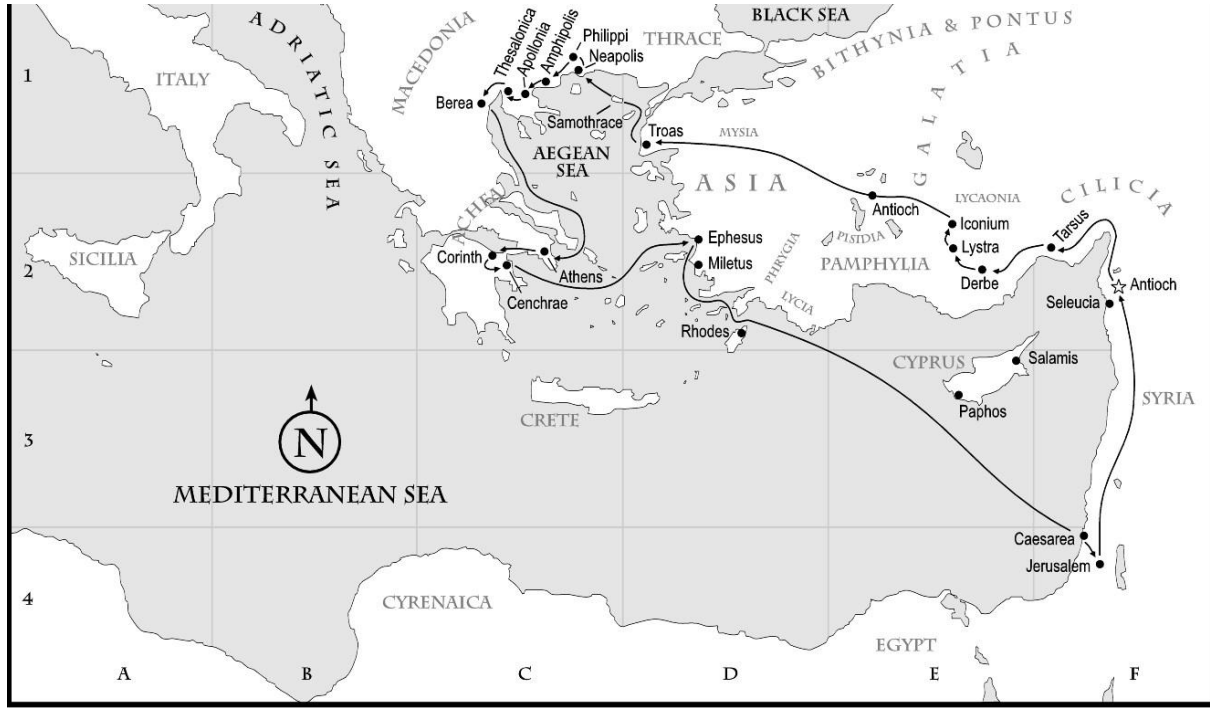
Harita 3.3. Aziz Pavlus'un I. Yolculuk Haritası (46-48)

Kaynak:(www.net.bible.org/map.php?full=jp1, 15.02.2022)

Birinci yolculuğunu, havari Barnabas ile Antakya’dan (Antiocheia) başlatmışlardır. Bir liman kenti olan Seleukeia Pieria’ya (Samandağ) gelerek buradan da bir gemi ile Kıbrıs üzerinden Attaleia (Antalya) limanına ulaşmıştır. Kara yolu ile Perge (Aksu) ve Kestros (Aksu) vadisinden, Pisidia Antiocheia’ya (Yalvaç) ulaşmıştır. Burada Barnabas ile halka vaazlar vermiştir. Yolculuğuna devam eden Pavlus İconium (Konya) sonrasında kendilerinden rahatsız olan kişilerden uzaklaşmak için Lystra kentine (Hatun Saray Kasabası)’a hareket etmişlerdir. Burada bazı mucizeler gösterdikten sonra birçok kişi aziz Pavlus iman etmişlerdir. Derbe kasabasını ziyaret ettiklerinde ciddi bir karşı saldırıya maruz kalarak yeniden Perge’ye ulaşmışlardır. Deniz yolculuğu yaparak Antakya’ya ulaşarak birinci yolculuğunu tamamlamıştır (isparta.ktb.gov.tr).

3.7.1.4. Aziz Pavlus 'un İkinci Yolculuğu (M.S. 49-52)

Aziz Pavlus'un ikinci misyon yolcuğu daha uzun sürmüştür. Bu yolculuğunda başka bir havari Aziz Pavlus'a eşlik etmiştir. Anadolu coğrafyasının sınırlarını aşarak Makedonya ve Yunanistan ülkelerini ve bu ülkelerin önemli şehirlerini de ziyaret etmişlerdir. Orada yaşayan insanları Hristiyanlığa davet etmişlerdir.

Harita 3.4. Aziz Pavlus'un II. Yolculuk Haritası (49-52)
Kaynak: (www.net.bible.org/map.php?full=jp2(15.02.2022))

İkinci misyon yolculuğu Kudüs'ün ardından Antakya'dan başlamaktadır. Barnabas ile yaşadığı bir anlaşmazlık üzerine aziz Silas ile yola çıkmaktadır. Bu yolculuğu birinci yolculuğundan daha uzun ve zorlu geçmiştir. Yeniden Derbe (Aşırın Köyü) ve Lystra (Hatun Saray Kasabası) kentlerini ziyaret etmişlerdir. Frigya bölgesine geçerek Apamea (Dinar) kentine ulaşmışlardır. Kuzeye doğru yönelerek Galatia Bölgesinde Aezanoi (Kütahya-Çavdarhisar) ve oradan da Troas (Çanakkale) kentine varmışlardır. Pavlus gördüğü bir rüya sebebiyle Makedonya'ya geçmişlerdir. Troas' tan deniz yoluyla Makedonya'ya geçmişlerdir. Ardından Yunanistan'ı kuzeyden güneye ziyaret etmiş, yolları üzerinde bulunan Selanik ve Korinth kentlerini ziyaret etmişlerdir. Korinth 'ten deniz yoluyla Efes'e ulaşmışlar ve yolculuklarını başladıkları yer olan Antakya'da bitirmişlerdir. 4900 km sürmüştür (Murphy-O 'Connor, 1985'ten akt. Körpe, 2011:41).

Deniz yolculuğuyla Rodos adası üzerinden Suriye'ye ulaşırlar. Jerusalem (Kudüs) yolculuktaki son duraktır. Kara yolu ile bir süre zaman geçtikten sonra Galatia ve Frigya bölgelerini bir kez daha ziyaret ederler. Hristiyan olan kişilerin ne durumda olduklarını görmek için yapılmıştır. Üçüncü yolculuklarına başlamak için tekrardan Antakya'ya ulaşırlar (isparta.ktb.gov.tr).

3.7.1.5. Aziz Pavlus Üçüncü Yolculuğu (M.S 53-57)

Aziz Pavlus'un son yolculuğu olduğu bilinmektedir. İncil akademisyenlerine göre Pavlus dördüncü yolculuğunu da yapmıştır. Resullerin işleri kitabında Aziz Luka bu son yolculuktan bahsetmez. Jerusalem 'de (Kudüs) tutuklanarak devam eden ve Roma'da hapse atılıp idam edilinceye kadar geçen bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Yine bu son yolculuğunda uğradığı yerler: Antakya, Tarsus, Myra (Demre), Knidos (Datça) kentleri, Girit ve Malta adalarına uğradığı söylenmektedir. Sicilya üzerinden İtalya'nın bazı kentlerine uğrayarak karayoluyla Roma'ya götürülmüştür.

Burada hapse atılarak M.S 64 veya 67 yılında idam edilmiştir. Geçtiği her yerde elinden geldiği kadar İsa Mesih'in inancını yaymaya çalışmış inandığı tanrısına bağlılığını göstermiştir. Elinden geldiği kadar çok sayıda insanı bu dine kazandırmıştır. Hristiyanlık dinini bu misyonerlik faaliyetleri, gezileri neticesinde dünyanın birçok noktasına ulaştırmayı başarmıştır. Günümüzde de hala Aziz Pavlus kutsallığını korumaktadır (isparta.ktb.gov.tr).

Harita 3.5. Aziz Pavlus'un III. Yolculuk Haritası (53-57)
Kaynak: www.net.bible.org/map.php?full=jp3 (15.02.2022).

İlk iki yolculuğu gibi Antakya'dan başlayan Aziz Pavlus ilk önce doğduğu kent olan Tarsus'a ulaşır. İconium ve Lystra gibi kentleri tekrar ziyaret ederek Hristiyan toplulukların inançlarını güçlendirmeyi amaçlamıştır. Laodikya'yı (Denizli) ziyaret ettikten sonra Efes'e ulaşmıştır. Efes'te 3 yıl boyunca kalmıştır. Burada Hristiyanlık inancı misyonunu güçlendirmek ve sayılarını arttırmak istemiştir. Burada yine bazı mucizeler göstererek halkın saygınlığını güvenini ve nasıl bir din adamı olduğunu göstermeye çalışmıştır. Artemis ve tapınağının gümüşten maketlerini satan Dimitrios ve yandaşları Aziz Pavlus 'un dinlerini zayıflattığını ve kendilerinin rahatsızlık duyduklarını dile getirmişler ve Pavlus'a karşı cephe almışlardır.

Kentte isyan çıkartarak ortalığı karıştırmışlardır. Biraz ortam sakinleşince Pavlus kenti terk etmeye karar verir. Efes'te Aziz Pavlus ile ilgili iki mekân bulunmaktadır. Birincisi Bülbül dağı yamacında Pavlus 'un hapishaneye atıldığına inanılan bir Helenistik kule bulunmaktadır. İkincisi ise; o da Bülbül Dağında Efes şehrine bakan bir mağara bulunmaktadır; ama Pavlus 'un bu mağarada kalıp kalmadığı bilinmemekle birlikte Pavlus'a ait olduğu bilinen resimler mevcuttur (Wilson, 2014).

3.7.2. Silifke Kenti

Kentin tarihsel süreci incelendiğinde 8000 yıl öncesinde çeşitli toplumların yaşadığı bilinmektedir. Bu toplumların kimliklerine henüz net bir şekilde ulaşılamamıştır. Silifke kentinin en eski toplumu M.Ö 3000'ler de Mezopotamya'ya yerleşmiş sonrasında Adana ve Antalya arasına hakimiyet kurmuş Orta Asya kökenli Luvi'ler olduğu bilinmektedir. Güçlü bir devlet olamamış olan Luvi'ler M.Ö 1500'ler de bütün topraklarını Arzava Krallığına kaptırmıştır. Silifke kenti de bu topraklar arasındadır (Aslan, 1998:3). Arzava krallığı yerini Hititlerin himayesine girmiş olan Kizzuvatna krallığına bırakmıştır. Anadolu'ya başlayan göçler ve karışıklıklardan dolayı bu krallıkta tarih sahnesinden çekilmiştir (Uçar, 2009:3).

Asurlular zamanında Silifke'nin de içinde bulunduğu Kilikya bölgesine Hilakku ismi verilmiştir. Asurlular Konya Ereğli'si üzerinden Göksu Vadisine inerek Silifke'yi hakimiyet altına almışlardır. M.Ö 5. yüzyılda Medlerin ardından bölgeye gelen Persler Silifke ve Kilikya'ya 200 yıl kadar hakimiyet kurmuşlardır. Pers hakimiyeti sonrası bölge Makedonyalı Büyük İskender'in kontrolüne geçmiştir. İskender sonrasında komutanları arasında Selefkos Nikator Silifke kentini kendisi alır ve kontrol gücü olarak tek güç olarak kendisini göstermiştir. M.Ö 290'lı yıllarda şehrin imar ve iskân işlerine girişerek şehri güzel bir konuma getirdiği bilinmektedir. Eski Holmi ve Uzuncaburç (Olba) sakinlerini kente getirerek bugünkü Silifke'yi (Seleukeia ad Calycadnum) kentini kurmuştur (Aslan, 1998:4). Silifke şehri Selefkoslar için çok önemli bir kent idi. Şehrin ismini onlar vermiş olmakla beraber en güzel görkemli, zenginlik içerisinde hayatlarını

Selefkoslar zamanında yaşamıştır. Silifke kentinin adının geçmişine baktığımızda Seleukeia, Selefke, Salukiye, Selevkia isimleri görülmektedir (Yalçın, 2004:4).

Selefkos krallığı zamanında Silifke büyümüş, gelişmiş anıtlar, binalar yapılmış ve tesisler yapılmıştır. Bu krallığa "Asya İmparatorluğu" ismi verilmiştir. Uzun yıllar boyunca M.Ö 312-64'e kadar Silifke ve Kilikya'yı yönetebilmiş çok güzel görkemli zamanlar yaşamışlardır (Mansel, 1943:5). M.Ö 64 yılından sonra bölgeye Roma İmparatorluğu egemen olmuştur. Tahminen 450 yıl boyunca Silifke ve bölgesi Doğu Roma (Bizans) egemenliği altında kalmıştır. İslamiyet'in doğuşuyla beraber ise Bizans ve Müslümanlar arasında bir çatışma sebebi olduğu bilinmektedir (Yalçın, 2004). Bizans imparatorluğu zamanında Kilikya eyaleti üç kısımda ele alınmıştır. Tarsus, Silifke ve Anavarza olarak karşımıza çıkmaktadır. Aziz Paul'un doğduğu Tarsus kenti önemli bir itibara sahiptir ve Silifke kenti de önemli kentler arasındadır. M.S 5. Yüzyılda önemli bir kent olan Silifke Meryemlik mevkiinde bulunan Tekla Bazilikası (Aya Tekla) bunun güzel bir örneğidir (Mansel, 1943:4).

Kent Azize Tekla'nın gelmesiyle Hristiyanlık dininin yayılışı ve kabul ettikleri zaman olarak gösterilmektedir. Bu din için Pavlus ve Tekla Silifke'de önemli kişiler olarak kabul edileceklerdir. Pagan inanışları çürütülerek azize ve sonrası dönemde onun izlerini görmek mümkün olacaktır. Silifke 19. Yüzyıl başlarına kadar 1571 yılında Kıbrıs ve sonrasındaki yıllar da ise Adana eyaletine bağlı olarak kalmıştır (Uçar, 2009:6). İç-il sancağının merkezi Silifke olarak Tanzimat dönemine kadar devam etmiştir (Yalçın, 2004:6). 1 Mart 1915'te padişah iradesiyle Adana eyaletinden ayrılarak zamanla İçel ismini alarak 1933 yılına kadar ayrı bir il olarak devam etmiştir. 20 Mayıs 1933 tarihinde ise 2197 sayılı kanunla Silifke merkezli İçel vilayeti kaldırılarak Mersin merkezli yeni bir vilayet olmuştur. Silifke günümüzde Tarsus, İçel merkez (Mersin Merkez)'den sonra üçüncü büyük ilçe konumundadır (Uçar, 2009:6).

Orta Torosların güney eteklerinde Göksu nehrinin sağ tarafına kurulmuş olan Silifke ilçesi, kültürel ve tarihi zenginlikleriyle dolu bir ilçedir. Doğusunda Erdemli batısında Mut ve Gülnar, kuzeyinde Karaman ili ve Ereğli ilçesi, güneyinde ise Akdeniz'le çevrilidir (Çıplak, 1968:3). Silifke ilçesinde gezilip görülebilecek tarihi yapılar bulunmaktadır. Silifke Kalesi, Taş köprü, Zeus Tapınağı, Tekir Ambarı, Tiyatro, Aya Tekla, Alaeddin Cami ve Silifke müzesi olarak sıralanabilir. Silifke ve çevresinde diğer doğal ve kültürel yapılarda bulunmaktadır. Cennet-cehennem obrukları, Göksu Deltası, Kızkalesi gibi örnekler de verilebilir.

3.7.2.1. Taşucu ve Azize Tekla (Aya Tekla)

Anadolu'da Hristiyanlık dünyası için önemli hac merkezi olan Aya Tekla ilk kadın şehit (Martir) Konya'da (İconium) doğmuştur ve 90 yaşında Kilikya bölgesinde bulunan Seleukeia (Silifke)'de öldüğü bilinmektedir (Acara 2003'den akt. Budak, 2012: 88). Erken Hristiyanlık

döneminde Konya önemli kentler arasında bulunmaktadır. Aziz Pavlus da Konya'ya gitmiştir ve orada Hristiyanlık dinini yaymak için yolculuklarında Konya'ya yer verdiği bilinmektedir (Küçük, 2008:88).

Konya'da Tekla'nın komşusu olan bir evde Aziz Pavlus vaaz verdiği esnada Azize Tekla bu vaazı duymuştur ve çok etkilenmiştir. Pavlus Hz. İsa ve yaymakta olduğu din hakkında konuşmalar yapmaktadır. Aya Tekla yemeden içmeden her gün Pavlus'un vaazlarını dinlemiştir. Annesi durumundan hoşnut olmadığından dolayı Tekla'nın nişanlısına olayı anlatmıştır. Aziz Paul'dan ayrılmak istemediğinden aziz Paul tutuklanarak zindana atılmıştır. Azize Tekla bir yolunu bularak zindana gelerek Paul'un vaazlarını dinlemeye devam etmiştir. Zindanda annesi tarafından bulunan Tekla'nın, annesinin şikâyeti üzerine yakılması uygun görülmüştür. Olay o kadar etkileyicidir ki, Tekla soyunup yakılacak olan çalıların üstüne çıktığı bilinir. Ateş yakıldıktan sonra iman etmiş olan Tekla gözyaşlarını tutamaz ve bir anda ortalık kararmaya başlamıştır ve sel olacak kadar yağmurlar yağdığı bilinmektedir. Birçok kişinin bu taşkın sulardan öldüğü bilinmektedir; ama Tekla 'ya hiçbir şey olmamıştır. Ateş sönmüştür ve Tekla kurtulmuştur (Budak, 2012:89).

Aziz Paul, Azize Tekla'yı yanına alarak Konya'dan Yalvaç'a gitmişlerdir. Yalvaç kentinin girişinde zengin bir kişi olan Alexandros Pavlus ve Aya Tekla'yı karşıladığı bilinir. Tekla 'ya âşık olduğunu ona sarılıp öpmeye çalıştığı bilinmektedir. Azize Tekla bu adama hiçbir şekilde karşılık vermemiştir. Karşılık olarak bu kişiyi halkın önünde komik duruma düşürmek olmuştur. Bu hareketiyle cezalandırılacak olan Tekla'yı arenada vahşi hayvanlara atılacağı bilinmektedir. Azize Tekla dönemin Roma valisinden tek bir istekte bulunmuştur. İdam edileceği güne kadar temiz kalmak istediğini dile getirdiği ve valinin de bu kararına olumlu cevap verdiği bilinmektedir.

Vali onu yakın zamanda kızını kaybetmiş olan soylu, zengin bir kadın olan Tryphaina'ya emanet ettiği bilinir. Böylece Tekla 'ya kimse zarar verememiştir. İdam günü geldiğinde arenaya Roma yasalarına göre çıplak ve bağlı bir şekilde bırakılmıştır. Aslanlara parçalattırmak için birçok aslan ve diğer hayvanlar arenaya salınmıştır. Ama dişi bir aslan sayesinde kurtulmuştur. O aslan Tekla'nın ayaklarını yalamaya başlayarak ona zarar vermeyeceğini herkese göstermiştir. Tekla bir su birikintisinin içine kendisini bıraktığı bilinir ve o su da kendi kendine vaftiz olduğu bilinmektedir. Kızgın halkın bir kısmı olsun ona âşık olan Alexandros olsun Azize Tekla'yı öldürmek için birçok yol denedikleri bilinir. Onlardan bir tanesi de iki tane kızgın boğaya bağlatılarak parçalanmasını istedikleri bilinmektedir. Ne yaptılarsa Azize Tekla 'ya zarar verememişlerdir ve öldürememişlerdir. Azize her zaman sağ kalmayı başardığı bilinmektedir. Serbest bırakılan Tekla aziz Pavlus'u yeniden aramaya başlamıştır ve Derbe 'de buluşmuşlardır (Özkan, 2008:90).

Mucizevi bir şekilde kurtulmuş olan Azize Tekla Pavlus 'tan ayrılmadığı bilinmektedir. Aziz Pavlus'u takip ettiği bilinmektedir. Silifke (Selevkia) yakınlarında bir mağaraya yerleşmişti.

(Bayladı, 1998:90). O kadar yaşadığı kötü işkencelere, zulümlere direnmiş Konya, Isparta, Karaman ve Silifke'ye kadar olan bu dönemde 90 yıllık ömrünü bitirdiği bilinir. Azize Tekla'nın anılma günü 23-24 Eylül olarak bilinmektedir. Dünyanın her tarafından gelen Hristiyanlar hem Ortodoks hem de Katolik mezhebine bağlı olanlar Tekla'nın yaşadığı mağara ve kilisesini ziyaret ederek hacı olduklarına inanmaktadırlar (Budak, 2012:91). Mersin Silifke ilçesinin 2 km doğusunda Meryemlik olarak bilinen bir mağarada uzun yıllar yöre insanlarına şifa dağıttığı bilinmektedir. Çevredeki doktorların ve kötü insanların çekemediklerinden dolayı azizeye saldırılar düzenledikleri bilinir. Birçok hastayı iyileştirmiş ve dertlerine derman olduğu bilinmektedir. En son saldırıda mağaranın içindeki kayaların yarılmasıyla kurtulduğuna inanılmaktadır. Azize Tekla'yı bir daha gören olmadığı bilinir. Mağaranın sonra ki zamanlarında bir kilise olarak kullanıldığı bilinmektedir. Duvarlar mermerlerle kaplanmış, bazı yerleri de cam fresklerle kaplanmıştı. Hristiyanlık resmi bir din olduktan sonra İmparator Konstantin mağaranın üzerine İ.S 313'te azize adına bir bazilika inşa ettirdiği bilinmektedir (Budak, 2012:91).

Hristiyanlık dünyası için Azize Tekla ilk rahibe olarak kabul edilmektedir. İlk rahibe okulunun kurucusu Azize Tekla'dır. Hristiyanlık dünyasında Azize Tekla inançlı genç bir kadın, inandığı din için uğrunda ölen ve her zaman rabbin hizmetinde olan Hz. Meryem ile örtüştüğü bilinir. Anadolu'da bilinen en eski kadın erenlerinden Kadıncık Ana'ya Yalvaç'ta yaşamış olan Gelincik Ana'ya dağa çıkan hayvanların zarar vermediği Rabia tül Adeviyye'ye hayat hikayesi bakımından benzetilebilmektedir. Yani İslami bir motif düşünce olarak "bedeni ölmeden ortadan kaybolma " inancı da azizenin hayatına benzetilmektedir. Aziz Pavlus'un öğrencisi olduğu ve hayatının son dönemlerini bu mağarada geçirdiği bilinmektedir. Hristiyanlarca şehitlik olarak kabul edilmektedir ve hac merkezi olarak ziyaret edilmektedir. Hristiyanlık dini kabul edildikten sonra kiliseye dönüştürülmüştür. Günümüzde sadece Azize Tekla kilisesinin apsisinin bir bölümü ayakta kalabilmiştir. Bu yapının yanı sıra İmparator Zenon tarafından yaptırılan Aya Tekla kilisesi ile kuzey kilise, hamam, sarnıç, mezarlıklar ve şehir surları günümüze kadar ulaştıkları bilinmektedir (Pınarbaşı, 2011:92).

3.7.3. Mut Kenti

Akdeniz bölgesinde, Mersin kentinin batısında bulunan Mut ilçesi tarihi Hititlere kadar uzanmaktadır. Mersin kentine 165 km uzaklıktadır. Tarihsel süreçte sürekli hareketlilik yaşamış olan Kilikya bölgesinin en önemli kentlerinden bir tanesi olmayı başarmıştır. İçerisinde barındırdığı tarihsel yapılar sayesinde tarihsel serüveninde ön plana çıkmıştır. Orta Anadolu'yu Akdeniz'e bağlantıyı sağlayan Kilikya bölgesinin önemli kapılarından olan Sertavul geçidine sahip olmasından dolayı birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır (Sözlü, 2017:1). Mut ilçesinin Hitit

dönemine kadar uzanmış tarihinde isminin “Yenika veya Yenikande” olduğu ve anlamının da “Yenişehir” anlamına geldiği bilinmektedir. Romalılar dönemindeki ismi “Claudo Polis” olduğu, Mut Kalesinin batı kısmındaki kitabeden anlaşılmaktadır. Köse ve Atlay (2005), Mut üzerine yaptıkları çalışmada; Ruge (1899), tarafından yazılan şu bilgiye ulaşmıştır: M.Ö. 1. Yüzyıldan önceki tarihi ve Mut adının kökeni, daha çok efsanelere dayanmaktadır. Şehrin kuruluşu Augustus’un dağlık Kilikya da Pax Romana (Roma Barışı)’yı yerleştirmek amacıyla uyguladığı şehircilik politikasının eseridir. Claudiopolis adını ise; Claduios tarafından şehir statüsü verilince almıştır.

M. Ö. 334’lerde Mut ilçesi büyük İskender tarafından hakimiyet altına alındığı bilinmektedir. Günümüzdeki isminin İskender’in komutanlarından biri olan Mutyos’tan aldığı bilinmektedir. 9 yüzyıl sonrasında Müslümanların eline geçen Mut ilçesi Selçuklular ve sonrasında Karamanoğulları beyliği himayesine girerek bölge yöredeki yaşayan Yörük beyleri tarafından iskân edilmiştir. Fatih sultan Mehmet zamanında veziri İshak Paşa tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır (www.kulturturizm.gov.tr).

Mut ilçesinin Roma döneminden günümüze kadar gelen en önemli yapıları kiliseleri ve köprüleridir. İçlerinde günümüze kadar sağlam gelebilmiş Alahan Manastırıdır. Alahan Manastırı ardından Dağ pazarı kilisesi, Genceli Köprüsü ve Taş köprü gelmektedir (İnce, A. 2013:8). Mut ilçesi ve Kilikya bölgesinin en önemli Hristiyanlık merkezlerinden biri olan Alahan Manastırı erken Hristiyanlık dönemi ve Mut ilçesi için oldukça önemlidir. Alahan Manastırının Kilikya bölgesi Hristiyanlık hac yolu üzerinde bulunması ise; bölge, Hristiyanlar için yüzyıllardır önem arz etmektedir. Anadolu’ya gelip yerleşen Türklerin çoğu çiftçilik ve madencilikle uğraşan köy ve kent halkındandı. Akdeniz havzasına gelmiş göçebe olanlar ise; şimdiki Yörükler, Sarıkeçililer atlı göçebe değildiler. Bunlar, koyun ve keçiden oluşan sürüleriyle yazın yaylalar, kışın ovalardaki köyler yöresinde yaşayarak çiftçilikle ilişki halindeydiler (Ohri, 1987).

3.7.3.1. Alahan Manastırı (M.S. 474-491)

Bir geçiş güzergâhı üzerinde bulunan Anadolu toprakları bölgeye yerleşen rahip ve keşişlere her dönem ev sahipliği yapmıştır. Kudüs-Roma güzergâhı üzerinde bulunan yerlerden biri de Mersin ilidir. Ülkemizin önemli inanç merkezlerine ev sahipliği yapan Mersin ili, tarihsel dokusu ve kültürel zenginlikleri ile inanç turizmi açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. Bu potansiyelin önemli bir ayağı inanç turizmi faaliyetleridir. İnanç turizmi, özü itibarıyla kültür turizmi içerisinde değerlendirilebilse de kendine has özellikleri olan başlı başına ayrı bir turizm kolu olarak değerlendirilebilir (Kökşen, B. 2020:2).

Alahan manastırı Mersin kenti, Mut ilçesinin 20 km kuzeyinde Geçimli mahallesi içerisinde yaklaşık 2 km tırmanılan bir tepe üzerinde yer alır, Göksu Vadisinden 1000 metre,

denizden 1300 metre yükseklikte olup, doğu-batı yönünde uzanan bir teras üzerinde yer almaktadır. M.S. 5 yüzyılda İsaerialı İmparator Zenon'un yaptırdığı bilinmektedir. Manastırın içerisinde M.S. 5 ve M.S. 6 yüzyıl arasında yapılmış olan Hristiyanlık yapıları bulunmaktadır(www.dosim.gov.tr/muze/272:76). Roma imparatorluğu zamanında Hristiyanlık dininin yayıldığı dönem 3. yüzyılın sonlarında ilk keşişler ortaya çıkmıştır. Dünyadan el etek çekip, toplumdan uzakta inzivaya çekilerek, dua ve ibadet ile Tanrıyı arama Hristiyanlığın ilk yıllarında ortaya çıkmıştır. İnziva yolunu seçen kişi, münzevi olarak tanımlanmaktadır (Doğan,2003: 73-89).

Manastırın tarihi ve inanç turizmi açısından önemi oldukça fazla olan inanç yapılarından sayılmaktadır. Erken Hristiyanlık döneminde Aziz Pavlus'un ve ölümünden sonra takipçilerinin Avrupa'dan Kudüs'e, Kudüs'ten Avrupa'ya geçerken izledikleri Antakya Tarsus, Silifke-Mut-Karaman güzergahı üzerinde bulunan bir bölgedir. M.S 5-6 yüzyıl Hristiyanların yoğun olarak kutsal topraklara (Kudüs-Jerusalem) hac ziyaretlerini gerçekleştirdikleri dönemler olarak bilinmektedir. Anadolu bu esnada önemli bir geçiş noktası olarak görev yapmıştır, buradaki hac merkezleri de Hristiyan hacılar tarafından ziyaret edilmiştir ve bu yapılar sayesinde buralarda önemli hac merkezleri halini almıştır (Kökşen, B. 2020:2).

Manastır topluluklarının erken safhalarında, merkezi kurucu münzevinin hücreleri oluştururken, sonraları bunun yerini daha kalıcı bir yapı olan "kilise "oluşturmaya başladı. Dördüncü yüzyıl kapanmadan önce bu manastır topluluklarında kilise olduğu bilinmektedir ve her hafta sonu münzeviler hem ayin için hem de ortak yemeğe katılmak için toplanırlardı. Dördüncü yüzyılda yemeğin kilisenin içinde yendiğinden bahsedilmektedir. Fakat kısa bir zaman sonra manastırın merkezine yemekhane de eklenmiştir. Kilise ve yemekhaneden oluşan bir çekirdeğin etrafında şekillenen ve bir baş münzevinin rehberliğinde olan bu topluluklar lavra (Lavra, Yunanca "şehirde bir dar yol, bir geçit" anlamına gelmektedir). Olarak adlandırılmaktadır (Talbot vd., 1991:1190). Büyük olasılıkla manastır hücreleri arasında bağlantı sağlayan dar yola da böyle dendiğinden bu tür topluluklar lavra olarak adlandırılmıştır (Patrich vd.,1967:162). Bu çekirdeğin etrafına yayılmış hücreler (kulübe, mağara vs.) birbirlerinden uzak olacak şekilde konumlanırlardı. Bu lavra tipi manastır topluluklarında kurallar yoktu. Kendi hayat tarzlarını kendileri belirliyor, dolayısıyla da kurtuluşa erme doğrultusunda kişisel manevi programlarını oluşturuyorlardı. Herkes kendi yemeğini kendisi yapmak ve yaşamını sürdürecektir şekilde çalışmak zorundaydı. Genellikle hasırdan şilte veya sepet yaparak geçimlerini kazanırlardı. Zamanlarının çoğunu dua ederek ve çalışarak kendi hücrelerinde geçirirler, hafta sonlarında ise ortak yemek ve ayin için bir araya gelirlerdi (Watterson,1988:60).

Alahan Manastırını sırası ile Evliya Çelebi, Léon Comte de Laborde, A.C. Headlam, Hogart ve Ramsay gezerek ilgili yayınlar yapmıştır. 1952- 1972 yılları arasında ise, İngiliz Arkeoloji Enstitüsü ile beraber M. Gough yerleşimdeki yapıları incelemiş, kazılar yapmış ve düzenli olarak

yayınlanmıştır. Ancak M. Gough 'un erken ölümü üzerine alan ile ilgili son raporunu tamamlayamamıştır (Manav,2019:4). Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından İnanç Turizmine yönelik hazırlanan çalışma kapsamında Mersin İlinde 10 adet inanç turizmi noktası belirlenmiştir. Bu miras alanlarından erken Hristiyanlık açısından dört miras alanı ön plana çıkmaktadır; St. Paul Kuyusu, Eshab-Kehf Mağarası, Aya Tekla Kutsal Alanı ve Alahan Manastırıdır. Bu miras alanları erken Hristiyanlık dönemine ilişkin önemli kutsal mekânlar olup, kendi içinde bir hac güzergâhı oluşturmakta ve gerek Antakya ve Orta Doğu gerekse batı Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerindeki diğer önemli erken Hristiyanlık kutsal alanları ile ilişki içerisindedir (Levent ve Uçar,2018:78).

4. YÖNTEM

Kilikya bölgesindeki inanç turizm rotalarını oluşturacak eserler, ikincil veri kaynakları üzerinden incelenerek kutsal inanç kaynakları hakkında ayrıntılı bilgi edinilmiş ve literatürde ikincil veri başlığı altında sunulmuştur. İlgili inanç kaynaklarının inanç turizminde değerlendirilmesi ile ilgili güçlü ve zayıf yönleri yüz yüze görüşmelerde hazırlanan sorulara verilen yanıtlarla değerlendirilmiştir. Açık uçlu oluşturulan sorulara verilen kapsamlı yanıtlarla sorunları ve çözüm önerileri konusunda uygulanabilir ve yapıcı öneriler ve giderilmesi gereken zayıf yönler vurgulanmıştır. Dolayısıyla tez çalışması, farkında olunan ancak derinlemesine ve daha farklı anlatım ele alınmamış olgulara odaklanmaktadır. Bu bağlamda tez çalışmasında; nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmanın kullandığı yöntemlerden biri olan olgubilim, yaşanmış deneyimi değerlendirmeye odaklanan bir yöntemdir (Jasper, 1994; Miller, 2003:68-82).

Olgubilim, ilk olarak olgunun altında bulunan benzer anlamları anlayabilmek için bireyler tarafından tecrübe edilmiş dünyayı tanımlamaya ve tecrübelerin özünü açıklamaya çalışmaktadır (Baker, Wuest ve Stern, 1992; Rose, Beeby ve Parker, 1995:55). Bu sebeple olgubilimde, olguyu yaşayan kişilerin olgu ile aralarında bir bağlantının olduğu vurgulanmakta ve olgubilimin başlangıç noktasını, olguların kendileri oluşturmaktadır. Bu araştırma yöntemi, kişilerin tecrübelerini tanımlamak ve değerlendirmek için kişilerden deneyimlerini ödünç almaktadır (Jasper, 1994:55). *“Olgubilim bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmaya amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur”* (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78).

4.1. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın evrenini Mersin il sınırları içerisinde yer alan turizm paydaşları ve inanç liderleri oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinde kullanılan örnekleme çeşitlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. *Maksimum çeşitlilik örnekleme tekniğinde amaç genelleme yapmak için çeşitliliği sağlamak değildir. Tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. Böyle bir araştırma sonucunda ortaya çıkabilecek bulgular ve sonuçlar herhangi başka bir yöntemle ulaşılan sonuçlara oranla daha zengin olabilmektedir* (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 137). *‘Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler veya gruplardır* (Yıldırım ve Şimşek, 2013:80). Maksimum

çeşitlilik örneklemesinden hareketle tez çalışmasının ana problemine yönelik çözüm önerileri geliştirebilmek için aşağıdaki kişilerle görüşmeler yapılmıştır;

1. Mersin Katolik Kilisesi Rahibi
2. Mersin Ortodoks Kilisesi Rahibi
3. Mersin Kent Konseyi Başkanı
4. Tarsus Arkeoloji Müzesi Müdürü
5. Silifke Aya Tekla Kazı Başkanı
6. Adana Rehberler Odası Yönetim Kurulu Üyeleri ve Başkanı
7. Mersin’de hizmet veren A grubu Seyahat Acentelerinin Yöneticileri
8. Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim ve Araştırma Görevlileri
9. Turist Rehberliği Ruhsatnamesine Sahip Profesyonel Rehberler
10. Mersin Kent Konseyi Üyesi

4.2. Veri Kaynakları ve Veri Toplama Süreci

Araştırmada teorik veri kaynaklarını, kitaplar, bildiriler, tezler, ulusal ve uluslararası akademik makaleler oluşturmaktadır. Verilerin uygulama kısmını ise araştırmanın örneklemi oluşturan kişilerden yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanacak veriler oluşturmaktadır. Görüşme yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. *Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde görüşmeyi yapan kişi kaba hatlarıyla bir yol haritasına sahiptir ancak, cevaplayan kişinin ilgi ve bilgisine göre bu genel çerçeve içerisinde farklı sorular sorarak konunun değişik boyutlarını ortaya çıkarmaya çalışır. Bazı soruların ilgilenilen konu için sorulmasının uygun olmadığı veya anlamsız olduğu anlaşılırsa o sorulardan vazgeçilir. Bazen görüşme kendiliğinden farklı yönlere kayabilmektedir* (Coşkun, Altunışık, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2015: 94).

Görüşme formunda bulunan aşağıdaki sorular örneklem grubuna yöneltilmiştir;

1- Sizce, Aziz Pavlus ve Azize Tekla için bir veya iki günlük tur rotası oluşturmak istersek tur rotasının nereden başlaması ve nerede sona ermesi gerekmektedir?

2- Sizce, Kilikya bölgesindeki (Aziz Pavlus ve Azize Tekla özellikle göz önünde bulundurunuz) inanç turizmi tur rotalarını geliştirmek için nasıl bir yol izlememiz gerekiyor?

3-Bu inanç turizmi tur rotasında Aziz Pavlus ve Azize Tekla İnanç Turistlerine ne gibi alt yapı ve üst yapı hizmetleri sunulmalıdır?

Veri toplama süreci, 2021 yılında 7-8 aylık zaman aralığında Mayıs ve Kasım ayları arasında gerçekleşmiştir. Veriler örneklem grubu ile yüz yüze görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Sorular görüşme öncesinde katılımcılara gönderilmiş ve hazırlanmaları sağlanmıştır. Öncelikle turizm paydaşlarının görüşme talebimizi olumlu karşıladıklarını ve turizm paydaşlarının onaylarının alındığı bilgisi kendilerince belirtilmiştir. Görüşme için uygun oldukları tarih tespit

edilmiştir. Katılımcının uygun olduğu gün ve saatlerde görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler turizm paydaşlarıyla son dönemlerde etkin olan Covid-19 sebebiyle mail, telefon ve çevrimiçi görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci sonunda Mersin bölgesindeki 14 turizm paydaşı ile görüşme yapılmıştır.

4.3. Değişkenler

Araştırmanın amacı doğrultusunda, herhangi bir ilişkisel ve hipotez analizi yapılmayacağından bağımlı ve bağımsız değişken kullanılmayacaktır. Örneklemeye dahil olan katılımcıların tasarlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına vermiş oldukları cevaplar inanç turizmi literatürü çerçevesinde incelenmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur.

4.4. Analiz Yöntemi ve Verilerin Güvenilirliği

Tez çalışmasının amacı doğrultusunda araştırmaya katılan turizm paydaşları ve inanç liderleriyle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, 'birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır' (Yıldırım ve Şimşek, 2013:80).

Yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, 14 turizm paydaşı ve inanç liderlerine yöneltilen araştırma sorularına mail yoluyla alınan yanıtlar aracılığıyla elde edilen veriler, araştırmacı tarafından olduğu gibi bilgisayar ortamına aktarılmış, düzenlenmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, Yıldırım ve Şimşek (2013: 293-306) tarafından ifade edilen ayrıntılara dikkat edilerek yapılmıştır. İçerik analizi yoluyla kod ve temalar halinde elde edilen bulguların güvenilirliğini sağlamak amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler, araştırmacı haricinde inanç turizmi alanında uzman olan iki öğretim elemanı tarafından da soruların uygunluğunu kontrol edilmiştir. Ortaya çıkan benzerlikler ve farklılıklar üzerine yapılan değerlendirmeler neticesinde kod ve temalara son hali verilmiştir.

4.5. Sınırlılıklar

Bu tez çalışması, Kilikya bölgesinde bulunan inanç turizmi alanlarının sorunları ve bu sorunlara getirilebilecek çözümler hakkında bilgisi olan ve bu inanç turizmi alanlarının farklı inanç tur rotaları oluşturma potansiyeli ile ilgili bilgi sahibi olan kişilerle 2021 yılı içerisinde yapılmış görüşmeler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Tez çalışması sonucunda ulaşılması planlanan

bulgular yukarıda belirtilen katılımcılar ve bu katılımcılardan elde edilecek veriler ve verilere ulaşılan zaman aralığıyla sınırlıdır.

5. BULGULAR

5.1. Katılımcılar ile İlişkin Bulgular

Görüşme tekniği ile yapılan veri toplama süreci sonucunda toplam 14 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcılar turizm paydaşları ve yerel dini toplulukların inanç liderlerinden oluşmaktadır. Katılımcılar, Turist Rehberliği Ruhsatnamesi 'ne sahip olan rehberler, Adana Rehberler Odası Başkanı, Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesinde görevli Araştırma Görevlisi ve Öğretim Görevlisi, Tarsus Müze Müdürü, Silifke Aya Tekla kazı başkanı, Mersin Şehri Kent Konseyi Başkanı, Mersin Şehri Kent Konseyi Üyesi, Turizm Seyahat Acentesi sahipleri ve inanç liderleri olarak, Mersin kenti Katolik Kilisesi papazı ve Mersin Ortodoks Kilisesi papazından oluşmaktadır. Görüşme yapılan kişilerle ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır.

- 1.) Hasan Erdoğan: ADRO (Adana Rehberler Odası Başkanı). Profesyonel Turist Rehberi
- 2.) Fatih Kara: Profesyonel Turist Rehberi ADRO Yönetim Kurulu Üyesi
- 3.) Yüksel Balcı: Profesyonel Turist Rehberi
- 4.) Özkan Çetin: Profesyonel Turist Rehberi
- 5.) Ali Merzeci: Turizm ve Seyahat Acentesi Sahibi: Mersin Sanat Kulübü Kurucu Üyesi
- 6.) Efe Kırmızıer: Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim Görevlisi
(Mersin Çipura Turizm ve Seyahat Acentesi Sahibi)
- 7.) Doğukan Bekir Alper: Tarsus Arkeoloji Müzesi Müdürü
- 8.) Burhan Çınar: Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Araştırma Görevlisi (Profesyonel Turist Rehberi)
- 9.) Umut Almaç: Silifke Aya Tekla Kazı Başkanı: Arkeolog
- 10.) Peder İspir Teymur (Coşkun): Mersin Rum Ortodoks Kilisesi Pederi
- 11.) Hanry Leylek: Mersin Katolik Kilisesi Pederi
- 12.) Faik Burakgazi: Mersin Kent Konseyi Başkanı
- 13.) Kasım Özyamanoğlu: Mersin Kent Konseyi Üyesi
- 14.) Ali Kabakulak: Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi Araştırma Görevlisi
(Profesyonel Turist Rehberi)

5.2. İnanç Turizmi Rotalarına Dair Sorular ve Bulgular

Araştırmaya dahil olan katılımcılara “Sizce, Aziz Pavlus ve Azize Tekla için bir veya iki günlük tur rotası oluşturmak istersek, tur rotasını nereden başlatıp ve nerede sona ermesi gerekmektedir?” sorusu sorulmuş ve gelen yanıtlar iki başlıkta ele alınmıştır;

- 1.) Kısa Rota Önerileri, 2) Uzun Rota Önerileri

5.3. Araştırma Alanının (Kilikya Bölgesi) Coğrafi Özellikleri

Mersin'in doğusunda Adana, batısında Antalya, kuzeyinde Konya, Karaman, Niğde, güneyinde ise Akdeniz bulunmaktadır. İlin yüz ölçümü 15.853 km² olup topraklarının %49,5'i ormanlıktır. Mersin'in Akdeniz kıyısında 321 km.'lik kıyı şeridi bulunmaktadır. İlin kuzeyi Orta Toros Dağları'yla çevrilidir. Bolkar Dağı, Medetsiz Tepesi ilin en yüksek tepesini oluşturmaktadır. Tarsus ve Mersin'in bir kısmı Çukurova'nın devamı niteliğinde olup ilin en geniş düzlükleridir. Batıya doğru Silifke ve Anamur dışında ovalar daralmaktadır. İlin başlıca akarsuları Berdan, Efrenk, Göksu, Anamur, Lamas ırmak ve çaylarıdır (Gönen, 2010:12). Mersin'in yüzey şekillerini dağlar oluşturmaktadır. Üçüncü jeolojik zamanda yükselen kıvrımlarla şekillenen Mersin alanı, Batı ve Orta Toros Dağları üzerinde yer almaktadır (Yurt Ansiklopedisi, 1982:3617-3618). Mersin'in kıyı kesiminde tipik Akdeniz iklimi hâkimdir. Sahilden iç kesimlere yükseldikçe iklim karasala dönüşmektedir. Torosların eteklerine kadar uzanan kıyı kesimlerinde doğal bitki örtüsü makidir. Toroslar ise zengin ormanlar ile kaplıdır. Ormanları çam, ladin, köknar gibi ağaç türleri oluşturmaktadır (Yurt Ansiklopedisi, 1982:3626). Bölgenin diğer özellikleri incelendiğinde, mevsimsel sıcaklık- soğukluk seviyeleri ve bölgenin coğrafi özellikleri de göz önünde bulundurulması gereken durumlardandır (Bali, A. 2015). İnanç turlarında ziyaret edilecek olan azizlerin veya azizelerin önemli gün ve haftaları olduğu bilinmektedir. Aziz Pavlus ve Azize Tekla'nın ölüm günleri inanç gruplarının dikkat ettiği hususlardır. Bu önemli günlerin hangi mevsim ve ayda olduğu önemli noktalardandır. Dolayısıyla tur programları oluşturulurken bölgenin coğrafi özellikleri gibi mevsim sıcaklığı veya soğukluğu da önem arz eden konulardandır. İnanç gruplarının araştırma alanına yapacakları ziyaretler genel olarak Aziz Pavlus ve Azize Tekla'nın doğu ve batı dünyasının ortak kabul ettiği tarihler olacaktır. Azize Tekla 23-24 Eylül, Aziz Pavlus ise 29 Haziran olarak anılmaktadırlar. Akdeniz coğrafyasının sıcaklık değişimleri incelendiğinde bu ayların sıcaklık seviyelerinin en yüksek olduğu dönemler olarak bilinmektedir. Kutsal mekanların hem coğrafi özellikleri hem iklimsel özellikleri dikkate alınmalıdır. Üç kutsal mekânın ziyaretleri esnasında grupların zorlanmayacağı durumlar oluşturulmalıdır. İnanç grupları rahat bir şekilde ziyaretlerini gerçekleştirebilmelidir. Aziz Pavlus'un ölüm gününde ziyaret etmek için 29 Haziran günü hava sıcaklığı bakımından Mersin kenti ziyaret için uygun değildir. İnanç gruplarının yaşları da incelendiğinde bu grupların o aylarda ziyaretlerini gerçekleştirebilmeleri oldukça zor görünmektedir. Diğer kutsal mekanlara bakıldığında Mut'ta bulunan Alahan Manastırının coğrafi özelliklerinin bilinmemesi, ziyaretçilere zor anlar yaşatabilmektedir. Toros dağlarının eteklerinde dik bir yamaçta yer alması, Alahan Manastırının ziyaretini zorlaştırmaktadır. Oluşturulan rotalarda Antalya şehrinde gelecek olan inanç gruplarına Antalya-Mersin yolunun engebeli olmasının bilinmesi ve bu duruma göre hareket edilmesi önemli konulardandır. Elde edilen uzun tur rotalarında diğer şehirlerin de

coğrafi özellikleri ve mevsimsel iklim özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Kapadokya bölgesinden gelen turistlerin Nevşehir ve Mersin illerinin iklimsel farklılıkları olduğu bilinmelidir. İç Anadolu bölgesinden Akdeniz bölgesine geçişlerin yarattığı avantaj ve dezavantajların neler olduğu da dikkat edilecek hususlardandır. Kilikya bölgesinin coğrafi ve diğer özellikleri bakımından inanç gruplarının ziyaretleri için dezavantajları olduğunu söylemek mümkündür. Oluşturulacak tur programları, bölgenin belirtilen özelliklerini de göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır.

5.3.1. Kısa rota önerileri

Kilikya bölgesinde yer alan Mersin kentinin ilçelerinde yer almakta olan hem Tarsus ilçesi hem de Silifke ilçesinde bulunan Hristiyanlık dini ve Hristiyanlar için önemli olan iki önemli inanç merkezinin önemini ortaya koymak ve inanç turizmi için önemli yürüyüş yolları veya tur rotaları oluşturabilmek için turizm paydaşlarımızla yapılan görüşmeler sonucunda gezilebilecek ve tur programlarına dahil edilebilecek tur rotaları oluşturulmuştur. Kişilere yöneltilen Kilikya bölgesi inanç tur rotalarıyla ilgili 5 soru sayesinde yeni kısa ve uzun olmakla beraber inanç tur rotalarıyla beraber kültür rotalarının da bu kategoride olması gerekliliği vurgulanmıştır. Görüşmeler sonucunda kısa rotalar için bir günlük uzun tur rotaları için ise iki veya daha fazla gün içermesi gerektiği anlaşılmıştır. Kısa rotalar için genel olarak verilen cevaplarda ise; Silifke-Taşucu ve Tarsus kenti yer almaktadır. En önemli gezi noktaları ise; Azize Tekla Silifke'de Tarsus'ta ise, Aziz Pavlus ön plana çıkmaktadır. Bu hat üzerinde Mersin kentinde yer almakta olan diğer gezi noktaları da bu tur rotalarına eklenebilmektedir. Kısa rota için;

1. Alahan Manastırı (Mut ilçesi)
2. Aya Tekla
3. Kız kalesi
4. Kanlı Divane
5. Aziz Pavlus
6. Tarsus

Tablo 5.1. Kısa Rotanın Genel Özellikleri

UZUNLUK (KM)	225 KM
TURDA GEÇEN TOPLAM ZAMAN	13 SAAT
TURUN BAŞLANGIÇ NOKTASI	TARSUS AZİZ PAVLUS EVİ VE KUYUSU
TURUN BİTİŞ NOKTASI	MUT ALAHAN MANASTIRI
MOLA NOKTALARI	TARSUS AZİZ PAVLUS EVİ, KUYUSU VE KİLİSESİ, ERDEMLİ KIZ KALESİ, KANLIDİVANE(KANNYTELLİS) ANTİK KENTİ VE SİLİFKE AZİZE TEKLA MAĞARA KİLİSESİ
HER BİR NOKTADA HARCANACAK ORTALAMA ZAMAN	1 SAAT

Tavsiye edilen kısa rota hakkında K7 numaralı görüşmeci şunları söylemektedir;

"Bu gezinin en anlamlı şekilde gerçekleştirilebilmesi için en başta orta çağ mimarilerinin en başında gelen Alahan manastırı ile geziye başlanmalı çünkü mimarinin kültürle vücut bulmuş halidir. Ruhani hayatın dünyevi hayata tercih edildiği noktada azize Tekla'nın inancı imparator Zenon'un nüfuzu ve kutsiyeti ile devam edilmeli ilkçağ Hristiyanlık dinamizminin en güzel örneklerini taşıyan Kızkalesi, kanlı divane kiliseleri gezilmeli sonunda İncil'de Hristiyanlık dünyasına ve bütün Hristiyanlara kutsal sözün aktarıcısı Aziz Pavlus'un bulunduğu Tarsus kentinde bitirilmelidir".

Tavsiye edilen kısa rota hakkında başka bir katılımcı K12 ise şunları söylemektedir;

"Azize Tekla ve Pavlus için yapılacak tur programı mersin ilini kapsamalıdır. Tarsus ve Silifke arasında yapılmalıdır. Silifke Taşucu karayolundan 1.5 km. antik yolla ulaşılan bir inanç merkezi bulunmaktadır. Burada bir mağara kilise ve etrafındaki ören yeri önemli bir ziyaret yeridir. Tarsus'ta ise; Aziz Pavlus kilisesi, Maroni Kilisesi veya İskiliç köyü kilisesi (şimdiki Kemal Paşa camii) ziyaret edilebilir".

Tavsiye edilen kısa rota hakkında başka bir katılımcı K5 numaralı görüşmeci şunları söylemektedir;

"Azize Tekla ve Pavlus için yapılacak tur programı Mersin ilini kapsamalıdır. Tarsus, Silifke, Aydıncık ve Anamur ilçelerinde yapılmalıdır. Anamur, Silifke, Aydıncık (Gilindire Mağarası), Uzuncaburç, Göksu Deltası, Kızkalesi, Adam kayalar ve Tarsus aziz Pavlus evi ve kilisesi".

Bir program oluşturulacaksa bu şekilde gezilecek yerler dahil edilebilmektedir. Kısa rota içine Adana ilini de dahil edilebilmektedir. Bu tur rotalarının birkaç çeşidi ilave edilebilmektedir.

1. Azize Tekla
2. Aziz Pavlus
3. Mersin
4. Tarsus
5. Silifke
6. Mağara kilise (Azize Tekla)
7. Taşucu

8. İskiliç Köyü kilisesi (Kemal Paşa camii)

Adana Şehrinin de dahil edilmesi konusunda K6 numaralı görüşmeci şunları belirtmektedir;

“İlk soruda ‘da belirttiğim gibi bunun bir hac yürüyüşü olarak tasarlanması ve Silifke’den başlayarak Tarsus, Adana, İskenderun ve Hatay’ı içine alması hem turistlerin konaklama süresini artırır hem de daha nitelikli (daha fazla harcama yapan \$) bir turist pazarının yakalanmasına olanak sağlar.”

Kilikya bölgesi inanç tur rotaları oluşturmak ve Adana şehri ve ilçelerinin tur rotasına dahil edilmesi hakkında ise; inanç liderleri şunları belirtmektedir.

“Tarihi dönemlerde Venedik’ten gemilerle yola çıkan Hristiyan hacılar Doğu Akdeniz’de Silifke ilçesinde Aya Tekla’dan sonra Kızkalesi durağında Ayaş antik kenti, dağ tarafında Uzuncaburç, Cennet cehennem ziyaret edilmelidir. Mersin durağında ise; Soloi Polis (Soli – Pompeipolis) antik kenti ve Yumuktepe höyüğü ziyaret edilmelidir. Venedik’ten yola çıkan hacıların Mersin’deki uğrak yerleri aziz Paul, Alahan manastırı, cambazlı kilisesi, cennet cehennem Meryem ana kilisesi Hristiyanlar için, Danyal makamı Yahudiler için kutsal olan yerlerdir. Adana şehir merkezi eski Adana gezilebilir. Yumurtalık marko polonun gelmesiyle önemi hızlı bir şekilde artan bir yerd orası da ziyaret edilebilir. Yumurtalıktaki kiliseler gezilebilir”.

Kısa rota oluşturulmak istenilirse; sınırların kısa mesafeler içerisinde tutulması gerekmektedir. Tezimizin başlığı gereği Kilikya bölgesi içerisinde yer almakta olan Mersin kentimizin iki ilçesi üzerinde yapılması gerekmektedir. Tarsus ve Silifke ilçeleri tur rotasının merkezini oluşturmalıdır. İki önemli figür başlıca gezilmesi ve görülmesi gerekmektedir. Azize Tekla ve Aziz Pavlus olmalıdır. İnanç turlarını bu bölge için iki nokta yetersiz kalacağı düşünüldüğü için kültür turlarının içerisinde yer alan veya diğer inanç çekim merkezlerini de eklememiz gerekmektedir. Sırf inanç turu içerisinde bu tur rotasını ele aldığımızda yetersiz kalacağı aşıkardır. Bundan dolayı tur rotasına eklemeler yapılması gerekmektedir. Azize Tekla ve Aziz Pavlus rotasına hem Silifke ilçemizden hem de Tarsus ilçemizde yer alan kültür ve diğer inanç noktalarını da eklediğimizde tur rotası daha da çekici bir turizm rotası olacaktır. Ekleyebileceğimiz yerler; Mut’ta yer almakta olan Hristiyanlık için önemli bir nokta olan Alahan Manastırı olmalıdır. Silifke kenti içerisinde Silifke Kalesi, Jüpiter tapınağı, cennet-cehennem obrukları, Kanlı divane antik kenti, Ayaş antik kenti, kırsal noktalarda bulunan Olba krallığına ait antik kent ve Uzuncaburç antik kenti, Meryem ana kilisesi ve Adam kayalar kabartmalarının olduğu yerler eklenebilir. Tarsus kentinde ise; Danyal peygamber mezarı ve camisi, Helenistik yol, Tarsus ulu camii, Roma hamamları ve tapınakları, İslamiyet ve Hristiyanlık dinleri için önemli olan Eshab-ı Keyf mağarası gezinin içeriğine eklenebilir.

Bu tur rotalarını çeşitlendirirken kısa rota olarak yapabileceklerimiz kısıtlı olmakla beraber konumuzun başlığı gereği de Mersin ilinin batısında buluna Silifke-Taşucu ile doğusunda bulunan Tarsus ilçemizi kapsamak zorundadır.

5.3.2. Uzun rota önerileri

Diğer oluşturulacak olan uzun tur rotaları veya yürüyüş rotalarına bakıldığında ise birçok seçeneğin sunulduğu gözlemlenmektedir. Hem Kilikya Bölgesinin diğer bölgelere yakınlığı hem de tarihsel süreçte yaşadığı önemli olaylar neticesinde birçok tarihi değeri olan yapılar günümüz Kilikya olarak bilinen bölgemizde yer almaktadır. Bu elimizdeki tarihi ve kültürel değerlerimizi de bu tur rotalarının içine dahil etmek daha da anlamlı olacağını düşünmekteyizdir. Kilikya bölgesine veya günümüz Mersin şehrimize gelecek olan dini inanç gruplarının geliş yönleriyle beraber uzun ve daha anlamlı tur rotaları elde etmemiz mümkün olacaktır. Eğer 7 kiliseleri yapmış ve güneye doğru gelen inanç grupları için Kapadokya başlangıç noktası olabilmektedir. Kapadokya bölgesi bu inanç grupları için bitiş noktası da olabilmektedir. Diğer bir şehrimiz ise; Antalya'dan gelecek turistler için program ve rotalar değişebilmektedir. Hristiyanlar için önemli ve ilk Hristiyan kelimesinin kullanıldığı yer olan Hatay-Antakya olacaksa başlangıç ve bitiş yeri olarak düşünüldüğünde ise; yine karşımıza değişik tur rotaları elde etmemiz mümkün olacaktır. Aşağıda ise; oluşturulabilecek uzun tur rotaları ve değişik şehirlerin gezi noktaları da dahil edilerek elde edilebilecek inanç rotalarını oluşturmaya çalışacağız. Başlıklar şu şekilde olacaktır.

- Akdeniz (Antalya Havaalanı) Gelen Turistler için;
- Kapadokya Bölgesinden Kilikya Bölgesine Gelen Turistler için;
- Hatay (Antakya) Şehri Uzun Rota programı içerisine Alındığında;

1.) Akdeniz (Antalya Havaalanı) Gelen Turistler için;

Gemi ile veya havayolu ile Antalya havaalanına ulaşan inanç turistleri Kilikya'ya tur otobüsleriyle ulaşabilirler. Yol güzergahı üzerinde gelirken Mersin kentinin batısında bulunan ilçelerinde yer almakta olan önemli turistik noktaları ziyaret edebilirler ve tur programlarının içerisinde konulabilir. Muzun başkenti Anamur ilçesinde bulunan Anamuryum antik kenti ve orta çağ kalelerinden olan hala ayakta olan Mamure Kalesini görebilirler. Aydıncık kentinde ise; Gilindre antik kenti gezilebilir. Hristiyanlar için önemli bir manastır olan Alahan manastırı da ziyaret edilmelidir. Silifke ilçesine ulaşıldığında konaklanabilir.

Antalya şehrinden başlarsa K10 katılımcı şunları belirtmektedir. "Turun başlangıcı çok önemlidir. Antalya'dan başlarsa eğer; Aydıncık Kelenderis antik kenti, Anamur'da bulunan anamurioum kenti, gezisi ile devam eder. Silifke'de konaklanır. Uzuncaburç, Olba, Alahan manastırı azize Tekla kilisesi ve Ayaş antik kenti gezilebilir. Mersin merkezden sonra Tarsus kentinde bulunan kültür yerleri gezilir ve son olarak Aziz Pavlus evi, kuyusu ve kilise (müzesi) ziyaretiyle bitirilir".

Başka bir katılımcı Antalya başlangıcı verdiğinde; K5 katılımcı şunları belirtmekte ve tur programına ilave etmektedir. Anamur, Silifke, Gilindire mağarası, Uzuncaburç, Göksu deltası, Kızkalesi, Adam kayalar, Tarsus Aziz Pavlus gezilmesi gerektiği vurgulanmaktadır”.

- 1) Anamur’da bulunan Anomurioum kenti
- 2) Aydıncık Kelenderis antik kenti
- 3) Silifke’de konaklanır
- 4) Uzuncaburç
- 5) Olba antik kenti
- 6) Alahan manastırı
- 7) Azize Tekla kilisesi
- 8) Ayaş antik kenti (Elauste Sebaste)
- 9) Aziz Pavlus evi kuyusu ve kilise (müzesi)

Birinci sınıflandırma yapılırken bu şekilde bir tur rotası oluşturulabilir.

Tablo 5.2. Akdeniz (Antalya Havaalanı) başlangıçlı Uzun Rotanın Özellikleri

UZUNLUK (KM)	585 KM
TURDA GEÇEN TOPLAM ZAMAN	72 SAAT
TURUN BAŞLANGIÇ NOKTASI	ANTALYA HAVAALANI VE SONRASINDA ANAMUR ANOMURİOUM ANTİK KENTİ
TURUN BİTİŞ NOKTASI	TARSUS AZİZ PAVLUS EVİ, KUYUSU VE KİLİSESİ
MOLA NOKTALARI	GAZİPAŞA, AYDINCIK, ANAMUR, SİLİFKE AZİZE TEKLA MAĞARA KİLİSESİ, UZUNCABURÇ ANTİK KENTİ, MUT ALAHAN MANASTIRI, ERDEMLİ, MERSİN MERKEZ VE TARSUS AZİZ PAVLUS EVİ, KUYUSU VE KİLİSESİ
HER BİR NOKTADA HARCANACAK ORTALAMA ZAMAN	1-1.5 SAAT
KONAKLAMA NOKTALARI	SİLİFKE4* YILDIZLI OTEL VE MERSİN MERKEZ 4 VEYA 5* YILDIZLI OTEL

2.) Hatay (Antakya) Şehri Uzun Rota programı içerisine Alındığında;

K11 tur rotası ile şunları belirtmektedir. “Antakya’dan başlanır. Aziz Pierre ile başlangıç verilir. Adana gezinin rotanın içine dahil edilebilir. Sonrasında ise; mersin Tarsus’ta bitirilir. Veya bunlara ilaveten; Erzin, mısır te eklenebilir. Veya Kilikya Korsanları diye bir tur düzenlenebilir; tekneler korsan gemilerine benzetilerek bir farklı bir tur programı yakalanabilir”.

K6 katılımcı ise şunları belirtmektedir. “İlk soruda ‘da belirttiğim gibi bunun bir hac yürüyüşü olarak tasarlanması ve Silifke’den başlayarak Tarsus, Adana, İskenderun ve Hatayı içine alması hem turist konaklama süresini artırır hem de daha nitelikli (daha fazla harcama yapan \$) bir turist pazarının yakalanmasına olanak sağlar”.

- 1) Samandağ

- 2) Aziz Pierre kaya Kilisesi
- 3) Adana
- 4) İskenderun/ Payas Külliyesi
- 5) Misis antik kenti
- 6) Tarsus Kenti ve çevresi

“Kilikya Korsanları” önerisi tur programının ismi olarak değişik bir isimde düşünülebilir.

- 1) Azize Tekla
- 2) Aziz Pavlus
- 3) Mersin
- 4) Tarsus
- 5) Silifke
- 6) Mağara kilise
- 7) Alahan Manastırı
- 8) Uzuncaburç antik kenti
- 9) Kırsal kiliseler

Tur programına Hatay ilinin dahil edilmesi konusunda şunları belirtmektedir. K4 katılımcısı *“Bence bir iki günlük tur rotası yeterli olmaz. İlk Hristiyan kelimesini telaffuz ettiği Yeni Ahit inananlara “Christos” Hristiyan kelimesini ilk kullandığı Antakya’da bulunan Aziz Piyer Kilise ve İncil geçen yolculuklarına başladığı Samandağ bu programda yer almalı. Burada izin alınarak yapılacak ayinle başlanması ikinci gün Tarsus Aziz Pavlus adına inşa edilen kilisede veya evi olarak kabul edilen mekânda ayinle devam edilmesi ve 7 uyurlar mağarasının dahil edilerek akşamı geçirmeleri son derece uygun gibi geliyor. Sabah gene yapılan ayinden sonra Mersin’e hareket, Anadolu’nun her karış toprağı tarih ve küldür abidesi olduğu için birkaç tarihi kent ziyareti sonrası Aya Tekla kilisesi ziyareti yapılmalıdır”*.

K13 katılımcı ise şunları belirtmektedir. *“Merkezi Tarsus olan aziz Pavlus rotası tamamen Antakya aziz Piyer’den başlayıp Alahan manastırında biten bir rota olarak düşünülmeli ve bu rota örneğin; “Aziz ve Azizelerin Yolu” gibi bir marka isim yaratılarak ön plana çıkartılmalı ve sunulmalıdır”*.

- I. Tarsus
- II. Aziz Pavlus
- III. Antakya
- IV. Aziz Pierre
- V. Alahan Manastırı

Aziz ve Azizelerin Yolu” tur rotası ismi önerisi

İnanç tur rotalarını hazırlarken katılımcılardan güzel tur programı isimleri de gelmişti. Özellikle iki tanesi hem Kilikya bölgesine uymakta hem de akıllarda kalabilecek isimler

olduklarına inanmaktayız. “Aziz ve Azizelerin Yolu” tur rotası ismi önerisi bu da ikinci değişik tur programı isim önerisi olarak kullanılabilir. Diğer bir tur programı ismi ise; “Kilikya Korsanlarıdır”.

Tablo 5.3. Hatay (Antakya) Şehri, Uzun Rotanın Özellikleri

UZUNLUK (KM)	431 KM
TURDA GEÇEN TOPLAM ZAMAN	72 SAAT
TURUN BAŞLANGIÇ NOKTASI	HATAY HAVAALANI VE AZİZ PİER (PETRUS- İLK KİLİSE) KİLİSESİ
TURUN BİTİŞ NOKTASI	MUT ALAHAN MANASTIRI
MOLA NOKTALARI	HATAY SAMANDAĞ, HATAY MERKEZ, İSKENDERUN PAYAS KÜLLİYESİ, MİSİS ANTİK DÖNEM KÖPRÜSÜ VE KENTİ, ADANA MERKEZ, TARSUS, MERSİN, SİLİFKE AZİZE TEKLA MAĞARA KİLİSESİ VE MUT NOKTALARI
HER BİR NOKTADA HARCANACAK ORTALAMA ZAMAN	1.5-2 SAAT
KONAKLAMA NOKTALARI	HATAY 4-5* YILDIZLI OTEL, ADANA 4-5* OTEL VEYA MERSİN MERKEZ 4-5* OTELLER

3.) Kapadokya Bölgesinden Kilikya Bölgesine Gelen Turistler için;

İnanç tur programlarına genel anlamda bakıldığında 8-9 günlük programlar olduğu görülmektedir. Anadolu’nun özellikle Hristiyanlık dini için önemli çekim merkezlerinin bulunduğu bilinmektedir. Kudüs’ten sonra Hristiyanlık dininin Anadolu topraklarında yayılırken birçok kilise, manastır ve Hristiyanların kendileri için yapmış oldukları yapıları görmemiz mümkündür. Bundan dolayı semavi dinlerden Hristiyanlık için Anadolu çok önemli bir noktada bulunmaktadır. İnanç turları bu kutsal olan yerler sayesinde önemli bir noktadadır. İnanç gruplarının Konya, Karaman hattını Aziz Pavlus için gezdikten sonra Aksaray İhlara vadisinden Kapadokya bölgesine giriş yapabilmektedirler. Yedi kiliseler gezisini yapacak olan gruplar içinde Kapadokya bölgesi de önem arz etmektedir. Özellikle Göreme Açık Hava Müzesi ve diğer kiliseler gezilmeye ve görülmeye değerdir. Kapadokya yer altı şehirlerini gezdikten sonra İç Anadolu’yu Akdeniz bölgesine bağlayan önemli kapılardan Gülek Kapısı kullanılarak Akdeniz coğrafyasına geçiş yapabilmektedirler. Burada Aziz Pavlus ve Azize Tekla ile Kilikya bölgesinin birçok noktasını gezebilirler. Akdeniz coğrafyasında yer almakta olan kadim bir kültüre sahip olan Romanın zamanında 3 büyük kentinden biri olan Antakya-Hatay kentimiz bu uzun inanç tur rotasına dahil edilebilir. Hristiyanlar için önemli olan ve Hristiyanların tarihte ilk toplanma yerleri olarak kabul edilen Aziz Pierre (Petrus) kaya kilisesi de bu uzun rotaya dahil edilebilmektedir.

K3 numaralı katılımcı ise tur rotasına Kapadokya dahil edilmesi hakkında şunları belirtmektedir. *“Program 2 gün olaksa Silifke-Mersin’den başlatıp Kapadokya’da bitirilebilir. Tek gün olaksa Tarsus’tan başlatılıp Silifke’de bitirilebilir”.*

K9 numaralı katılımcı ifadesinde: *“Silifke Azize Tekla – Tarsus- Antakya- Kapadokya rotası olabilir. Bu rotadan Kapadokya çıkarılarak Ayaş’ta bulunan nekropol alanı ilave edilebilir. Çukurova hava limanı bittiğinde ise; inişler ve kalkışlar burası olabilir”.*

(1. öneri)

1. Silifke
2. Aya Tekla
3. Tarsus
4. Antakya
5. Kapadokya
6. Derinkuyu yer altı şehri
7. Göreme Açık Hava Müzesi
8. Kiliselerden bazıları
9. Hacibektaş Külliyesi
10. Aksaray Ihlara vadisi ve kiliseleri

(2. öneri)

Kapadokya out (Kapadokya çıkartılırsa)

1. Ayaş antik kenti ve Nekropol (mezarlık) alanı
2. Erdemli ve Silifke arasındaki kırsal kiliselerde eklenebilir.
3. Silifke Cennet-Cehennem Obrukları ilave edilebilir.

Tablo 5.4. Kapadokya Bölgesi ile Uzun Rota Özellikleri

UZUNLUK (KM)	575 KM
TURDA GEÇEN TOPLAM ZAMAN	72 SAAT
TURUN BAŞLANGIÇ NOKTASI	AKSARAY IHLARA VADİSİ
TURUN BİTİŞ NOKTASI	MERSİN MUT İLÇESİ ALAHAN MANASTIRI
MOLA NOKTALARI	IHLARA VADİSİ, HACIBEKTAŞ KÜLLİYESİ, GÖREME, UÇHİSAR, ÜRGÜP, DERİNKUYU YER ALTI ŞEHİRİ, GÜLŞEHİR AZİZ JEAN KİLİSESİ, ADANA POZANTI, TARSUS AZİZ PAVLUS EVİ, KUYUSU VE KİLİSESİ, MERSİN MERKEZ, SİLİFKE AYA TEKLA KİLİSESİ, SİLİFKE UZUNCABURÇ ANTİK KENTİ VE MUT ALAHAN MANASTIRI
HER BİR NOKTADA HARCANACAK ORTALAMA ZAMAN	1,5-2 SAAT
KONAKLAMA NOKTALARI	NEVŞEHİR 4-5* OTELLER VE MERSİN MERKEZ VEYA ADANA MERKEZ 4-5* YILDIZLI OTELLER

5.4. Aziz Pavlus ve Aya Tekla inanç turizmi tur rotalarının eksiklikleri ve geliştirme önerileri

Araştırmaya katılmayı kabul eden turizm paydaşlarına Kilikya bölgesindeki inanç turizmi arzının eksiklikleri ve geliştirilmesi gereken hususlarına ilişkin aşağıdaki iki soru yöneltilmiştir;

1. Sizce, Kilikya bölgesindeki (Aziz Pavlus ve Aya Tekla özellikle göz önünde bulundurunuz) inanç turizmi tur rotalarını geliştirmek için nasıl bir yol izlememiz gerekiyor?

2. Bu inanç turizmi tur rotasında Aziz Pavlus ve Aya Tekla yolculara ne gibi alt yapı ve üst yapı hizmetleri sunulmalıdır?

İki soruya soruya verilen cevaplar içerik analizine tabi tutularak elde edilen bulgular tek bir tabloda toplanmıştır. Elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 5.1.'de sunulmaktadır.

Araştırmaya katılmayı kabul eden 14 turizm paydaşının, Kilikya bölgesindeki inanç rotaları için geliştirilmesini önemli gördükleri ya da Kilikya bölgesinde inanç turizmi rotaları için eksik gördükleri hususlar aşağıdaki Tablo 5.1.'de özetlenmektedir. Turizm paydaşları bu hususa ilişkin toplamda 167 tekrar üzerinden değerlendirme yapmışlardır.

En çok tekrar edilen kodlar "turizm tanıtım eksiklikleri giderilmeli" (23 tekrar, %35,9), "ürün geliştirme" (20 tekrar, %31,2), "reklam ve pazarlama" (19 tekrar, %29,6), "yönlendirme levhaları" (13 tekrar, %52), "eğitim politikaları" (13 tekrar, %72,2), "kurumlararası koordinasyon" (13 tekrar, %52) şeklinde sıralanmaktadır.

En az tekrar edilen kodlar ise "ülkesel kültür politikaları geliştirme" (2 tekrar, %3,1), "çevre ve peyzaj düzenlemesi" (3 tekrar, %12), "uzman profesyonel rehberler" (5 tekrar, %27,7), "ulaştırma hizmetleri" (7 tekrar, %20), "yiyecek ve içecek hizmetleri" (8 tekrar, %22,8) olarak sıralamanın en sonunda yer almaktadır.

Tablo 5.5. Aziz Pavlus ve Aya Tekla inanç turizmi tur rotalarının eksiklikleri ve geliştirme önerileri

Aziz Pavlus ve Aya Tekla inanç turizmi tur rotalarının eksiklikleri ve geliştirme önerileri	KULLANILAN İFADELER	f	Kümülatif	%	%Kümülatif
1. Turizm Tanıtma Politikaları	Tanıtım eksikliği	23	64	35,9	38
	Ürün geliştirme	20		31,2	
	Reklam ve Pazarlama	19		29,6	
	Ülkesel kültür politikaları geliştirme	2		3,1	
2. Üst yapı Sorunu	Konaklama İşletmeleri	11	35	31,4	20,8
	Yiyecek-içecek işletmeleri	8		22,8	
	Ulaştırma hizmetleri	7		20	
	İbadet alanları ve hizmetleri	9		25,7	

Tablo 5.5. (devamı)

3. Alt yapı Sorunu	Çevre ve peyzaj düzenlemesi	3	25	12	14,8
	Yönlendirme tabelaları	13		52	
	Yol düzenlemesi	9		36	
4. Destinasyon Yönetimi	Kurumlar arası koordinasyon	13	25	52	14,8
	Bölgesel turizm planlaması	12		48	
5.Eğitim Sorunu	Eğitim politikası	13	18	72,2	10,7
	Uzman rehberler	5		27,7	

Araştırmaya katılan turizm paydaşlarının Kilikya bölgesinde inanç tur rotalarının gelişimine ilişkin ortaya koydukları sorunlar ve geliştirilmesi gereken hususlara ilişkin değerlendirmelerinden üretilen kodlara bakıldığında en fazla kod içeren temanın %38 ile Turizm Tanıtma Politikaları temasının olduğu görülmektedir. Bu temada 14 paydaştan elde edilen görüşmelerden toplam 64 tekrar olduğu görülmektedir. Tablonun geneli üzerinden değerlendirildiğinde turizm paydaşlarının temel olarak Kilikya bölgesinde inanç turizmi arzına yönelik şüphelerinin olmadığı fakat bu arzın öncelikle bölgesel turizm planlaması bağlamında tanıtımının yetersiz ve eksik olduğu kanaatini taşıdıkları görülmektedir. Bu bağlamda bu tema altında en fazla üretilen kodun “Tanıtım eksikliği giderilmeli” ifadesinden oluşması şaşırtıcı değildir. Literatürde daha önce Kilikya bölgesindeki inanç turizminin tanıtım eksikliği sıklıkla belirtilmiştir. Sadece inanç turizmi açısından değil, diğer alternatif turizm faaliyetleri açısından da oldukça zengin olan Mersin İlinde, bu alternatif turizm çeşitlerinin ve inanç turizminin gerek tanıtımı gerekse bütünleşik bir şekilde planlanarak sunumu açısından sorunlar bulunmaktadır (Sarıkaya Levent ve Uçar:2018). Tarsus kenti için yapılan görüşmelerin sonucunda yetersiz tanıtım faaliyetleri ve konaklama imkanları ön plana çıkan etmenlerdir. Çalışmanın sonucuna bakıldığında ise; Aziz Pavlus’un doğumunun iki bininci yılında yapılan etkinlikler haricinde Tarsus’un ve Aziz Pavlus’un inanç turizmi kapsamında tanıtımı yetersiz kaldığından Tarsus’ta inanç turizmi yeterince gelişmemiştir (Erçolak, Pamukçu ve Tanrısever:2019).

Kilikya bölgesinde inanç turizmi arzının zenginliği konusunda K8 katılımcı şunları belirtmektedir;

“Tarsus’ta Hristiyanlara, Yahudilere, İslam ve Bahailik dinlerine ait yaşam alanları bulunmaktadır. Ziyarete gelen inanç gruplarına ziyaretlerinin kolaylaştıran düzenlemeler yapılmalıdır. Mistik ortamlar hazırlanmalı dua edilecek alanlar yaratılmalı ve tarihi canlandırma afişlerle ışıklarla yapılmalıdır.”

Kilikya bölgesindeki bu arzın tanıtım eksikliğine ilişkin K3 kodlu katılımcı şunları söylemektedir;

“Öncelikle bahsedilen yerlerin acentelere tanıtılması ve bu kapsamda bu noktalara tur düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca bu inanç merkezlerini çok iyi tanıtabilecek rehber/akademiye ya da yetkili kişilerce özelliklerini ön plana çıkararak tanıtılması gerekmektedir. Özellikle sosyal medyanın gücünden faydalanarak yerel yetkililer (valilik, kaymakamlık, belediye vd.) tarafından ödenekler ayrılarak sosyal medyadan hesaplar açılarak

tüm mecralardan tanıtlar yapıldır. Ayrıca yollar, tabelalar vb. yapılmış olması bu rotaların tanıtımını hızlandıracaktır”.

Kilikya bölgesindeki inanç turizmi arzının zenginliği araştırmaya katılanlar tarafından vurgulanmaktayken aynı husus literatürde de tekrarlamaktadır. Bu konuya ilişkin Bingöl (2004) şunları ifade etmektedir: Bölgenin kültür ve inanç turizmi açısından sahip olduğu özellik yıllarca göz ardı edilmiş ve devamlı deniz-kum-güneş üçlüsü ön plana çıkarılmıştır. Doğal olarak, deniz ve yat turizmi de çok önemlidir. Ama turizmi yaz aylarından çıkararak diğer aylara da yayacak değişik yöntemleri aranmalıdır. Bu kapsamda, üç büyük semavi dine ait “camii”, “kilise” ve “sinagogların ve birçok değişik uygarlığa ait antik kentleri ve bu kentlerdeki tapınakları ile Akdeniz bölgesi, kültür ve inanç turizmi açısından da ele alınmalıdır (Bingöl, 2004). Fakat bu inanç turizmi arzından özgün bir turistik ürün sağlanmasından zorluk yaşandığı görülmektedir. Bu husus hazırlanmış olan tabloda Turizm Tanıtma Politikaları temasının ikinci en fazla tekrar eden kodunda yeni bir ürün olarak sunulması veya ürün geliştirilmesi kodunda kendini göstermektedir. Ürün geliştirme kodu tabloda 20 tekrar ile %31,2 oranıyla Turizm Tanıtma Politikaları temasının en önemli kodları arasında yer almaktadır.

Katılımcıların ürün geliştirme ile ilgili söylemlerine bakıldığında Kilikya bölgesinin inanç turizmi ve diğer turizm çeşitleri bakımından oldukça zengin olduğu vurgulanmaktadır. Fakat tek başına Kilikya bölgesinde yer alan inanç noktalarının pazarlanamaması ve tek bir ürün halinde turistlere sunulamaması en çok dikkat çeken unsurlar arasında olduğunu görmekteyiz.

Türkiye’nin diğer inanç yerleri gibi tek başına pazarlanabilmesi gerekliliği katılımcılar tarafından ön plana çıkartılmaya çalışılmıştır. Bu konuya ilişkin Bingöl (2004) şunları belirtmektedir: Kilikya bölgesi sadece deniz, kum ve güneş turizmi içinde anılmaması gerektiği ve alternatif turizm çeşitlerinden olan inanç turizmi açısından ön plana çıkartılması ve kendi başına inanç gruplarını çekebilecek ürünler sunulmalıdır. Kültür turları veya programları içerisinde sunulduğunda bu inanç rotalarının pek bir önemi kalmadığı önceki yıllarda görülmüştür. Onun için Kilikya bölgesindeki bu yerler tek başlarına pazara sunulmalı sadece inanç turları potasında eritilmeli ve dini ve inanç gruplarını o şekilde sunulmalıdır. Bunun için de yerel turizm olanakları kullanılmalı ve önemli birimler sayesinde bölgesel turizm hareketlilikleri çoğaltılmalıdır. Akdeniz bölgesinin inanç ve kültür potansiyelinin değerlendirilmesi açısından ele alındığında bilimsel çalışmanın amacı olarak; Akdeniz bölgesinde yer alan bu değerlerden bazılarının inanç ve kültür turizmi amaçlı olarak ele alınarak, bölgenin sadece deniz-güneş-kum üçlüsünü içeren kıyı turizmi anlayışından az da olsa kurtarılması gerekmektedir (Bingöl, 2004).

Kilikya bölgesindeki inanç tur rotaları oluşturulurken katılımcıların en çok üzerinde ağırlık verdiği Ürün Geliştirme kodu ile ilgili K6 kodlu katılımcı şunları belirtmektedir;

“Bunun için öncelikle tabii ki Hristiyan inanç turizmi pazarının Aziz Pavlus ve Aya Tekla mitoslarının mersinde geçtiğini ve burada onlara ait çeşitli kültürel miras alanları olduğunu

bilmesi gerekir. Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında öncelik pazarlama ve tanıtım çalışmalarında görünmektedir. İkincisi tabii ki sadece aziz Pavlus ve aya Tekla tek başına buraya bireysel ve organize kitle turisti çekemez (çünkü belli ki hedef pazarımız bireysel ve nadir görünen turist değil) dolayısıyla, Azizi Pavlus ve aya Tekla 'ya ait miras alanları hariç, farklı inanç turizmi çekiciliklerine de ihtiyaç vardır, çünkü konaklama süresini uzatmak, algılanan deneyimi zenginleştirmek ve ürün çeşitliliği sunmak gerekir. Ben burada yapılacak bir yürüyüş rotasının (ispanyada ki Santiago del camino gibi) çok daha iyi olacağını düşünüyorum ama bu yolculuk sadece Mersin'i değil Adana ve Hatayı da içine katmalıdır. Buradaki ürün oluşturma bir şehir değil doğu Akdeniz'e özgü olmalıdır. Dolayısıyla elimizdeki inanç turizmi ürününü bir hac yürüyüşü olarak tasarlamak ve bunun içine Hatay ve Adana'yı da katmak daha iyi olur."

İnanç tur rotaları oluşturulurken katılımcıların ürün geliştirme kodu ile belirtilenler en fazla yer alan kodlar arasındadır. K10 kodlu katılımcı şunları ifade etmektedir;

"Anlatımları güzel görselliği iyi olan tanıtım broşürleri bastırılıp her dilde olacak şekilde hazırlanmalıdır. Tarsus ve içindeki değerleri anlatan bilgiler olmalıdır. Bu broşürleri tur operatörlerine sunulması lazım. Tarsus'un hem deniz kenti hem de tarihi özellikleri yazılmalı güzelce anlaşılır şekilde oluşturulmalıdır. Tur rotaları hazırlanmalı değişik ve yeni olacak şekilde yerli ve yabancı acentelere verilmelidir. Üniversitelerin ilahiyat fakülteleri ve tarih bölümleriyle iletişime geçmek ve buraya gelen yabancı öğrencilere de tanıtımını iyi yapmak lazımdır."

Aynı konu ile K14 numaralı katılımcı şunları belirtmektedir;

"Anadolu'da bulunan yedi kutsal kiliseler programına dahil edilmelidir. Antalya kitlesel turizmine hizmet vermekte olan işletmelere Kilikya coğrafyasının yakınlığı münasebetiyle doğa, kültür ve inanç rotaları oluşturulmalıdır. Kapalı Kıbrıs tur paketlerine Silifke ve Tarsus eklenerek Kilikya bölgesinin farkındalığı oluşturulmalıdır. Tur operatörlerine Aziz Pavlus ve aya Tekla'yı anlatan güzel bir şekilde hazırlanmış broşürler basılmalı ve gerekli yerlere ulaştırılmalıdır."

Turizm Tanıtma Politikaları temasının altında 4 tane kod bulunmaktadır. Tabloya bakıldığında en fazla katılımcıların üzerinde durdukları kodlar yüzdelik değerlere bakıldığında bu temada yer almaktadır. Turizm Tanıtma Politikaları temasında buluna en fazla tekrarlanan kodlar arasında bulunan "reklam ve pazarlama" oluşturulmuş olan 64 toplam tekrardan 19 tekrarla önem sırası bakımından üçüncü sırada yer almaktadır. Turizm paydaşlarından oluşan katılımcıların en fazla sıklıkla tekrarladıkları, oluşturulması gereken bir turistik ürünün reklamını ve pazarlamasını yaparken zorlanıldığı kanaatinde olmalarıdır. Kilikya bölgesinde potansiyel olarak oluşturulabilecek turistik ürünler varlığı katılımcılarımız tarafından bilinmektedir. Fakat bu inanç tur rotaları Kilikya bölgesinde nasıl oluşturulmalı konusunda birçok önemli olaya değinirlerken reklam ve pazarlama stratejilerinin bölgesel turizm pazarlamalarının eksiklikleri üzerinde durmuşlardır. Bu durumda devreye girecek olan yerli yabancı turizm seyahat acenteleri ve yurt dışında yaşayan yabancı turistler diye adlandırdığımız kişilere ulaştıracak tur operatörleridir. Bu bağlamda bölgesel birimler devreye sokularak turistik ürünün tanıtımı, sunumu yapılmalı ilgili yerlerle bağlantılar kurulmalı ve çalışmamız içerisinde yer alan Hristiyan topluluklarına ulaştırılmalıdır. Katılımcılar; farklı dillerde basılacak olan tanıtım broşürleri, hazırlanacak olan tanıtım videoları hem Tarsus hem de Silifke kentlerinin

tarihi, değerleri ve önemli turistik noktalarıyla beraber reklam ve pazarlamasının daha hızlı ve kolay olacağı düşüncesi içerisindeyler.

Kilikya bölgesindeki inanç arzının sahip olduğu bu sorun literatürde de kendini göstermektedir. Kültür ve inanç turizminde kaynakların kullanma korunma dengesi içerisinde sürdürülebilirliğinin sağlanması ve etkili tanıtım politikalarının uygulanması, turizm çeşitliliğinin değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından da önemli olabilir. Ulusal ve uluslararası tanıtımda basının rolü yadsınamaz olduğu için, televizyon, gazete ve broşürler yardımıyla Akdeniz bölgesinin kültür ve inanç turizmi ile ilgili eserleri tanıtılabilir. Ulusal ve uluslararası seyahat acenteleri ile iletişim kurularak Akdeniz bölgesinin kültür ve inanç turizmi bakımından ne kadar zengin bir bölge olduğu anlatılabilir (Bingöl, 2004). Akdeniz coğrafyasında yer alan Kilikya bölgesi bu coğrafyayı bilmeyen acente sahipleri ve çalışanlarına ücretsiz geziler yaptırılabilir ve tanıtılabilir. Tarih, kültür ve inanç turizminde kaynakların kullanma- korunma dengesi içerisinde sürdürülebilirliğinin sağlanması ve etkili tanıtım politikalarının uygulanması, turizm çeşitliliğinin değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından da önemli olabilir. Turizm amaçlı yapılan tanıtımlarda daha çok Mersin il merkezi ön sırada gelmektedir. Silifke ilçe merkezinin ve diğer ören yerlerinin de tanıtılması konusunda daha detaylı yayınların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Reklam ve pazarlama konusundaki yetersizlik Bakar ve Demir (2012) tarafından da vurgulanmıştır: Ulusal ve uluslararası tanıtımda basının rolü yadsınamaz olduğu için, televizyon, gazete ve broşürler yardımıyla Silifke bölgesinin tarih, kültür ve inanç turizmi ile ilgili eserleri tanıtılabilir. Yaklaşık 2 milyar Hristiyan için önemli olan hac merkezi olan Aya Thekla, inanç turizmi açısından hazır bir potansiyel bulundurmaktadır. Ortodoks inancına sahip ülkelerden başta Rusya ve Balkan ülkelerinden buraya yoğun talepler söz konusudur. Bu taleplerin fiilî hayata geçmesi için buranın düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle buranın restorasyonuna daha fazla önem verilebilir. Ulusal ve uluslararası seyahat acenteleri ile iletişim kurularak Silifke'nin tarih, kültür ve inanç turizmi bakımından ne kadar zengin bir bölge olduğu anlatılabilir (Bakar ve Demir, 2012). Reklam ve pazarlama konusundaki eksiklik ve yetersizliğe ilişkin K1 kodlu katılımcı şunları belirtmektedir;

"Tarsus Türkiye de en çok kahverengi tabela sahip olan yerlerden biridir. Bunun yanında Tarsus da her dine hitap eden yapıların var olduğu, önemli insanların Tarsus'a bıraktığı izler. Tarsus ta var olan inançlar ve tapınımalar, İnançların Tarsus'tan dünya ya akışı gibi özellikler insanlara en doğru ve etkin şekilde anlatılmalıdır. Etkin bir tanıtım şarttır."

Turizm paydaşları olan katılımcılardan K4 kodlu katılımcı bir turistik ürünün pazarlama ve reklam için şunları ifade etmiştir;

" Aziz Pavlus, Hristiyanlığı Avrupa ve Anadolu yayan yayılmasına en büyük katkıyı sağlayan kişilerden bence en önemli kişidir. Emekli olan Papa 16. Benedict Aziz Pavlus yılı kutlamalarında eski Tarsus Belediye Başkanı Burhanettin Kocamaz ve Mehmet Canbolat'ı kabul etmişti. Atılan bu köprü ne yazık ki devam ettirilemedi. 2013 Şubat'ında Papalıktan istifa ettikten sonra

Vatikan'daki Mater Ecclesiae Manastırı'nda yaşamaya başlayan 16 Benedict ile görüşüp Tarsus'a Davet edilebilir. Tarsus Hristiyan dünyası için son derece önemli. İstanbul, İzmir, mersin ve diğer şehirlerimizdeki kilise mensupları davet edilebilir Aziz Pavlus Kilisesinde ayin yapılabilir böyle bir adımla başlanabilir."

Aynı soruna ilişkin K12 kodlu katılımcı ise; şunları söylemiştir:

"Tarsus'ta farklı inanç gruplarının ilgisini çekecek alanlar bulunmaktadır. Müslümanlar için ashabı Keyf, Hristiyanlık, Yahudilik, İslam ve Bahailik tarafından kabul edilen HZ. Danyal türbesi Aziz Pavlus'un kuyusu ve evi ve Pavlus'a ait yaşam alanları bulunmaktadır. Özellikle bu merkezlerden Hristiyanlara yönelik olan alanlarla ciddi düzenlenmeler ve yenilikler yapılmalıdır. Çevre düzenlemeleri konaklama üniteleri ve çekim alanları zenginleştirilmeli ve tanıtımlarının yapılması sağlanmalıdır. Mistik ortamlar hazırlanmalı dua edilecek ayin yapılabilecek ortamlar hazırlanmalıdır. Ören yerlerinin tanıtımı canlandırılması geçmiş hayal ettiremeye yönelik ışıklı panolar ve resimler yapılmalıdır."

Katılımcıların genellikle üzerinde durduğu ve en fazla tekrar edilen Turizm Tanıtma Politikaları teması olmuştur. Bu temanın altında 4 tane alt kod bulunmaktadır. İlk üç tanesi en fazla üzerinde durulmuş olan kodlar arasında yer alırken içlerinden sadece bir tanesi en az tekrar olan "ülkesel kültür politikaları" olmuştur. 2 tekrarla ve %3,1 ile en az yüzdelik paya sahip olduğu turizm paydaşlarının görüşleri arasındadır. Çalışmamızın teması Kilikya bölgesi inanç tur rotalarını oluşturma ve geliştirme olduğu için ülkesel turizm politikaları yerine bölgesel turizm politikalarının ağırlıkta olması gerekliliğini katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır. Çünkü; problem bölgesellikten kaynaklandığı için ilk öncelikle bölgesel turizm hareketliliği oluşması, bölgesel turizm bilinci oluşması ve bölgesel birimlerin beraber bir şekilde hareket etmesi gerekliliği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Onun için tabloda turizm paydaşları tarafından sıklıkla dile getirilen sorunlar veya çözümler arasında yer almamıştır. Genel anlamda bakıldığında ülkemizle ilgili ve inanç turizmimizle ilgili bir eksiklik gibi görünse de aslında yerel ve bölgesel birimlerin başta çözümleri gereken sorunlar arasındadır. K1 katılımcı bu konuyla alakalı olarak şunları belirtmektedir;

"İlk önce bu insanların kim oldukları ve bağlı oldukları din için ne ifade ettikleri insanlara yeterince bilgilendirilmeli. Özellikle Aya Tekla kilisesinin bulunduğu yer elden geçirilmeli ve düzenlemeler yapılmalı. En önemli adım ise insanları Tarsus- Taşucu'na çekecek cazibeler ve tanıtımlar yapılmalı. Aziz Pavlus yılı ilan edildiğinde bölgeye gösterilen ilgi malum ortada."

Diğer bir turizm paydaşı ise K4 kodlu katılımcı şunları dile getirmiştir;

"Aziz Pavlus, Hristiyanlığı Avrupa ve Anadolu yayan yayılmasına en büyük katkıyı sağlayan kişilerden bence en önemli kişidir. Emekli olan Papa 16. Benedict Aziz Pavlus yılı kutlamalarında eski Tarsus Belediye Başkanı Burhanettin Kocamaz ve Mehmet Canbolat'ı kabul etmişti. Atılan bu köprü ne yazık ki devam ettirilemedi. 2013 Şubat'ında Papalıktan istifa ettikten sonra Vatikan'daki Mater Ecclesiae Manastırı'nda yaşamaya başlayan 16 Benedict ile görüşüp Tarsus'a Davet edilebilir. Tarsus Hristiyan dünyası için son derece önemli. İstanbul, İzmir, mersin ve diğer şehirlerimizdeki kilise mensupları davet edilebilir Aziz Pavlus Kilisesinde ayin yapılabilir böyle bir adımla başlanabilir."

Özdemir, vd. (2012) Kilikya bölgesi inanç tur rotaları ile ilgili şunları ifade etmektedir: Kültürel çeşitlilikten anlaşılabacağı gibi Kilikya yolları ve kentleri bir inanca ve topluluğa mal edilemeyecek kadar zengin olup evrensel nitelik taşır. Bu nedenle “Kültür ve İnanç Yolları” turistik ürünü bir plan ve proje dahilinde geliştirilmelidir. Gelecekte parkurların benzersiz özelliklerinin ve yerel kültürün korunması gerekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığının 2023 stratejik planlarında “İnanç Koridorları” başlığı altında Tarsus, Antakya ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi kentlerinin yer alması nedeniyle planlama aşamasında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile iş birliği yapılabilir. Başta Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kilikya Bölgesi Valilik ve Belediyeleri, üniversiteler olmak üzere, çeşitli Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleriyle turizmci, arkeolog, tur operatörü, mimar ve mühendis, botanik bilimci ve ormancılar vb. kuruluşlar görüş, öneri ve katkı dereceleriyle çalışmada yer almalı. Yatırım, işletme, tanıtım ve pazarlama konularında ise bakanlık, özel sektör ve yerel yönetimlerle koordinasyonu gereklidir (Özdemir, vd., 2012).

Tabloda yer alan diğer temalar ve alt kodlarına bakıldığında alt ve üst yapı sorunları üzerinde katılımcıların sıklıkla durdukları gözlenmektedir. Alt yapı ve üst yapı temalarının oluşturulmuş olan kodlardan hem en fazlasına sahip oldukları hem de %20,8 ile üst yapı ve onun ardından %14,8 ile alt yapı sorunları gelmektedir. Üst yapı ise; diğer alt kodları ile Konaklama İşletmeleri, Yiyecek-içecek işletmeleri, Ulaştırma hizmetleri, İbadet alanları ve hizmetleri ile 35 tekrar ile önem sırasında turizm paydaşlarının gözünden kaçmayan bölümlerden olmuştur. Alt yapı teması ve diğer alt kodlarıyla beraber Çevre ve peyzaj düzenlemesi, Yönlendirme tabelaları, Yol düzenlemesi ile 25 tekrar ile katılımcıların üzerinde durdukları ve vurgulamak istedikleri önemli öğeleri oluşturan kodlardır. Alt yapı bölümünde yer almakta olan Yönlendirme tabelaları, Yol düzenlemesi 9 ve 13 tekrar ile en fazla olan alt kodlardandır. Kilikya bölgesi inanç rotaları oluşturma konumuzda katılımcılarımızın ikinci en fazla öneme sahip olan ve üzerinde sıkıntılarını dile getirildiği çözümlerin arandığı sorunlardır. Aziz Pavlus ve Aya Tekla inanç tur rotalarının bölgeleri yani Tarsus ve Silifke ilçelerimizin turizm alanında eksikliklerinin öncüllerinin alt yapı ve üst yapı olduğunu görmekteyiz. Yeterli düzeyde yönlendirme levhalarının olmaması ve inanç noktalarına ulaşmak için yetersiz yol düzenlemeleri olduğu aşıkardır. Tur otobüslerinin park yerlerinin olmayışından yoğun bir şekilde gelecek olan gruplara hizmet veremeyecek olan sıkıntıların ilk önce çözülmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Buralara gelecek olan grupların konaklayabilecekleri konaklama ünitelerinin eksikliği ve azlığı dikkat çeken hususlar arasındadır. Gelen kafilelerin yiyip içebilecekleri büyük restoranların olmayışı gruplara yetecek kapasitede olmamaları diğer sorunlar arasındadır. Gelen inanç gruplarının yürüyüş yapmalarına imkân olmaması bir açık hava müzeleri haline getirilememeleri dile getirilmiş olan sıkıntılardır.

Açıklayıcı ve bir şekilde hazırlanmamış olan yönlendirme levhaları gelen turistlere sorunlar çıkarmaktadır. İnanç noktalarının çevre düzenlemeleri etraflarında inanç noktalarıyla

alakalı hediyelik eşya dükkanlarının olmaması, birçok dilde basılmış broşürlerin olmaması, yeterli sayıda ve hijyenik lavabolar ve tuvaletlerin olmaması gelen ve gelecek olan yerli ve yabancı turistlerin karşılaştıkları en büyük sorunlar arasında olduğu turizm paydaşlarımızın değindiği konular arasındadır. Bu hususta katılımcıların görüşlerine yer verilecektir. İnanç gruplarının özelliklerine bakıldığında yaklaşık 8-9 günlük tur programının içerisinde olan kişilerdir. Yaşları genel anlamda 55-60 yaşın üzerinde oldukları bilinmektedir. İnanç yollarını ve programlarını gezerken daha üst seviyede hizmet alabilmeyi beklemektedirler. Ama Kilikya bölgesi inanç tur rotaları için yeterli potansiyel barındırırken bu eksikliklerinde olduğu bilinir. Turizm standartlarına uygun ve gruplara hitap edecek yıldızlı veya resort oteller dediğimiz konaklama tesislerinin sayılarının arttırılması lazımdır. Kilikya bölgesine gelen turistleri rahatlıkla tatillerinden keyif aldirmek bu şekilde mümkün olacaktır. Mersin ili ve ilçelerindeki yer alan önemli birimler özellikle il kültür müdürlükleri, belediyeler, valilik, kaymakamlıklar ve diğer birimlerin en üst noktadaki kişileriyle beraber koordineli bir çalışma yapmaları gerekmektedir. En önemli eksikliklerden bir tanesi katılımcılarımızın dile getirdiği gelen Hristiyanlar için ibadet edebilecekleri yerlerin olmaması. Şehirde bulunan kiliseler için değil o inanç rotalarında olması gereken ibadet alanları eksikliği ve ayinlerini, ritüellerini yapacakları ibadet alanlarının olmayışı da göze çarpan eksikliklerdendir. K7 kodlu katılımcı şunları ifade etmiştir;

“Tarsus ilçesi Hristiyanlığın çok önemli bir figürü olan Aziz Pavlus’un doğup yaşadığı şehirdir. İncil’de adı geçen önemli şehirlerden biridir. Aziz Pavlus’un evi ve kuyusunun bulunduğu bu bölge için hem yerli turizm hem de yabancı turizm için yeterli derecede tanıtım yapılmamıştır. Daha yoğun bir şekilde reklam tanıtım yapılmalı, konaklama tesisleri arttırılmalı gelecek olan yerli ve yabancı turistler için ibadethane yapılmalı ve bu eksikler giderilmelidir.”

Diğer bir turizm paydaşı olan K8 katılımcı ise şunları dile getirmiştir;

“Yerel yönetimler bu işe dikkatle eğilmelidir. Eksikler giderilmelidir. Turistlerin ihtiyaç duyacağı neler varsa konaklama dinlenme yeme-içme alanları levhalar tamamlanmalıdır.”

Eksiklerin dile getirilmesinde ve neler yapılması hususunda K10 katılımcı şunları belirtmektedir;

“Klasik roma tarzında revaklı bahçeli bir ev yapılmalıdır ziyaretçilerin o dönemki havayı görebilmeleri için. Aziz Pavlus’un doğduğu evin bulunduğu yere bu ev yapılmalı ve revakların altında Tarsus kentini ve Aziz Pavlus’u tanıtan sunumlar olmalıdır. Filozoflarıyla ünlü olan Tarsus şehrini en iyi şekilde de tanıtılmalı.”

K12 katılımcı bu ifadelere yer vermiştir;

“Tarsus’ta farklı inanç gruplarının ilgisini çekecek alanlar bulunmaktadır. Müslümanlar için ashabı Keyf, Hristiyanlık, Yahudilik, İslam ve Bahailik tarafından kabul edilen HZ. Danyal türbesi Aziz Pavlus’un kuyusu ve evi ve Pavlus’a ait yaşam alanları bulunmaktadır. Özellikle bu merkezlerden Hristiyanlara yönelik olan alanlarla ciddi düzenlenmeler ve yenilikler yapılmalıdır. Çevre düzenlemeleri konaklama üniteleri ve çekim alanları zenginleştirilmeli ve tanıtımlarının yapılması sağlanmalıdır. Mistik ortamlar hazırlanmalı dua edilecek ayin

yapılabilecek ortamlar hazırlanmalıdır. Ören yerlerinin tanıtımı canlandırılması geçmiş hayal ettiremeye yönelik ışıklı panolar ve resimler yapılmalıdır.”

K10 Katılımcısı bu konuyla alakalı diğer bir ifadesinde bu ifadelere yer vermiştir;

“Gezilecek rotalara rahat ulaşılabilir yol düzenlemeleri yapılmalı, kırsaldaki kiliselere ulaşabilmek için doğayla uyumlu patika yol ve yürüyüş rotaları hazırlanmalı, temiz lavabolar hazırlanmalı, gösterge levhaları hazırlanmalı, ve eksik olan yerlere konulmalı, yeme-içme tesisleri kazandırılmalı, estetik hediyelik eşya dükkanları açılmalı özellikle aya Tekla ve aziz Pavlus la ilgili Hristiyanlıkla ve Tarsus tarihini anlatan ürünler olmalı tur otobüs park yerleri hazırlanmalı kitapçıklar ve broşürler hazırlanmalıdır.”

Bakar ve Demir (2012) Kilikya bölgesi inanç yerlerinin alt yapı ve üst yapı sorunları ile ilgili şunları dile getirmiştir: Yaklaşık 2 milyar Hristiyan için önemli olan hac merkezi olan Aya Thekla, inanç turizmi açısından hazır bir potansiyel bulundurmaktadır. Ortodoks inancına sahip ülkelerden başta Rusya ve Balkan ülkelerinden buraya yoğun talepler söz konusudur. Bu taleplerin fiili hayata geçmesi için buranın düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle buranın restorasyonuna daha fazla önem verilebilir. Ulusal ve uluslararası seyahat acenteleri ile iletişim kurularak Silifke'nin tarih, kültür ve inanç turizmi bakımından ne kadar zengin bir bölge olduğu anlatılabilir. Bu kapsamda, sadece acente çalışanları için ücretsiz geziler düzenlenebilir. Dünyada tarih, kültür ve inanç turizmi kapsamında seyahat eden turist sayısı giderek artış göstermektedir. Bu konuda iç turizm talebinde de gelişmeler olabileceği düşünülerek, daha az ücret ödeyerek konaklama yapılabilecek küçük ölçekli işletmelerin sayısı, en azından belirli yörelerde artırılabilir (Bakar ve Demir,2012).

Tablo 5.1.'de yer alan bir diğer tema; “Destinasyon Yönetimi”dir. Bu temanın ise alt iki tane kodu bulunmaktadır. Kurumlar arası koordinasyon, Bölgesel turizm planlamasıdır. 167 tekrardan oluşan bu tablonun 25 tekrarla %14,8 dilime sahip olmasıyla önem sırası bakımından alt yapı temasının rakamsal değerlerine yakın olmuştur. Turizm paydaşları destinasyon yönetiminin Kilikya bölgesi içinde bulunan bu inanç rotalarının ihtiyaç duyduğu alanları oluşturduğu tablodan da anlaşılmaktadır. Kilikya bölgesinde ki iki önemli yeri inanç tur rotaları şeklinde belirlemek ve kültür turlarının içerine hapsetmemek amaçlandığı için ve bu bölgeyi Hristiyanların daha iyi tanıyabilecekleri bir bölge olmasını sağlamak için ülkesel turizm politikalarından daha da ziyade bölgesel bir turizm planlamasına ihtiyaç duyulduğu katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır. Tarsus ve Silifke kültür gruplarının uğrak yerlerinden olan ilçelerdir. Fakat bizim çalışmamızın amacı buraya inanç gruplarını yeni tur rotaları oluşturarak çekmek ve bu Kilikya bölgesinde bir süre kalmalarını sağlamak ve bölgenin turizm hareketliliğini arttırmak ve şehir ekonomisine katkıda bulunmaktır. Onun için bu hususta katılımcılarımız bölgesel turizm planlaması yaparken çok önemli adımlar atılması gerekliliğine değinmişlerdir.

Anadolu en güzel inanç rotaları bağlamında örnek verilebilecek olan yer yedi kiliseler adı altında yapılan bir inanç tur programı ve gezisidir. Bu isme ulaşabilmek için yedi kiliseler

içerisinde bulunan şehirler İzmir, Denizli ve Manisa gibi şehirler bölgesel turizm planlamalarını güzel bir şekilde gerçekleştirmişlerdir. Sonucunda ise; yedi kutsal kiliseler turları artık ulusal turizm hareketlilikleri içerisinde düşünülmektedir. Kilikya bölgesindeki eksiklerden bir tanesi de katılımcıların belirttikleri gibi; bölgenin önemli birimleri sayesinde turizme hazır hale getirilmesi, buralarda yaşayan halkında bilinçlendirilerek turizme bakış açılarının değiştirilmesi gerekmektedir. İl kültür turizm müdürlükleri, belediyeler, valilik, kaymakamlıklar, tur operatörleri, üniversitenin bu alanla uğraşan önemli öğretim görevlileri ve uzman rehberlerle bölgesel turizm planlaması yapılarak en hızlı ve etkili şekilde de tanıtımı yapıp inanç grupları için eksikler nelerse onlar da tamamlanarak bölge turizme daimî olarak kazandırılması gerekliliği turizm paydaşlarının ortak görüşleri arasındadır.

K5 kodlu katılımcı şu görüşleri dile getirmiştir;

"Rehberler Odası, Mersin TÜRSAB ve Mersin İl Turizm Müdürlükleri ile birlikte Üniversitelerin ilgili bölümleri ortak çalışma yapmalıdır."

Bu yerel birimlerim koordinasyonlu çalışmaları hakkında K3 numaralı turizm paydaşı şunları ifade etmiştir;

"Öncelikle bahsedilen yerlerin acentelere tanıtılması ve bu kapsamda bu noktalara tur düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca bu inanç merkezlerini çok iyi tanıtabilecek rehber/akademisyen ya da yetkili kişilerce özelliklerini ön plana çıkararak tanıtılması gerekmektedir. Özellikle sosyal medyanın gücünden faydalanarak yerel yetkililer (valilik, kaymakamlık, belediye vd.) tarafından ödenekler ayrılarak sosyal medyadan hesaplar açılarak tüm mecralardan tanıtımlar yapılmalıdır."

K10 kodlu katılımcı ise şunları söylemektedir;

"Tarsus'un hem deniz kenti hem de tarihi özellikleri yazılmalı güzelce anlaşılır şekilde oluşturulmalıdır. Tur rotaları hazırlanmalı değişik ve yeni olacak şekilde yerli ve yabancı acentelere verilmelidir. Üniversitelerin ilahiyat fakülteleri ve tarih bölümleriyle iletişime geçmek ve buraya gelen yabancı öğrencilere de tanıtımını iyi yapmak lazımdır."

K9 katılımcı ise ifadesinde;

"Öncelikle Tarsus, Silifke ve Mersin yerel yöneticileri bilgilendirilmeli konu ile ilgili yöneticilerden onay alınmalıdır. Yıllarca gerçekleştirilen girişimler genelde bu noktada tıkanmıştır. Üst makam ve kurumlar inanç turizminin geliştirilmesi konusunda gerekli iradeyi göstermemiş ve yapılması gereken yatırımlar yapılmamıştır."

Tabloda yer alan beşinci ve son temada olan Eğitim Sorununda ise; alt iki kod bulunmaktadır, Eğitim politikası ve Uzman rehberler. 167 tekrarın en az tekrarı olan kodları olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplamda iki alt kodun 18 tekrarı katılımcılar tarafından tekrarlanmıştır. Kilikya bölgesinde bulunan bu inanç rotaları oluşturulmasında bu temada turizm paydaşları eğitim politikasına önem vermektedir. Bölge halkının Hristiyanlık dini hakkında bilinçlendirilmeleri gerekliliğini vurgulamışlardır. Bu husustan dolayı oluşturulmak istenen

turizm rotaları semavi dinlerden Hristiyanlık dinine özgü olacağı için yerel halkın bu konuya daha hassas ve bilinçli yaklaşımları gerekliliğine değinilmiştir. İnanç turlarına katılanlarının bu iki yer Tarsus ve Silifke ilçelerinde bulunan önemli kişilerin ve yaşamlarının birçoğunu burada geçirdikleri düşünüldüğünde bu iki aziz ve azizenin Hristiyanlık dinine mensup olan insanlar için ne kadar değerli oldukları bu husustan anlaşılmaktadır. K2 kodlu katılımcı şunları ifade etmiştir;

“Orta öğretimde ve lise dengi okullarda sadece bu 2 azizin değil, bölgemizin bütün turizm değerlerinin bilgisi verilmeli.”

K11 kodlu turizm paydaşı ise şunları dile getirmiştir;

“Öncelikle başta yerel yönetimler olmak üzere bölgedeki ilgili yerel kurumlar ve yerel halk bilgilendirilmelidir. Konunun önemi hakkında geniş çaplı bilgiler üzerinde durulmalıdır. Ardından geliştirilecek projeler için gerekli bağlantılar yapılmalı üst yöneticilerin onayları alınmalıdır. Ardından hızlı bir şekilde çalışmalar başlatılması gerekir.”

Diğer bir katılımcı olan K12 kodlu turizm paydaşı ise şunlardan bahsetmiştir;

“Özellikle turizme bakış açısının yerel halka merkezi hükümet ve kurumlar tarafından kazandırılması lazım. Tarsus’umuzun yer altı ve yer üstü değerlerinin fazla olduğu bilinci uyandırılmalı ve bu bilincin farkına varılarak turizmin geliştirilmesi amaçlanmalıdır.”

Eğitim politikaları ile ilgili Kilikya bölgesi inanç yerleri hakkında K14 katılımcı ise şu ifadeyi söylemiştir;

“Tarsus halkının aziz Pavlus hakkında bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Tarsus ilçe yönetiminin yerel ve idari anlamda kültürel ve turizm anlamında özel bir statüye kavuşturulmalıdır. Gülek kapısı giriş ve çıkış noktasında Tarsus’un tarihi ve kültürel anlamda zenginliklerini gösteren güçlü zengin tabelalar hazırlanmalıdır. İmkân ve fırsatlar doğrultusunda Gülek kapısına ve Tarsus aziz Pavlus evinin olduğu yere azizin görkemli bir heykeli yapıp dikilmelidir.”

Eğitim temasının diğer bir kodu olan “Uzman Rehberler” ise en az tekrarla oluşturulmuş koddur. 5 tekrarla oluşturulmuş olan tabloda yerini almıştır. Kilikya bölgesinde böyle bir potansiyelin ve arzın olduğu katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır. Uzman rehberlerin Kilikya bölgesinde varlığı bilinmektedir. Yeterli sayıda kalifiyeli, eğitilmiş ve uzmanlaşmış rehberlerin Tarsus ve Silifke’de bulunan bu önemli inanç noktalarını iyi bir şekilde gelen gruplara anlatabileceklerini ve tanıtabileceklerini katılımcılar sözlerinde vurgulamışlardır. En az sıkıntı duyulacak konu olan uzman rehber veya iyi yetişmiş uzmanlaşmış rehberlerin Kilikya bölgesinde bölgenin turizm anlamında kalkınabilmesine yardımcı olacak oldukları aşıkardır. Turizm paydaşları ise; uzman rehberlerin buraları tanıtmadan önce daha önce de değindiğimiz gibi bölgenin yerel turizm anlamında gelişmesi ve önemli turizm koridorları arasında olması gerekliliğini dile getirmektedirler. Özellikle de turizmin alternatif turizm çeşidi olan inanç turizminde önemli bir yeri olduğu bilinse de genel anlamda ülkeye ve yurt dışındaki Hristiyan inanç gruplarına iyi tanıtılmadığı vurgulanmaktadır. Uzman rehberlerden ziyade diğer önemli

adımların gerçekleşmesi halinde, gelecek olan inanç gruplarına yetecek kadar bu işi iyi yapabilen profesyonel tur rehberleri mevcut olduğu bilinmektedir. İnanç tur rotaları oluşturulurken turizm paydaşları bu kodun diğerlerine göre daha az önemli olduğuna değinmişlerdir.

K4 kodlu katılımcı şu cümleye yer vermiştir;

“ İnanç turizmi yapabilecek rehberleri belirlemek ve bölge iyi bir şekilde tanıtmak.”

K5 kodlu katılımcı ise şunları dile getirmiştir;

“Tarsus’ta cazibe merkezleri hem Hristiyanlarca hem Müslümanlar tarafından bilinmektedir. Tarsus Belediyesine büyük görev düşmekte, yanlış atılan adımların bedelini ödemektedir. Rehberlik kursu açmaları ve bölgesel odayla iletişim kurmamaları hatalardan birisidir. Uzman rehberlerle bölgesel rehberlik oda sayesinde bu uzman rehber olayına çare bulunabilmekte.”

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kilikya bölgesi inanç turizmi için farklı yönleri olan inanç turizm rotalarının güçlü ve zayıf yönlerini tespit edilip, pazarlama ve yatırım olanakları geliştirmek ve turizme kaynaklık edecek inanç tur rotaları oluşturmak üzere gerçekleştirilen bu tez çalışmasının, inanç turizm liderleri, Kilikya bölgesindeki turizm paydaşlarıyla yapılan araştırma sonuçlarına ait bulgular; gerçekleştirilen soru cevap tekniği şeklinde içerik analizi yapılarak ortaya konulmuştur.

Elde edilen bulguların, alanyazında daha önce farklı ve benzer araştırma alanlarında gerçekleştirilen teorik çalışmalar ile benzeştiği veya varsa ayrıldığı noktalar ortaya konulacaktır.

Araştırmada Kilikya bölgesinde Hristiyanlık dini için iki önemli noktanın günümüz şartlarında ön plana çıkartılması ve turizmin alternatiflerinden biri olarak düşünülen inanç turizmi için oldukça elverişli olan bu yerlerin yeni tur rotaları, yürüyüş grupları için yürüyüş rotaları ve yeni, tek başına oluşturulabilecek inanç tur paketleri içerisinde olabilmeleri istenmektedir. Yapılan çalışmada; bölge için ve Hristiyanlık dini inancına sahip olan kişiler için önemli olan; Aziz Pavlus ve Aya Tekla isimli kişilerin bulundukları yerleri veya yaşadıkları yerleri daha da ön plana çıkartarak Kilikya bölgesi için yeni tur rotaları dahilinde çekicilikleri arttırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma içerisinde görüşülen turizm paydaşları ile oluşturulan tur rotaları; kısa tur rotaları ve uzun tur rotaları olarak belirlenmiştir. Gün sayısı, bazı illerin ve ilçelerin birbirlerine yakınlığı ve uzaklığı turların süre bazında oluşmasında belirleyici etmenler arasında olmuştur.

Azize Tekla kilisesi Kilikya bölgesinde bulunan Mersin ilinin batısında Silifke ilçesinde bulunmaktadır. Aziz Pavlus'un yaşadığı ve doğduğu ev olarak kabul edilen mekânın da Tarsus kentinde olduğu bilinmektedir. Kısa rota dahilinde Silifke ve Tarsus ilçeleri arasında olmasının en doğru karar olduğu katılımcıların birçoğu tarafından vurgulanmıştır. Turizm paydaşlarının tavsiye ettikleri kısa rotanın içerisine eklemeler veya çıkarmalar yapılabilmektedir. Önceden de yapılmış çalışmalara bakıldığında; inanç tur programları veya rota çalışmalarında birçok araştırmacı bu iki noktanın tek başlarına tur rotası şeklinde oluşturulmasının zor olduğunu ve yetersiz kalacağını dile getirmiştir. Anadolu için önemli olan, Aziz Pavlus ve Azize Tekla kutsal mekanları oluşturulacak inanç tur rotalarında yer almaları gerekliliği tartışılmaz bir gerçektir. Fakat bu tarz dini inanç çalışması tek başlarına yeterli olamayacağı ve kültür turlarının içerisine konularak pazarlanabileceği bilinen gerçeklerdir. Kilikya bölgesi inanç tur rotaları için sıklıkla tercih edilen yerlerden değildir. Bölgenin turizm arzı bakımından oldukça zengin olduğu bilinmektedir. Hristiyanlık dini için önemli ziyaret edilebilecek yerleri mevcuttur. Oluşturulabilecek inanç tur rotaları için ise oldukça elverişli bir pozisyonda olduğu bilinmektedir. Rotalar incelendiğinde; uzun rota için Kilikya bölgesi çevresindeki Adana, Hatay ve Nevşehir illerindeki inanç turizmi alanlarının da oluşturulacak rotalara dahil edilmesi önerilmiştir.

Kısa rota oluşturmak için turizm paydaşlarının görüşleri alındığında; Mersin'in Silifke-Taşucu ilçesi ile Tarsus sınırlı tutulmuştur. Silifke'de Azize Tekla ve Tarsus'ta ise Aziz Pavlus ön plana çıkartılmıştır. Birçok tur operatörü ve seyahat acentesi Kilikya bölgesindeki bu inanç noktalarını tek başlarına oluşturulmuş bir inanç tur programına dahil edememişlerdir. Kültür turları içerisinde Hristiyanlık için kutsal sayılan mekanlar olarak Alahan Manastırını, Azize Tekla ve Aziz Pavlus'u sunmuşlardır. Bu inanç rotaları tek başlarına sunamamalarının birçok sebebi bulunmaktadır. Katılımcılardan oluşturulması beklenen kısa tur rotasına eklemeler yapılabilmelidir. Yabancı grupların birçoğu Antalya-Alanya hattının doğu tarafını bilmemektedirler. Tur rotası (Kısa Rota) oluşturmak için bu inanç yerlerinin haricinde gruplara sunulabilecek yerler, Kilikya bölgesinde de mevcuttur. Alahan manastırıyla başlanan tura Anamur'da bulunan Anemorium antik kenti, Aydıncık (Kelenderis) antik kenti, Silifke Azize Tekla kutsal alanı, Silifke çevresinde bulunan yapılar; Uzuncaburç antik kenti, Olba krallığı noktası, kırsal kiliseler, Ayaş Antik Kenti, Kanlıdivane (Kany-Tellis), Tarsus Aziz Pavlus Evi ve kuyusu, Aziz Pavlus Kilisesi, Hz. Danyal Makamı ve Eshab-ı Keyf gibi yerlerin de eklenmesi hem bölge turizmi için hem de inanç tur rotaları oluşturulurken inanç gruplarının dikkatini çekebilecek programlarında oluşmasına imkan sağlayacaktır. Fakat Azize Tekla ve Aziz Pavlus gibi inanç mekanları program dahilinde sunulduğunda bu iki noktanın yetersiz kalabileceği ve gelen turistlerin bölgede daha aktif halde olamayacakları bilinmektedir. Sonuç olarak, kısa rotalar oluşturulduğunda Kilikya bölgesindeki diğer önemli yerler eklenmeli ve çekicilik arttırılmalıdır.

Katılımcılardan oluşturmaları istenen uzun rota için karşımıza pek çok örnek çıkabilmektedir. Kilikya bölgesi coğrafi olarak düşünüldüğünde Doğu Akdeniz bölgesinde yer almaktadır. Kilikya bölgesine batısında bulunan Antalya şehrinden grupların gelebileceği ve Akdeniz bölgesini İç Anadolu'ya bağlayan önemli kapılardan Gülek kapısına sahip olmasından dolayı uzun rota alternatifleri karşımıza çıkmaktadır. Uzun rota veya uzun gün sayısına sahip olan tur programları inanç tur gruplarının sahip oldukları en tipik özelliklerindendir. Ziyaret ettikleri yerlerde uzun zaman geçirmek, rahat bir şekilde ibadetlerini yapmak, ritüellerini ve ayinlerini yerine getirmek manevi anlamda ibadetlerini rahatlıkla yaparak hem turlarını yapmış olmak ve dini gerekliliklerini yerine getirmek inanç gruplarının genel özellikleri arasındadır. Bundan dolayı Kilikya bölgesi inanç noktalarını uzun tur rotaları içine dahil etmek hem ülke turizmi hem de bölge turizminin kalkınması içinde daha uygun olacağı düşünülmektedir. Oluşturulmak istenen uzun tur rotasında Azize Tekla ve Aziz Pavlus yerlerine ek olarak Hristiyanlık için yine kutsal sayılan Hatay Aziz Petrus (Pierre) kilisesi- Hristiyanların ilk toplanma kilisesi-, Samandağ noktası eklenmelidir. Samandağ ilçesi özellikle Aziz Pavlus'un yolculuklarının başlangıç yerlerinden biri olarak bilindiği için özellikle Aziz Simeon Manastırı ziyareti ile tur rotasına eklemeler yapılabilir. Kilikya bölgesine yakınlığı ile bilinen ve inanç tur programları içinde önemli sayılacak olan Kapadokya bölgesinden ise birkaç inanç miras alanı programa dahil

edilmelidir. Derinkuyu yer altı şehri, Göreme açık hava müzesi ve Kapadokya'da bulunan önemli birkaç kilise daha ilave edilmelidir. Mersin kenti batısında bulunan Antalya şehrinin ise inanç turları için önemli şehirlerden olduğu bilinmektedir. Kilikya bölgesine gelmeden Antalya Demre'de bulunan ve her yıl Hristiyanların ziyaret ettiği hem Ortodokslar hem de Katolikler için önemli bir figür olan Aziz Nikolaos veya Aya Nikola ziyaret edilerek Kilikya bölgesine doğru olan inanç turu başlatılabilir. Uzun tur rotası incelendiğinde; Aziz Pavlus'un Isparta Yalvaç yolcuğuyla beraber Konya (İconium) eklenebilir. Azize Tekla ile tanışması ardından beraber geldikleri yol olduğu bilinen Karaman- Mut güzergahı yeni uzun rota olarak sunulabilir. Karaman- Ermenek yolculuğu güzergaha dahil edilerek Binbir kiliseler ile Pavlus ve Aya Tekla'nın yürüdükleri yollar yürüyüş rotası olarak tasarlanıp, yürüyüş rotası üzerindeki alanlar buna göre düzenlenebilir. Binbir kiliseler Avrupa'dan Kudüs'e giden Hristiyan hacıların uğradığı önemli merkezlerdendir. İçerisinde manastırlar, kiliseler yer aldığı için tarihsel süreçte inanç gruplarının ve Hristiyan hacıların uğradıkları güzergahlardandır. Diğer önemli yerlerden biri ise; Akdeniz'e açılan kapılarımızdan Sertavul Geçidi geçilerek Hristiyanlar için kutsal sayılan Alahan Manastırı ziyaret edilebilir. Silifke'de bulunan Azize Tekla noktası, vaftizhaneler gezilerek uzun tur rotası zenginleştirilebilir. En son Tarsus'ta Aziz Pavlus noktası gezildikten sonra Adana'da tur sonlandırılabilir.

Tez çalışması için turizm paydaşlarının düşünceleri dışında eklemeler yapılarak oluşturulmak istenen tur rotalarının çeşitleri ve sayıları değişiklik göstermektedir. Kilikya bölgesinde oluşturulmak istenen inanç tur rotaları sahip olunan yapı toplulukları ile yakın illerdeki diğer önemli ziyaret noktalarıyla oluşturulabilmektedir. Fakat inanç rotaları oluşturmak için ise; bölgeyle ilgili birçok eksikleri de ortadan kaldırmak gerekmektedir. Potansiyel bakımından bölgenin zengin yapıları olması tek başlarına yeterli değildir. Kilikya bölgesindeki ziyaret edilecek yerlerin sayıları arttırılmalı ve kültür turlarıyla beraber pazarlanmalıdır. Turizm paydaşlarından alınan görüşler sayesinde Kilikya bölgesinde inanç rotası oluşturulmak istenildiğinde karşımıza bölge ile ilgili ve ziyaret edilecek yerlerle ilgili birçok eksiklikler karşımıza çıkmaktadır.

Kilikya bölgesi inanç arzının eksiklikleri ve geliştirilmesi gereken yönleri önem sırasına göre Tablo 5.1.'de: Turizm tanıtma politikaları, Alt-Üst Yapı Eksiklikleri, Eğitim ve Destinasyon yönetimi başlıkları altında temalar ve kodları oluşturulmuştur. Araştırmada örneklem grubunu oluşturan turizm paydaşları genel anlamda en fazla turizm tanıtma politikalarının eksikliklerine ve yetersizliklerine vurgu yapmışlardır. En fazla tekrar kendini bu temada göstermiştir. Bu tema 167 tekrardan en fazla tekrarlanan 64 tekrarla ve oluşturmuş olduğu %38 dilimle önem sırası bakımından birinci sıradadır. Bu temanın kodları ise; tanıtım eksikliği, ürün geliştirme, reklam ve pazarlama ve ülkesel kültür politikaları geliştirme olarak belirlenmiştir. Kilikya bölgesinin tanıtım eksikliğinin olması ve yerli ve yabancı turistler tarafından çok fazla bilinmemesi en

önemli eksiklik olarak görünmektedir. Ülkemize bulunan bir Ege bölgesi ve Yedi Kiliseler inanç turlarının daha iyi tanıtımının yapıldığı, İzmir’de bulunan bir Meryem Ana Evinin tanıtımının Kilikya bölgesinde bulunan Azize Tekla ve Aziz Pavlus’dan daha iyi yapıldığı bilinmektedir. Zengin bir potansiyelin olması fakat arzın talebe göre düzenlenememesi var olan inanç turizm kaynaklarının bir ürün halinde turizm pazarında oluşturulamaması da diğer eksiklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgenin turizm anlamında iyi bir şekilde reklam ve pazarlamasının yapılabilmesi için yerli ve yabancı tur acentelerinin devreye girmeleri gerekmektedir. Tur operatörleri, acente sahipleri basın, yayın bu bölgeye davet edilerek bölge tanıtımı gezilerle gerçekleştirilebilir. Yabancı ülkelerdeki tur acenteleri ile irtibata geçilerek bu bölgeyi ve önemli kişilerin tanıtımı yapan eğitici broşürler basılarak reklama ve pazarlamaya destek olunabilir. Ülke basını için Kilikya bölgesini tanıtım videoları çekilmeli yurt dışı basında da yer bulacak bir şekilde özellikle de ulaşılması istenilen kitlelere ulaştırılmalıdır. Hristiyanlık dini mensupları için özel bir takvim çıkartılarak bu özel günlerde bu önemli kişilerin yaşadıkları yerleri ziyaret etmeleri sağlanmalıdır. Kilikya bölgesinde bulunan inanç yerlerinin altyapı ve üst yapı eksikleri giderilmelidir. Konaklama tesislerinin eksikleri, yol ve levha eksikleri, yiyecek içecek tesislerinin eksikleri, çevre düzenlemeleri ve ibadet yerleri eksikleri giderilerek bölge ziyarete hazır hale getirilmelidir. Gelecek olan inanç tur gruplarının yönlendirme eksikleri ve bu grupların bu yerleri gezerken karşılaşılabileceği diğer eksiklikler, çevre ve peyzaj düzenlemeleri, hediyelik eşya satın alabilecekleri hediyelik eşya dükkanlarının eksikleri ise diğer göze çarpan eksiklerdir. Aziz Pavlus ve Aya Tekla’yı anlatan resimli biblolar, bölgeye özgü olan hediyelik eşyaların satıldığı yerlerin eksikleri bölge turizmini olumsuz etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Gelen inanç gruplarını ibadet yapabilecekleri ibadet alanlarının bulunmayışı diğer eksiklikler olarak görülmektedir. Bu sayılan eksikliklerin giderilmesi halinde Kilikya bölgesi de inanç tur gruplarına hitap edecek yerler arasında olabilecektir. İnanç turizminin bir ibadet biçimi olduğu göz önüne alındığında özellikle gelecek ziyaretçilerin inanç hassasiyetlerinin korunabilmesi için bölgesel eğitimin yani bölge halkının Aziz Pavlus ve Aya Tekla hakkında bilgilendirilmeleri de önem arz etmekte olan hususlar arasındadır. Bölgeyi gelen gruplara tanıtacak kalifiyeli tur rehberlerin ve bu alanda uzmanlaşmış kişilerin olduğu bilinmektedir. Fakat bölge halklarının Hristiyanlık dini ve dinin diğer özellikleri hakkında bilinçlendirilmeleri de gerekmektedir. Kilikya bölgesinin inanç arzının nitelikli tanıtımı için bu bölgenin ülkesel tanıtım politikaları içerisinde ayrı bir noktada tutularak tanıtım ve pazarlamanın bölgesel inanç turizmi destinasyonu bağlamında yapılması ve tanıtım ve pazarlamanın Kilikya ismi kullanılarak yapılması daha uygun ve etkin görünmektedir.

Bunun için önemli kurumların birbirleriyle koordineli bir şekilde çalışma yapmaları ve projeler oluşturmaları gerekmektedir. İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Belediye, Valilik, şehirde bulunan üniversite veya üniversitelerin Turizm Fakülteleri, öğretim görevlileri, turizm rehberlik

odaları, kent konseyi ve sanayi ve ticaret odaları birbirleriyle bölgenin kalkınması için turizm anlamında ileri bir noktaya getirilmesi için ve sürdürülebilir bir turizm politikası oluşturmak için beraber çalışmalar yürütmelidirler. Yukarıda bahsedilen eksiklikler ve birimlerin beraber çalışmaları neticesinde bölgedeki inanç arzı turizme daha etkili bir şekilde kazandırılabilir ve Kilikya bölgesi için istenilen tur programları ve rotaları oluşturulabilir. Kilikya bölgesi veya Akdeniz bölgesi deniz, kum ve güneş turizmi mantığından uzaklaştırılarak diğer önemli yapıların varlığı ortaya konulmalı ve bölgede her dine hitap eden yapıların olduğu ve bu gezilebilecek yapıların eksikleri de giderilerek güzel bir turizm bölgesi oluşturulmalıdır. Bugüne kadar Kilikya bölgesi ile yazılmış bilimsel tezler ve makaleler de genel anlamda inanç tur noktalarının kültür turları programlarına dahil edilmeleri gerekliliği ve programların diğer yapılarla zenginleşebileceği vurgulanmıştır.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırmada; Kilikya bölgesinde bulunan iki önemli kutsal alanı Aziz Pavlus ve Aya Tekla noktalarını ön plana çıkararak bir inanç rotası oluşturmak istenmektedir. Bölgesel turizm hareketliliğine bağlı olarak bölge arzının sürdürülebilir turizme kazandırmak için birtakım uygulamaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu uygulamaları hayata geçirebilmek için bazı kurum ve kuruluşların aktif bir şekilde roller almaları gerekmektedir. İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Turist Rehberleri Birliği (TUREB), Bölge Müze Müdürlükleri (Silifke Müzesi, Tarsus Müzesi Ve Mersin Arkeoloji Müzesi), Adana Rehberler Odası, Mersin Şehrinde Bulunan A Sınıfı Acenteler, Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim Üyeleri, Mersin, Tarsus Kent Konseyleri Başkanları ve Üyeleri ve Profesyonel Turizm Rehberleri olarak Kilikya bölgesini turizmin alternatif bir kolu olan inanç turizminde ismini duyurarak buraya gelecek olan yerli yabancı turistleri güzel hizmetler sunmaları ve sürdürülebilir turizm anlamında da bölgenin turizm hareketliliğine katkıda bulunmaları gerekmektedir. Kilikya bölgesi Anadolu'da çok fazla bilinen bölgeler arasında değildir. Özellikle Hristiyanlık dini için önemli bu iki figürün varlığı bilinmemektedir. Araştırmada, tur operatörleri ilk önce bölge tanıtımını yapacak broşürleri, kitapçıkları farklı dillerde de olacak şekilde hazırlamaları gerekmektedir. Seyahat acenteleri sahipleri bölgeye davet edilerek bölge gezdirilmeli ve bölgenin önemi dikkatli bir şekilde anlatılmalıdır. Sonraki oluşturacakları tur programlarına Kilikya bölgesi inanç programlarını da ilave etmeleri ve müşteri kitlelerine sunmaları gerekmektedir. Ülke turizmi için yerel basın ve yayın davet edilerek tanıtımları yapılmalı bu sayede hem ülke içinde hem de ülke dışında da bölgenin ismi duyurulmuş olacaktır.

Bölgeyi ziyaret eden grupların bölgede bulunan müzelere ziyaretleri gerçekleştirmeleri sağlanmalıdır. Müze gezisi içerisinde önemli iki figür güzel bir şekilde tanıtılmalıdır. Acenteler kültür turları içerisinde veya tek başlarına oluşturacakları inanç tur programları şeklinde programlar hazırlamalı ve o şekilde tur paketinin satışı sağlanmalıdır. Mersin İl Kültür Turizm

Müdürlüğü'nün hem internet sayfasında hem de uygulamalı projelerinde Aziz Pavlus ve Aya Tekla 'ya daha geniş yer vermeleri gerekmektedir. Bu iki önemli kişinin ölüm yıl dönümlerinde veya Hristiyanlık dini takviminde önemli ayınların yapılacağı tarihlerde tanıtımlar yapılmalı ve bu kişilerin Kilikya bölgesi ve Hristiyanlık dini için ne kadar önemli oldukları vurgulanmalıdır.

Turist rehberleri ve bölgesel rehberlik odası (ADRO) eğitim seminerleri hazırlayarak, eğitim turlarını bölgeye düzenleyerek kokartlı rehberleri inanç alanında uzmanlaşmasına ve bölgenin gelen misafirlerine iyi bir şekilde tanıtılmasına imkân sağlamaları gerekmektedir. Mersin üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümünde bölge turizmi hakkında derslerin öğrencilere verilmesi sağlanmalıdır. Özellikle inanç turizmi adı altında gelecekte turizm rehberi olacak olan öğrencilerin o alana yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Rehberlikte uzmanlaşmanın önemini seminerlerle ve derslerle pekiştirerek turizm öğrencilerini bu alanda gelişmelerini sağlamak ve Kilikya bölgesi inanç turizmini daha da ön plana çıkmasını sağlayacak bilimsel makaleler hazırlayarak inanç alanında bölge turizmine katkıda bulunabilmektir.

Önemli bölgesel kurum ve kuruluşların bölgenin eksiklerini hızlı bir şekilde tamamlamaları gerekmektedir. Hem alt yapı hem üst yapı eksiklikleri gibi önemli eksiklikleri ortadan kaldırmaları gerekmektedir. Kurumların koordineli bir şekilde çalışmalar yapmaları inanç turizmi için yeni projeler geliştirmeleri gerekmektedir. Uluslararası basında duyulacak önemli adımların atılması gerekmektedir. Dünya üzerinde önemli inanç grupları liderleri davet edilerek en iyi şekilde Aziz Pavlus ve Aya Tekla'nın tanıtımı ve Kilikya bölge turizminin imkanlarının tanıtımı da yapılmalıdır. Kilikya bölgesi inanç noktaları öncelik olarak bölge ve yerel eksikler giderilmeli, ülke tanıtımına ve turizmine kazandırılarak önemli turizmin destinasyonları arasına girdirilmelidir.

Konuyla İlgili Yürütülecek Yeni Araştırmalar İçin Öneriler

Gelecek yıllarda Kilikya bölgesi inanç tur rotaları oluşturulurken araştırma için birtakım öneriler getirilmesi muhtemeldir. İlk olarak bu araştırma sadece Kilikya bölgesinde bulunan Mersin şehri ve ilçeleriyle sınırlı kalmıştır. Kilikya bölgesi için ulaşılmış olan turizm paydaşlarından alınan görüşler neticesinde belirli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bölgedeki yaşayan turizm paydaşları ve inanç liderleri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu bağlamda gelecek yıllarda Kilikya bölgesinde bulunan Mersin şehri sınırını genişletip Kilikya bölgesinin diğer şehirleri, ilçeleri dahil edilerek daha geniş bir bilgi yelpazesine ve daha fazla turizm paydaşının görüşlerinin alınmasına imkân sağlanabilir. Örneklem olarak belirlenen sayı arttırılabilir ve daha etkin sonuçlara ulaşılabilir. Doğu Akdeniz coğrafyası gelecek yıllarda inanç tur rotaları ve inanç turizmi için çalışılabilecek en önemli coğrafyalardandır.

İleriki yıllar için diğer öneriler ise; turizm çeşitlerinden alternatif turizm çeşidi olarak bilinen ve son yıllarda önemi giderek azalan inanç turizmine daha fazla önem verilebilir. Lisans eğitimi alan turizm rehberliği öğrencileri olsun yüksek lisans eğitimi alan öğrenciler olsun Kilikya

bölgesi inanç tur rotaları oluşturmada yeni fikirler beyan etmeleri sağlanabilir. Bu alanda bu coğrafyada inanç turizminde uzmanlaşma seminerleri ve eğitimleri verilebilir. Bölgesel olarak Tarsus ve Silifke ilçelerinde yaşayan halk üzerinde iki önemli figür hakkında Aziz Pavlus ve Aya Tekla hakkında ayrı bir çalışma yapılabilir. Halkların bu değerler hakkındaki bilgi düzeyleri ortaya konulabilir. Bu iki önemli kişinin Kilikya bölgesi için neler ifade ettikleri üzerine bir çalışma yapılabilir. Önemli gün ve haftalarda bu iki din insanının yaşadıkları yerlerde izinler alınarak Hristiyan cemaatleri için ayinler ibadetler yaptırılarak tüm dünyaya ve ülkeye bu iki kutsal alanın tanıtımı ayrı bir şekilde yapılabilir. Son olarak Kilikya bölgesinde bulunan bu iki önemli inanç tur noktalarını Anadolu'da bulunan diğer inanç noktalarıyla birlikte sunulabilecek tur rotaları veya tur programları hazırlanabilir. Yedi kiliseler tur programı ile Anadolu'da yaşamış aziz ve azizelerin bulunduğu yerler ve Kilikya bölgesindeki Aziz Pavlus ve Aya Tekla bu programa dahil edilerek geniş bir yelpazede inanç gruplarına sunulabilir. *"Anadolu'nun aziz ve azizeleri"* adı altında da bir program ismi konularak çalışılabilir.

KAYNAKLAR

- [1]. Adam B. (2003). Yahudilik ve Anadolu'daki Gelişmesi. 20 Ağustos 2020 tarihinde <http://www.tureb.net/index.php/yahudilik-ve-anadoludaki-gelismesi-doc-dr-baki-adam> adresinden alınmıştır.
- [2]. Akgündüz, A. (1993). *Arşiv belgeleri ışığında Tarsus tarihi ve Eshab-ı Keyf*. Mersin: Cihan Neşriyat ve Matbaacılık.
- [3]. Arıkan, İ., Oğuz, N. (1999). Kapadokya'nın İnanç Turizmi Açısından Sahip Olduğu Kaynaklar ve Değerlendirilmesi. *VI. Semineri*, 112-130. *Erciyes Üniversitesi*. Kayseri
- [4]. Aslan, İ. (1988). *Silifke tarihi*. Adana: Kemal Matbaası.
- [5]. Atille, M. F. (2008). *Tarsuslu Aziz Pavlus*. Mersin: Pozitif Ambalaj Basım.
- [6]. Auzef (2019). İnanç turizmi: Tanım ve kapsamı 15 Nisan 2020 tarihinde https://auzefalmsstorage.blob.core.windows.net/auzefcontent/19_20_Guz/turizm_cografyasi/14/index.html adresinden alınmıştır.
- [7]. Aydın, F. (2000). *Pavlus ve din anlayışının yansımaları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- [8]. Aydın, M. (2003). *Antakya ve Tarsus eksenli ilk dönem Hristiyanlığına bir bakış. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15, 5-16.
- [9]. Aydın, M. (2007). "Hristiyanlık" Ş. Gündüz (Ed.), *Yaşayan dünya dinleri içinde* (ss. 175-199). Ankara: DİB Yayınları.
- [10]. Avcı, E. (2011). *İzmir'in inanç turizmi potansiyelinin seyahat acenteleri açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- [11]. Baker, C., Wuest, J. & Stern, P.N. (1992). Method slurring: the grounded theory/phenomenology example. *Journal of Advanced Nursing*, 17, 1355-1360.
- [12]. Bali, A. (2015). *Mersin Konargöçerlerinin Halk Kültüründe İnanışlar ve Bunlara Bağlı Uygulamalar*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- [13]. Başçı, A. 2011). *Türkiye'de inanç turizmi kapsamında Aziz Pavlus'un yeri önemi ve turistik ürün potansiyelinin değerlendirilmesinde tanıtım faaliyetlerinin rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- [14]. Bayladı, D. (1998). *Dinler kavşağı Anadolu*. İstanbul: Say Yayınları.
- [15]. Bayrak, O. (1994). *Türkiye tarihi yerler kılavuzu*. Ankara: İnkılâp Yayıncılık.
- [16]. Bingöl, Z. (2004). Akdeniz bölgesinin kültür ve inanç turizmi potansiyeli açısından değerlendirilmesi. *Bilgi*, 8(1), 125-137.
- [17]. Bingöl Z. (2007), *Anadolu'da inanç turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [18]. Budak, D. (2012). *Anadolu'da yaşamış aziz ve azize hayatlarının dinler tarihi açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- [19]. Büyüksalvarcı, A., Şapcılar, M. C., Altınışik, İ., Şimşek, Ç. (2017). Turizm öğrencilerinin inanç turizmine yönelik bakış açıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 16, 42-61.
- [20]. Caka, E. (2009). *Pavlus'un mektupları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- [21]. Casabonne, O. (2007). Kilikia, Bağımsızlıktan Makedon Fethine. *Arkeoatlas*, 6, 54-61.

- [22]. Collins, N. (2010). Researching Pilgrimage Continuity and Transformations, *Annals of Tourism Research*, 37(2), 440-456,
- [23]. Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (SPSS uygulamalı)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- [24]. Çıplak N. M. (1968). *İçel tarihi*. Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası.
- [25]. Demir M. M. (2010), *Mardin şehri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- [26]. Doğan, S. (2003). Orta çağ manastır sistemi. Doğu ve Batı manastırları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 73-89.
- [27]. Doğanay, H. (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası. *Çizgi Yayınevi*, 3. Baskı, Konya.
- [28]. Duman, G. ve Mil, Z. (2008). Turist rehberliği ve eğitimi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 5(4), 1-6.
- [29]. Emekli, G. (2004). Türkiye’de Kültürel Turizm. *II. Uluslararası Turizm, Çevre ve Kültür Sempozyumu*: 10-11 Mayıs 2004. Bildiriler Kitabı, İzmir.
- [30]. Erçolak, G., Tanrıseven, C., Pamukçu, H. (2019). İnanç Turizmi Kapsamında Aziz Paulus’un Önemi ve Tarsus Turizmine Etkisi, *Proceedings VIII. National IV. International Eastern Mediterranean Tourism Symposium*, (pp. 535-546). 19-20 April 2019 Anamur/ Mersin / Turkey.
- [31]. Eren, M. (2020). *Türkiye’de inanç turizmi ve geliştirilmesi üzerine nitel bir araştırma*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.
- [32]. Erzen, A. (1940). *Kilikien bis zum Ende der Perserrschaft*, Leipzig: Spezialbetrieb für Dissertations von Robert Noske in Borna-Leipzig.
- [33]. Fleischer, A. (2000). The tourist behind the pilgrim in the Holy Land. *International Journal of Hospitality Management*, 19(3), 311-326.
- [34]. Gökdeniz, A. (2001), Uluslararası turizm hareketleri içerisinde dinsel ve kültürel amaçlı seyahatler ve Türkiye, Hoşgörü Yılında Göller Bölgesi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Isparta, ss.4-12.
- [35]. Gümüş G. (2000). *Ephesos*. İstanbul: Do-GÜ yayıncılık.
- [36]. Gündüz, Ş. (2001). *Pavlus: Hristiyanlığın mimarı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- [37]. Gündüz, Ş. (2004). *Pavlus Hristiyanlığın Mimarı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- [38]. Gürdal M. (2000). Göller bölgesinin inanç turizmi açısından önemi ve Isparta- Yalvaç Eğirdir’deki kültür varlıklarının turizm amaçlı kullanımı”, *Göller Bölgesi Sempozyumu Bildirileri Kitabı*: Isparta.
- [39]. Güzel, F. Ö. (2010). Turistik ürün çeşitlendirmesi kapsamında yeni bir dinamik: inanç turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2, 90-92.
- [40]. Güzel, Ö. (2012). Türkiye’deki Hristiyan pazarı değerlerinin analizi ve inanç tabanlı pazarlama kapsamında ilgili pazarlara iletilmesi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 2, 133-141.
- [41]. Güzel, Ö., Köksal, G., Şahin, İ. (2019). İnanç turu rehberliği alanında uzmanlaşma Ö. Güzel ve Ö. Köroğlu (Ed.). *Turist rehberliğinde uzmanlaşma içinde* (ss. 101-148). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- [42]. Güzel, F. Ö. (2010), Turistik ürün çeşitlendirmesi kapsamında yeni bir dinamik: İnanç turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2(2), 87-100.
- [43]. Herbert D. (2001). Literary places, tourism and the heritage experience. *Annals of Tourism Research*, 28(2), 312-333.

- [44]. Hultgren, A. J. (2006). *The scriptural foundation's for Paul's mission to the gentiles, Paul and His Theology*, Editör Stanley E. Porter, Leiden: Brill.
- [45]. İçel Müzesi ve Ören Yerleri (2001). İçel Valiliği, İl Kültür Müdürlüğü. İstanbul: Ekin kitap.
- [46]. İçel Turizm İl Envanteri (1997). İçel Turizm İl Müdürlüğü. İstanbul: Ekin kitap.
- [47]. İverach, J. (2010). *St. Paul: his life and times*. London: Nabu Press.
- [48]. Jasper, M. A. (1994). Issues in phenomenology for researchers of nursing, *Journal of Advanced Nursing*, 19, 309-314.
- [49]. Karaman, S. ve Usta, K. (2006). *İnanç turizmi açısından İznik ve bir uygulama çalışması*, III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, Balıkesir, 473-489.
- [50]. Kaya H. (1999), *İnanç turizmi*. Bursa: Özsan Matbaacılık.
- [51]. Kaya H. (1999), *Uluslararası politik derinliklerde Anadolu 2000*. Bursa: Özsan Matbaacılık.
- [52]. Kerem, F. (2007). *Mersin; Ören yerleri, kaleleri, müzeleri*. İstanbul: T.C. Mersin Valiliği Yayınları.
- [53]. Kocabıyık, O. (2015). Olgü bilim ve gömülü kuram. Bazı özelliklerden açısından karşılaştırma. *Trakya üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1),55-66.
- [54]. Kökşen, B. (2020). Alahan Manastırı'nın inanç turizmi açısından değerlendirilmesi. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 73-88.
- [55]. Körpe, R. (2011). St. Paul's Journey in Troad, Son arkeolojik bulgular ışığında Aziz Paulus'un ikinci kutsal görev gezisinde troas yolculuğu, *Seleucia ad Calycadnum I*, 51-76.
- [56]. Küçük, A. (2008). *Misyonerlikten diyaloga Türkiye*. Ankara: Aziz Andaç Yayıncılık.
- [57]. Küçük, M. A. (2013). Din-Turizm ilişkisi çerçevesinde Yahudilikte, Hristiyanlıkta ve İslamiyet'te Hac uygulamasına genel bakış. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 16(42), 101-128.
- [58]. Küçükali, S., Başak Erdinç, S. (2013). İnanç Turizmi Çerçevesinde Antalya Destinasyonunun İncelenmesi: (Hoşgörü) Bahçesi Örneği. *Uluslararası hoşgörü ve dini turizm Kongresi*, Konya.
- [59]. Kültür ve Turizm Bakanlığı (1994). Özel projeler. Ankara: Yatırımlar Genel Müdürlüğü Yayını.
- [60]. Lanquar, R. (1991). *Turizm – Seyahat sosyolojisi*. (Çev. G. Öztunalı Kayır). İstanbul: İletişim Yayınları.
- [61]. Levent, Y. S., ve Uçar, M. (2018). Kültürel rotalar bağlamında Mersin ilinin inanç turizmi, I. Uluslararası Akdeniz Sempozyumu, Mersin.
- [62]. Machen, G. J. (1921). *The origin of paul's religion*, New York: The Macmillan Company.
- [63]. Maier, P. L. (1976). *First christians*, London: Harper & Row.
- [64]. Manav, A. (2019). Mut- Alahan Manastırı restorasyon projesi uygulaması haziran- Aralık 2012 dönemi. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 7-10.
- [65]. Mansel, A. M. (1943). *Silifke kılavuzu*. İstanbul: Maarif Matbaası
- [66]. Mersin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2018). "Tarsus Tarihi". 20 Nisan 2020 tarihinde Erişim Adresi: <https://mersin.ktb.gov.tr/TR-73148/tarsus.html>. adresinden alınmıştır.
- [67]. Mersin Ticaret ve Sanayi Odası. (2009). *2008 Ekonomik rapor*, Yayın No.2009-6. Mersin: Başak Ofset.
- [68]. Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher*, 10(4), 68-82.

- [69]. Nolan L. M. ve Nolan S. (1992). Religious Sites As Tourism Attractions In Europe. *Annals Of Tourism Research*.
- [70]. Okuyucu, A. ve Somucu, M. (2013). Türkiye’de inanç turizmi: Bugünkü durum, sorunlar ve gelecek M. Kar (Ed.). *Proceedings of international conference on religious tourism and tolerance* içinde (pp. 627-643). Konya, Türkiye: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- [71]. Okuyucu, A. (2020). İnanç turizmi açısından Türkiye’de dini çekiciliklerin dağılışı. *Turkish Studies – Social*, 15(5).
- [72]. Öcal, T. (2012). Tarsus kentinde tarihi-kültürel miras bölgelerinin turizm planlaması. Tücaum VII. Coğrafya Sempozyumu.
- [73]. Özkan, Ş. (2008). Aya Thekla Söylencesi. 10 Nisan 2020 tarihinde http://www.oodegr.com/tourkika/synaksaristis/thekla_agia1.htm adresinden alınmıştır.
- [74]. Patrich, J. S., (1995). Leader of Palestinian Monasticism. A Comparative Study of Eastern Monasticism, Fourth to Seventh Centuries, Washington D.C., p. 3.
- [75]. Pınarbaşı, G. (2011). *Anadolu’nun ermiş kadınları*. İstanbul: Okur Kitaplığı.
- [76]. Ramsay, W. M. (2000). *Tarsus (Aziz Pavlus’un Kenti)*. (Çev. L. Zoroğlu). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- [77]. Rinschede G. (1992). Forms of religious tourism. *Annals Of Tourism Research*
- [78]. Sargın, S. (2006). Yalvaç’ta inanç turizmi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 1-18.
- [79]. Sarıkçıoğlu, E. (2004). *Başlangıçtan günümüze dinler tarihi*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- [80]. Serçek, S. (2011). *Bütünleşik pazarlama iletişimi çerçevesinde Türkiye’de inanç turizminin geliştirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- [81]. Sezgin, O. M. (1995), *Genel turizm*. Ankara: Tutibay Yayınları.
- [82]. Sezgin O. M. (2001), *Genel turizm ve turizm mevzuatı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- [83]. Smith, M., & Kelly, C. (2006). Holistic tourism: Journeys of the Self? *Tourism Recreation Research*, 31(1), 15–24.
- [84]. Smyth, J. P. (2018). *The story of St. Paul’s life and letters*, London: Wentworth Press.
- [85]. Somuncu, M. (1997). Doğu Karadeniz Bölümünde yayla-dağ turizminin bugünkü yapısı, sorunları ve geleceği. *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 6, 273-315.
- [86]. Sözlü, H. (2017). Mut’taki tarihi köprüler. *USAD-Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 6, 241-266.
- [87]. Şaman, E. (2009). Mersin ili inanç turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi: Mersin’de inanç turizmine katılanların profili üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- [88]. Talbot, A., ve Kazhdan, A. (1991). “Lavra”, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, Vol. 2, New York –Oxford, s.1190.
- [89]. Tarlow, Peter E. (2010). Religious and Pilgrimage Tourism, Issue 33, January.
- [90]. Timothy, D. J. ve Olsen, D. H. (2007). *Tourism, religion and spiritual journeys*. Newyork: Routledge.
- [91]. Timothy, D.J.-Nyupane G.P. (2009). *Cultural heritage and tourism in devoloping world a regional perspective*. Newyork: Routledge.
- [92]. Tunç, A., Saç, F. (1998). *Genel turizm gelişimi- geleceği*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- [93]. Turan, S. (2006). *Misyonerliğin kurucusu Pavlus*. İstanbul: İQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- [94]. Turizm Bakanlığı. (2002). *Türkiye'nin turizm değerleri 3*. Ankara: T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü Yayınları.
- [95]. Uçar, A. (2009). *Temettuat defterlerine göre 19. yüzyılda Silifke*. İstanbul: İstanbul Silifke Kültür ve Yard. Derneği.
- [96]. Usta M. K (2005), *İnanç turizmi potansiyeli açısından İznik'in değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- [97]. UNWTO. (2008). *International conference on tourism, Religions and Dialogue of Cultures*, Cordoba, Spain, 29–31 October 2007. Madrid: World Tourism Organization.
- [98]. UNWTO. (2014). Tourism can protect and promote religious heritage. 25 Nisan 2020 tarihinde <https://www.unwto.org/archive/europe/press-release/2014-12-10/tourism-can-protect-and-promote-religious-heritage> adresinden alınmıştır.
- [99]. Usta, K.M. (2005). *İnanç turizmi potansiyeli açısından İznik'in değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- [100]. Vukonic B. (1992). Medjugorje religion and tourism connection. *Annals Of Tourism Research*.
- [101]. Vukonic, B. (1996). *Tourism and religion*. London: Pergamon Press.
- [102]. Yalçın, A. (2004). *Geç devir Osmanlı Silifkesi (1860-1904)*. Silifke: Taşucu Belediyesi.
- [103]. Yenipınar, U. (1997). *Doğu Akdeniz'in mevcut turizm talebinin yapısı ve talebin geliştirilmesine ilişkin model önerisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- [104]. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- [105]. Yıldırım, M. (2006). Tarsus'un dini tarihine tarihsel bir yaklaşım. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 101-122.
- [106]. Yılmaz B. S. (2000). Türkiye'de Dini Turizm ve Meryem Ana evi'nin turistik potansiyelinin analizi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- [107]. Zengin, A. (2010). *Eyüp kentsel sit alanının inanç turizmi kapsamında değerlendirilmesi ve yerleşim dokusunun korunması üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- [108]. Zhang, M., Huang, L., Wang, J. H., Liu, J., Jie, Y. G. ve Lai, X. (2007). Religious tourism and cultural pligrimage: A Chinese Perspective. İçinde Raj, T. Ve Morpeth, N. D. (Editörler) *Religious toursim and pligrimage managment: İnternational perspective* (ss. 98-112). Wallingford: CAB İnternational.
- [109]. Zoroğlu, L(1994a). "Cilicia Tracheia in the Iron Age: the Khilakku Problem", *Anatolian Iron Ages 3 BIA Monography 16 (The Proceeding of the Third Anatolian Iron Ages Colloquium held at Van, 6-12 August 1990)*, III. Anadolu Demir Çağları Sempozyumu Bildirileri Van 6-12 Ağustos 1990.
- [110]. Wang, W., Chen, J. S. ve Huang, K. (2016). Religious tourist motivation in Buddhist Mountain: The case from China. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 21(1), 57-72.
- [111]. Watterson, B. (1988). *Coptic Egypt*. Edinburgh: Scottish Academic Press.
- [112]. WFTGA (2020). "What is a Tourist Guide?" 23 Nisan 2020 tarihinde <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide> adresinden alınmıştır.
- [113]. Wilson, M. (2014). *Biblical Turkey*. İstanbul: Ege Yayınları.

- [114]. Woodward, S. C. (2004). Faith and tourism: Planning tourism in relation to places of worship. *Tourism and Hospitality Planning & Development*, 1(2), 173-186.
- [115]. Wright, K. (2007). Religious tourism, Leisure Group Travel Special Edition, November, pp:8-16.
- [116]. Wright, K. (2008). Religious tourism, Leisure Group Travel Special Edition, February, pp:34-35.
- [117]. TÜİK (2020). "Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler, 2003 – 2020". 25 Kasım 2021 tarihinde www.tursab.org.tr/istatistikler/yabanci-ziyaretchilerin-profilini. adresinden alınmıştır.
- [118]. Aksaray.ktb.gov.tr (2012). Bizans dönemi. 15 Nisan 2021 tarihinde <http://www.aksaraykulturturizm.gov.tr/belge/1-70056/bizans-donemi.html>, <http://www.mardinkulturturizm.gov.tr/belge/1-60907/kiliseler---manastirlar.html>. adresinden alınmıştır.
- [119]. NTVMSNBC (2012). Globus Faith. 5 Mayıs 2021 tarihinde <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/442444.asp>. adresinden alınmıştır.
- [120]. ktb.gov.tr (t.y.) İnanç Turizmi. 05 Nisan 2020 tarihinde <https://testsite.ktb.gov.tr/kultursurasi/TR-10173/inanc-turizmi.html>. adresinden alınmıştır.
- [121]. Isparta.ktb.gov.tr (t.y.). St. Paul (Aziz Pavlus). 10 Nisan 2020 tarihinde <https://isparta.ktb.gov.tr/TR-71232/st-paul-aziz-pavlus.html>. adresinden alınmıştır.
- [122]. Tourism Review (2011). Dünya üzerindeki inanç noktaları. 15 Mart 2021 tarihinde <http://www.tourism-review.com/fm702/rel.pdf>. adresinden alınmıştır.
- [123]. Religious tourism (2011). İnanç turizmi. 25 Nisan 2021 tarihinde <http://www.religious-tourism.com/religoustourism.htm>. adresinden alınmıştır.
- [124]. Tourism Review (2011). Dünya üzerindeki inanç merkezleri. 03 Mart 2021 tarihinde <http://www.tourism-review.com/fm702/rel.pdf>. adresinden alınmıştır.
- [125]. Travel and Leisure (2016). Dünya üzerindeki en kutsal alanlar. 5 Mart 2021 tarihinde <http://www.travelandleisure.com/slideshows/worlds-most-visited-sacred-sites/43>. adresinden alınmıştır.
- [126]. Sacred Destination (2016). Mexico city basilica. 5 Mart 2021 tarihinde <http://www.sacred-destinations.com/mexico/mexico-city-basilica-guadalupe>. adresinden alınmıştır.
- [127]. Aziz Pavlus Yolculukları (2019). 13.05.2019 tarihinde <http://www.tubaterim.gov.tr>, adresinden alınmıştır.
- [128]. YÖK (2019). İstatistik. 25 Mayıs 2021 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr>. adresinden alınmıştır.
- [129]. KTB (2008). Kilikya bölgesi. 10 Haziran 2021 tarihinde <http://www.kultur.gov.tr>. adresinden alınmıştır.
- [130]. Arkeolojik haber (2008). Kilikya bölgesi. 10 Haziran 2021 tarihinde <https://www.arkeolojikhaber.com/haber-kilikia-kilikya-bolgesi-4882> adresinden alınmıştır.
- [131]. Destination World (2016). Dünyadaki kültür noktaları. 16 Haziran 2021 tarihinde <http://www.destinationworld.info/newsletter/feature65.html>. adresinden alınmıştır.
- [132]. Yurtsever (2008). Turizm makalesi. 25 Nisan 2021 tarihinde <http://www.turizm gazetesi.com/articles/article.aspx?id=19008>. adresinden alınmıştır.
- [133]. Pavlus (t.y.) Pavlus'un birinci yolculuk haritası. Erişim Tarihi: 15 Şubat 2022. tarihinde <http://net.bible.org/map.php?full=jp1>. adresinden alınmıştır.

[134]. Antik Limanlar (2017). Kilikya Antik Dönem Haritası. 20 Şubat 2022 tarihinde <https://www.yumuktepe.com/antik-kilikya-limanlari-1-bolum/>. adresinden alınmıştır.

[135]. DÖSİMM (2019), Müze ve Örenyeri 2019 Yılı Toplam İstatistikleri, Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. 10.02.2022 tarihinde <http://www.dosim.gov.tr/assets/documents/2019.pdf>. adresinden alınmıştır.

KAYNAK KİŞİLER

1.) Hasan ERDOĞAN	Adana Rehberler Odası Başkanı (ADRO)- Profesyonel Turist Rehberi	ADANA
2.) Fatih KARA	ADRO Yönetim Kurulu Üyesi- Profesyonel Turist Rehberi	ADANA
3.) Yüksel BALCI	Profesyonel Turist Rehberi	MERSİN
4.) Özkan ÇETİN	Profesyonel Turist Rehberi	MERSİN
5.) Ali Murat MERZECİ	Merzeci Turizm Seyahat Acentesi Sahibi	MERSİN
6.) Efe KIRMIZIER	Çipura Turizm Seyahat Acentesi Sahibi- Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim Görevlisi	MERSİN
7.) Doğukan Bekir ALPER	Tarsus Arkeoloji Müzesi Müdürü	TARSUS
8.) Burhan ÇINAR	Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Araştırma Görevlisi- Profesyonel Turist Rehberi	MERSİN
9.) Umut ALMAÇ	Aya Tekla Kazı Başkanı- ARKEOLOG	SİLİFKE
10.) Peder İspir TEYMUR (ÇOŞKUN)	Mersin Rum Ortodoks Kilisesi Pederi	MERSİN
11.) Hanry LEYLEK	Mersin Katolik Kilisesi Pederi	MERSİN
12.) Faik BURAKGAZİ	Mersin Kent Konseyi Başkanı	MERSİN
13.) Kasım ÖZYAMANOĞLU	Mersin Kent Konseyi Üyesi	MERSİN
14.) Ali KABAKULAK	Afyon Kocatepe üniversitesi Turizm Fakültesi Araştırma Görevlisi- Profesyonel Turist Rehberi	ADANA- AFYON

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı:

Email:

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Turist Rehberliği	Ege Üniversitesi	2006-2010
Yüksek Lisans	Turizm Rehberliği	Mersin Üniversitesi	2019-2022

Çalıştığı Kurumlar:

Kurum Adı	Pozisyon	Yıl
Asem Travel (Aydın-Didim)	Tur Rehberi (Safari, şehir ve Eğlence tur rehberliği)	2007-2008
Alanya- Side Odeon Tur	Otel Rehberliği	2008-2009
Mersin Merzeci Turizm	Tur Rehberi	2011-2015
Mersin Çipura Turizm	Tur Rehberi	2015-2016
Mersin MYT Turizm	Tur Rehberi	2016-2017
Mersin Gezi Kulübü (Gezipol)	Tur Rehberi	2017-2019
Mersin Joy BUS Turizm	Tur Rehberi	2019-2022

Not: 2010 yılında almış olduğum ulusal, profesyonel kokartlı tur rehberi olarak hizmet vermekteyim.

Makale: **Makale: 2019-2020 Yılında** Turizm gazetesine Ksenophon' un On Binlerin Dönüşü eserini turizm gazetesinde yayınlanması için düzenleyip hocamızla beraber editöre göndermiştim.